

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SOSYAL DIŞLANMA BAĞLAMINDA ÜNİVERSİTE
ÖĞRENCİLERİNİN YAŞLILARA YÖNELİK BAKIŞ
AÇISININ DEĞERLENDİRİLMESİ: YALOVA VE
LODZ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Recep Uğurcan ŞAHİN

Enstitü Anabilim Dalı: Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Enstitü Bilim Dalı: Sosyal Politika

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Elif YÜKSEL OKTAY

TEMMUZ-2017

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**SOSYAL DIŞLANMA BAĞLAMINDA ÜNİVERSİTE
ÖĞRENCİLERİNİN YAŞLILARA YÖNELİK BAKIŞ
AÇISININ DEĞERLENDİRİLMESİ: YALOVA VE
LODZ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Recep Uğurcan ŞAHİN (147205014)

Enstitü Anabilim Dalı: Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Enstitü Bilim Dalı: Sosyal Politika

Bu tez/....../2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Elif YÜKSEL OKTAY

Doç. Dr. Hacı Yunus TAŞ

Yrd. Doç. Dr. Ahmet ÜNSÜR

Jüri Başkanı

- ☐ Kabul
☐ Red
☐ Düzeltme

Jüri Üyesi

- ☐ Kabul
☐ Red
☐ Düzeltme

Jüri Üyesi

- ☐ Kabul
☐ Red
☐ Düzeltme

BEYAN

Bu tezin yazılmasında bilimsel ahlak kurallarına uyulduğunu, başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunulduğunu, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin herhangi bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitedeki başka bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Recep Uğurcan Şahin

26.07.2017

ÖNSÖZ

Bu çalışmanın hazırlanmasında ve yüksek lisans eğitimimde desteğini hiçbir zaman benden esirgemeyen tez danışmanım Prof. Dr. Elif YÜKSEL OKTAY'a, manevi desteklerini esirgemeyen Doç. Dr. Muharrem ES, Doç. Dr. Ersin KAVİ, Prof. Dr. Musa ŞAHİN, Yrd. Doç. Dr. Recep YILDIZ'a teşekkürü bir borç bilirim.

Öğrenim hayatım boyunca desteğini hiç esirgemeyen aileme ve tez süreci boyunca bana destek veren Abdurrahman KESKİN'e teşekkür ederim. Ayrıca bana yüksek lisans imkânı sağlayan devletim Türkiye Cumhuriyeti'ne minnetlerimi sunarım.

Recep Uğurcan Şahin

26.07.2017

BEYAN.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
KISALTMALAR	vi
TABLolar LİSTESİ.....	vii
ÖZET	x
SUMMARY.....	xi
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE.....	3
1.1. Sosyal Dışlanma Kavramı.....	3
1.2.Genç ve Gençlik Kavramları.....	6
1.3.Yaşlılık Kavramı	8
1.3.1.Yaşlılığa İlişkin Tanımlar.....	8
1.3.2.Yaşlanma Türleri	10
1.3.2.1.Biyolojik Yaşlanma	10
1.3.2.2.Psikolojik Yaşlanma	10
1.3.2.3.Kronolojik Yaşlanma.....	11
1.3.2.4. Toplumsal Yaşlanma	11
1.3.2.5. Ekonomik Yaşlanma.....	11
1.3.2.6.Sosyal Yaşlanma.....	11
1.3.3.Yaşlılıkla İlgili Kuramlar	12
1.3.3.1. Rol Teorisi / Rol Kaybetme Kuramı.....	12
1.3.3.2.Aktivite Teorisi	12
1.3.3.4.Süreklilik Kuramı	13
1.3.3.4.Alt Kültür Teorisi.....	14
1.3.3.5. Yaşamdan Kopma/Geri Çekilme Kuramı.....	14
1.3.4. Yaşlılığın Tarihsel Boyutu	15
1.4.Sosyal Politika Kavramı.....	17
1.4.1.Dar Anlamda Sosyal Politika	20
1.4.2. Geniş Anlamda Sosyal Politika.....	20
BÖLÜM 2: TÜRKİYE’DE VE POLONYA’DA YAŞLILARIN SOSYAL DİŞLANMASINI ÖNLEMEK AMACIYLA UYGULANAN SOSYAL POLİTİKALAR	22
2.1.Genel Olarak Yaşlıların Sosyal Dışlanma Nedenleri.....	22
2.1.1. Küreselleşme ve İşgücü Piyasasındaki Değişim	22

2.1.2. Gelir Dağılımında Yaşanan Adaletsizlik.....	22
2.1.3. Eşitsizliğin Artması	23
2.1.4. Sosyal Koruma Yetersizliği.....	23
2.1.5. Göç	23
2.2. Türkiye ve Polonya’da Yaşlılara İlişkin İstatistikler	25
2.3. Türkiye’de ve Polonya’da Yaşlıların Sosyal Dışlanmasını Önlemek İçin Uygulanan Sosyal Politikalar	29
2.3.1.Türkiye’de Yaşlıların Sosyal Dışlanmasını Önlemek İçin Uygulanan Sosyal Politikalar	29
2.3.1.1.Ulusal Eylem Planları, Raporlar, Bildiriler	29
2.3.1.1.1.Yaşlanma Ulusal Eylem Planı (2007)	29
2.3.1.1.1.1. Topluma ve Kalkınma Sürecine Aktif Katılım	30
2.3.1.1.1.2. Yaşlıların Karar Verme Sürecinin Bütün Aşamalarına Katılımının Sağlanması.....	31
2.3.1.1.1.3. Yaşlılar İçin İstihdam Olanakları Yaratmak.....	31
2.3.1.1.1.4. Kırsal Kesimde Yaşam Koşullarının ve Alt Yapının İyileştirilmesi	32
2.3.1.1.1.5. Kırsal Kesimde Yaşlıların Toplum Tarafından Dışlanmasının Önlenmesi.....	33
2.3.1.1.1.6. Yaşlılarda Yoksulluğun Azaltılması ve Meslek Geliştirme	33
2.3.1.1.1.7. Yaşlılara Yönelik Gelir Yardımı	34
2.3.1.2. Kalkınma Planlarında Yaşlılarla İlgili Gelişmeler.....	35
2.3.1.2.1.Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005).....	35
2.3.1.2.2.Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013).....	35
2.3.1.2.3.Onuncu Kalkınma Planı Yaşlanma Özel İhtisas Komisyonu Raporu (2014)	36
2.3.1.3. Yaşlı Destek Programı (YADES)	37
2.3.1.4. Aktif Yaşam için Nesiller Arası Etkileşim Modeli (AYNA) Projesi	38
2.3.1.5. Türkiye’de Yaşlılara Yönelik Uygulanan Sosyal Hizmetler	39
2.3.1.5.1.Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğünün Yaşlılara Sunduğu Sosyal Hizmetler	40
2.3.1.5.1.1. Huzurevleri	40
2.3.1.5.1.2.Yaşlı Hizmet Merkezleri	41
2.3.1.5.1.3. Bakım Hizmetleri	41
2.3.1.5.1.4. Yaşlılık Aylığı	42

2.3.2. Polonya’da Yaşlıların Sosyal Dışlanmasını Önlemek Amacıyla Geliştirilen Politikalar	42
2.3.2.1. Nesiller Boyunca Dayanışma Programı (2008)	42
2.3.2.1.1. Sağlıklı Yaşlanma	42
2.3.2.1.2. İstihdam Edilebilirlik/Çalışabilirlik	43
2.3.2.1.3. Yaş Yönetimi	43
2.3.2.1.4. Yaşam ve Çalışma Kalitesi	44
2.3.2.1.5. Hayat Boyu Öğrenme.....	44
2.3.2.2. Polonya'da Uzun Vadeli Yaşlı Politikası (ASOS) (2014-2020)	45
2.3.2.2.1. Yaşlılara Yönelik Yardım Sistemi Organizasyonu	46
2.3.2.2.2. Yaşlıların Sosyal Katılımının Artırılması	47
2.3.2.2.3. Gümüş Ekonomi	47
2.3.2.3. 50 Yaş Üstü Bireyleri Profesyonel Olarak Etkinleştirme Programı	48
BÖLÜM 3: SOSYAL DIŞLANMA BAĞLAMINDA ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN YAŞLILARA BAKIŞ AÇILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ: YALOVA VE LODZ ÜNİVERSİTESİ ÖRNEĞİ	50
3.1. Araştırmanın Metodolojisi	50
3.1.1. Araştırmanın Konusu, Amacı ve Önemi	50
3.1.2. Araştırmanın Problemi	51
3.1.3. Araştırmanın Hipotezi	52
3.1.4. Araştırmanın Yöntemi	53
3.1.4.1. Veri Toplama Süreci	53
3.1.4.2. Veri Analiz Süreci	53
3.2. Bulgular ve Yorumlar	54
3.2.1. Demografik Göstergeler	54
3.2.2. Üniversite Gençlerinin Yaşlılara Bakışı /Yaşlılık Algısı	58
3.2.3. Yalova ile Lodz Üniversitesi Öğrencilerinde Yaşlı Algısının Karşılaştırılması	70
SONUÇ.....	88
KAYNAKÇA	92
EKLER.....	100
ÖZGEÇMİŞ.....	102

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ASOS	:Uzun Vadeli Yaşlı Politikası
AYNA	: Aktif Yaşam için Nesiller Arası Etkileşim Modeli
BM	: Birleşmiş Milletler
COE	: Avrupa Konseyi
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
HÜSSAM	:Hacettepe Üniversitesi Sosyal Sorumluluk Araştırma ve Uygulama Merkezi
İLO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
MEGEP	: Mesleki Eğitim ve Öğretim Sistemini Güçlendirme Projesi
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SHCEK	: Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu
UNESCO	: Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
WB	: Dünya Bankası
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diğerleri
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü
YADES	: Yaşlı Destek Programı
yy.	: yüzyıl

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 1. Sosyal Dışlanma Tanımlarının Sınıflandırılması	3
Tablo 2. Sosyal Dışlanmanın 3 Paradigması	4
Tablo 3. Uluslararası Kurum ve Kuruluşların gençlik dönemi yaş sınırları.....	6
Tablo 4. Çeşitli Ülkelerin Gençlik Dönemi Kabul Ettiği Yaş Aralığı	7
Tablo 5. Polonya ve Türkiye Nüfusu (2000-2016)	25
Tablo 6. Yaşlı Nüfusun İş Gücüne Katılım Oranı (%).....	26
Tablo 7. Polonya ve Türkiye’de ortalama yaşam süresi.....	27
Tablo 8. Polonya ve Türkiye’de Yaşlı Nüfusun Toplam Nüfusa Oranı.....	28
Tablo 9. Tanımlar ve Empirik Örneklerle Kuşaklararası Dayanışmanın Altı Türü	36
Tablo 10. Türkiye’deki huzurevlerinin durumu	41
Tablo 11. Güvenilirlik Analizi	53
Tablo 12. Hangi ülkede yaşıyorsunuz?	54
Tablo 13. Cinsiyetiniz?.....	54
Tablo 14. Yaşadığınız yer?.....	55
Tablo 15. Hangi Fakülte?	55
Tablo 16. Çalışıyor musunuz?.....	56
Tablo 17. Birlikte Yaşadığınız Kişiler Kimlerden Oluşmaktadır?.....	56
Tablo 18. Ailenizin Gelir Durumu Nedir?	57
Tablo 19. Yaşadığınız evde yaşlı birey(65 yaş üstü anne-baba dahil) var mı?	58
Tablo 20. Bence yaşlı bireyler.....(Lütfen boşluğu aşağıdaki şıklardan biriyle doldurunuz.)	58
Tablo 21. Yaşlıların bilgi ve tecrübe sahibi kişiler olduğunu düşünüyorum.	59
Tablo 22. İş hayatına girdiğimde, iş arkadaşlarım içinde yaşlıların olmasından memnuniyet duyarım.	59
Tablo 23. Yaşlılara saygı gösteriyorum ve onlara yardım etmeyi seviyorum.....	60
Tablo 24. İsteyen yaşlıların, yeni beceriler edinmeleri için devlet tarafından eğitimler verilmesini onaylarım.....	61
Tablo 25. Anne ve Babamın, yaşlandıkları zaman benimle beraber yaşamalarını isterim.	62
Tablo 26. Devletin, emekli olsalar bile talepte bulunan yaşlıların istihdam edilmelerini teşvik edici politikalarını onaylarım.....	62

Tablo 27. Yaşlılar, maddi ve manevi desteğe ihtiyaç duyan kimselerdir.....	63
Tablo 28. Yaşlılar yol göstericidirler. Ailede veya toplumda önemli kararların alınmasında rol üstlenmelidirler.....	64
Tablo 29. Yaşlılık beraberinde yalnızlık ve ölüm korkusunu getirir.	64
Tablo 30. Yaşlılar baskıcı ve kuralcı kişilerdir.	65
Tablo 31. Yaşlılar huysuz ve tahammülsüz kişilerdir.	66
Tablo 32. Toplumla uyum sorunu yaşamak, yaşlılığın göstergelerinden biridir.....	66
Tablo 33. Çağın gereklerine ayak uyduramamak, yaşlıyı dezavantajlı kılar.	67
Tablo 34. Yaşlılara yönelik pozitif ayrımcılıkları destekliyorum.	68
Tablo 35. Yaşlanmaktan korkuyorum.	68
Tablo 36. Yaşlılar teknolojik aletleri kullanmakta başarılı değillerdir.	69
Tablo 37. Yaşadığınız evde yaşlı birey(65 yaş üstü anne-baba dâhil) var mı? - Hangi ülkede yaşıyorsunuz?	70
Tablo 38. Bence yaşlı bireyler.....(Lütfen boşluğu aşağıdaki şıklardan biriyle doldurunuz./ Hangi ülkede yaşıyorsunuz?	71
Tablo 39. Yaşlıların bilgi ve tecrübe sahibi kişiler olduğunu düşünüyorum./ Hangi ülkede yaşıyorsunuz?	72
Tablo 40. İş hayatına girdiğimde, iş arkadaşlarım içinde yaşlıların olmasından memnuniyet duyarım. / Hangi ülkede yaşıyorsunuz?	73
Tablo 41. İsteyen yaşlıların, yeni beceriler edinmeleri için devlet tarafından eğitimler verilmesini onaylarım. / Hangi ülkede yaşıyorsunuz?	74
Tablo 42. Anne ve Babamın, yaşlandıkları zaman benimle beraber yaşamalarını isterim. / Hangi ülkede yaşıyorsunuz?	75
Tablo 43. Devletin, emekli olsalar bile talepte bulunan yaşlıların istihdam edilmelerini teşvik edici politikalarını onaylarım. / Hangi ülkede yaşıyorsunuz?	76
Tablo 44. Yaşlılar, maddi ve manevi desteğe ihtiyaç duyan kimselerdir. / Hangi ülkede yaşıyorsunuz?	77
Tablo 45. Yaşlılar yol göstericidirler. Ailede veya toplumda önemli kararların alınmasında rol üstlenmelidirler. / Hangi ülkede yaşıyorsunuz?	78
Tablo 46. Yaşlılık beraberinde yalnızlık ve ölüm korkusunu getirir. / Hangi ülkede yaşıyorsunuz?	79
Tablo 47. Yaşlılar baskıcı ve kuralcı kişilerdir. / Hangi ülkede yaşıyorsunuz?	80
Tablo 48. Yaşlılar huysuz ve tahammülsüz kişilerdir. / Hangi ülkede yaşıyorsunuz?..	81
Tablo 49. Toplumla uyum sorunu yaşamak, yaşlılığın göstergelerinden biridir. / Hangi ülkede yaşıyorsunuz?	82

Tablo 50. Çağın gereklerine ayak uyduramamak, yaşlıyı dezavantajlı kılar. / Hangi ülkede yaşıyorsunuz?	83
Tablo 51. Yaşlılara yönelik pozitif ayrımcılıkları destekliyorum. / Hangi ülkede yaşıyorsunuz?	84
Tablo 52. Yaşlanmaktan korkuyorum. / Hangi ülkede yaşıyorsunuz?.....	85
Tablo 53. Yaşlılar teknolojik aletleri kullanmakta başarılı değillerdir. / Hangi ülkede yaşıyorsunuz?	86
Tablo 54. Yaşlılarla iletişim kurmakta zorlanıyorum. / Hangi ülkede yaşıyorsunuz? ...	87

Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: Sosyal Dışlanma Bağlamında Üniversite Öğrencilerinin Yaşlılara Bakış Açısının Değerlendirilmesi: Yalova ve Lodz Üniversitesi Örneği	
Tezin Yazarı: Recep Uğurcan ŞAHİN Danışman: Prof. Dr. Elif YÜKSEL OKTAY	
Kabul Tarihi: 04.08.2017	Sayfa Sayısı: XI (Ön Kısım)+100 (Tez)+ 2 (Ekler)
Ana Bilim Dalı: Çalışma Ekonomisi ve Endüstri ilişkileri Bilim Dalı: Sosyal Politika	
Araştırmanın amacı; Türkiye’de ve Polonya’da yaşlıların sosyal dışlanmasını önlemek için uygulanan sosyal politikaların, üniversiteli gençler üzerindeki yansımalarını incelemek ve sonuçlarını karşılaştırmalı olarak analiz etmektir. Araştırmada veri toplamak için dokümantasyon yöntemi ve anket tekniği kullanılmıştır. Araştırmanın evreni Polonya Lodz ve Türkiye Yalova Üniversitesi lisans öğrencileridir. Örneklem grubu 669 öğrenciden oluşmaktadır. Örneklem, Tesadüfî örneklem yoluyla belirlenmiştir. Örneklem 286’sı Lodz, 369’u ise Yalova Üniversitesinden oluşmaktadır. Elde edilen veriler SPSS 20 programında analiz edilmiştir. Araştırma ulaşılan kaynaklar ve örneklem grubuyla sınırlı ve anlamlıdır. Araştırmada elde edilen veriler üç bölümde düzenlenmiştir. Birinci bölümde temel kavram ve kuramlar incelenmiş; ikinci bölümde ise Türkiye ve Polonya’da yaşlıların sosyal dışlanmasını önlemeye yönelik uygulanan politikalar değerlendirilmiştir. Üçüncü bölümde uygulamada elde edilen veriler ışığında Lodz Üniversitesi ve Yalova Üniversitesi öğrencilerinin yaşlılara yönelik algılarının karşılaştırmalı analizi yapılmıştır. Sonuç olarak, Türkiye ve Polonya’da yaşlıların dışlanmasını önlemeye yönelik uygulanan sosyal politikalar, üniversite öğrencilerinin yaşlılara bakış açılarına göre değerlendirildiğinde politikaların yeterince etkili olmadığı anlaşılmıştır.	
Anahtar kelimeler: Sosyal Politika, Sosyal Dışlanma, Üniversite Öğrencileri, Yaşlılık Algısı	

Yalova University Insitute of Social Sciences Master Thesis Summary

Thesis Title: Assessment of the Aged Perspective of University Students in the Context of Social Exclusion: The Case of Yalova and Lodz University	
Thesis Author: Recep Uğurcan ŞAHİN	Advisor: Prof.Dr. Elif YÜKSEL OKTAY
Date of Acceptance: 04.08.2017	Total Number of Pages: XI (Pre Text) + 100 (Main Body) + 2(Appendices)
Department: Labour Economics and Industrial Relations Field of Study: Social Policy	
Purpose of the research; To examine the social policies applied to prevent the social exclusion of elderly people in Turkey and Poland, the reflection on college youth, and the comparative analysis of their results. Documentation method and questionnaire technique were used to collect data in the research. The universe of study is the undergraduate students of Poland Lodz and Turkey Yalova University. The sample group consists of 669 students. The sample was determined by random sampling. 286 of the sample are in Lodz, 369 are of Yalova University. The obtained data were analyzed in the SPSS 20 program. The research is limited and meaningful by the group of resources and sample reached. The data obtained in the study are organized in three sections. In the first chapter, basic concepts and theories are examined; In the second part, policies applied to prevent the social exclusion of the elderly in Turkey and Poland are evaluated. In the third part, a comparative analysis of the perceptions of the students of Lodz University and Yalova University on aging was performed in the data obtained in practice. As a result, it has been understood that the policies applied to prevent the exclusion of elderly people in Turkey and Poland are not effective enough if policies are evaluated according to the aged viewpoints of university students.	
Keywords: Social Policy, Social Exclusion, University Students, Aged Perception	

GİRİŞ

Toplumsal dönüşümler beraberinde toplumsal ilişkileri de değiştirmektedir. Bu ilişkiler birlikte var oluşa dayanan kolektif, dayanışmacı bir yapıdan bireyci, dışlayıcı, ötekileştirici, yalnızlaştırıcı, kimsesizleştirici çözülen bir yapıya ve ilişkiye evrilmiştir. Bu değişim ve dönüşüm kuşaklar arası ilişkiyi de etkilemiştir. Kuşaklar arası dayanışma yerini kuşaklar arası yabancılaşmaya bırakmıştır. Bunun sonucu olarak sosyal dışlanma sorunu ortaya çıkmıştır. Bu sorunun en çok hissedildiği kuşaklardan biri de yaşlı kuşaktır.

Yaşlı kuşak hem sosyal dışlanmanın hem de toplumsal yaşlanmanın bir sonucu olarak da demografik dengenin özgül ağırlığının getirdiği sosyal sorumluluk sorunu ile karşı karşıyadır. Çünkü çalışma yaşı 50 ve üzeri yaşlara evrilmiştir.

Bir başka deyişle 50 yaşında emekli olan bir çalışan bugün 65 ve 70 yaşlarına kadar çalışmak durumundadır. Yaşlılar bugün görece yoksullukla karşı karşıyadır. Aynı zamanda yaşlanan nüfus nedeniyle iş gücü açığının karşılanması için yaşlı nüfusun çalışmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Öte yandan azalan genç nüfus ile çalışma süresi uzayan yaşlı nüfus istihdam alanında karşı karşıya gelmektedir. Bu durum kuşak çatışmasına yol açmaktadır. Genç kuşak yaşlı kuşağın yerini almak için beklerken yaşlı kuşak toplumsal rolünü güçlendirmenin yolunu aramaktadır. Bu gelişme sosyal dışlanmayı her iki kuşak aleyhine desteklemektedir.

Sosyal dışlanmanın anti tezi sosyal dayanışmadır. Günümüzde sosyal politikalar da bu yönde değişim göstermektedir. Modern ve postmodern dönem kuşakların arasını açarken bilgi toplumu yeniden kuşaklar arası dayanışmayı merkeze alan politikalara yönelmektedir. Çünkü hem ekonomik hem de sosyal maliyetler toplum tarafından karşılanamayacak düzeye ulaşmıştır. Bu durum toplumların sosyal güvenlik sistemlerini hem birey hem de toplum düzeyinde tehdit etmektedir.

Bu bağlamda Polonya’da hem yaşlı kuşağı güçlendirmek hem de toplumsal dayanışmayı arttırmak için 2008 yılında "Solidarity of generations" “Kuşakların Dayanışması” programı başlatılmış, 2013 yılında yeniden güncellenmiştir.

Türkiye’de de benzer politikalar uygulanmaktadır. Ortalama çalışma yaşının 60 ve yukarı yaşlara evrilmesi, gençlerin istihdam piyasasına katılması için geliştirilen

teşvikler bu bağlamda değerlendirilebilir. Genel Sosyal Güvenlik Sistemi yanında bireysel emekliliğin özendirilmesi ve desteklenmesi kuşakların dayanışmasına örnek olarak ifade edilebilir.

Bu bağlamda bu araştırma, yeni nesil bilgi toplumu sosyal politikaların yaşlı ve genç kuşaktaki yansımalarını, etkilerini Polonya ve Türkiye örneğinde tartışmaya açması bakımından önemlidir.

Modern ve Postmodern toplumsal paradigmlar kuşakların çatışmasını ön görürken bilgi toplumu paradigmları kuşakların uyumunu ve dayanışmasını öngörmektedir. Bu bağlamda Habermas'ın sınıf uyumu ve A.Etzioni'nin uyum teorisindeki ahlaki bağlanma kavramları tam da bu gerçeğe vurgu yapmaktadır. Araştırma kuşakların dayanışmasını sağlamak için uyumun desteklenmesini öngörmektedir. Ayrıca gençlerin yaşlı kuşağı ve yaşlılığı nasıl algıladıklarını Polonya ve Türkiye Üniversite gençliği bağlamında karşılaştırmalı olarak açıklamak bu araştırmanın öncelikleri içinde yer almaktadır.

Bu araştırma diğerlerinden farklı olarak sosyal dışlanma ve kuşakların dayanışmasına, yaşlılara yönelik sosyal politikaların üniversite gençliği üzerindeki yansımalarını incelemek bakımından kendine özgü bir araştırmadır.

Araştırma, üç bölümden oluşmaktadır: Birinci bölümde kavramlar ve kuramlar analiz edilmiş; ikinci bölümde Polonya ve Türkiye örneğinde sosyal dışlanma ve kuşak dayanışması ile ilgili karşılaştırılmalı analiz yapılmış; üçüncü bölümde Yalova ve Lodz Üniversitesi öğrencilerinin yaşlılık algısına ilişkin bulgulara yer verilmiştir.

BÖLÜM 1: KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Sosyal Dışlanma Kavramı

Sosyal dışlanma kavramını genel olarak insanın sosyal etkinliklerin dışında kalması şeklinde ifade edebiliriz (Şahin, 2009: 22). Kavram bireyin ekonomik, sosyal, kültürel ve politik sistemlerden tamamen veya kısmen mahrum olma durumunu ifade eder (Çakır, 2002: 84). Sosyal dışlanma, yoksunluk ve yoksulluk bağlamında değerlendirilmektedir. Ülkeden ülkeye, bireyden bireye ve toplumdan topluma farklılık gösteren yoksunluk ve yoksulluk süreçleri sosyal dışlanma kavramının farklı tanımlar çerçevesinde açıklanmasına sebep olmuştur. Bu nedenle dünyanın her yerinde geçerli tek ve sabit bir sosyal dışlanma tanımı yapmak zordur (Durusoy Öztepe, Ünlütürk Ulutaş, 2013: 309).

Tablo 1. Sosyal Dışlanma Tanımlarının Sınıflandırılması

Tanımlama Sınıfı	Tanımlama İsmi	Açıklama
Süreçler	Durum ve Süreçler	Dışlanma, kabul edilmeme, hariç tutulma, istisna edilme (dışlanmış olma) durumu veya süreçleridir.
	Çok Yönlülük	Sosyal dışlanmaya neden olan, dinamik bir biçimde işleyen farklı kaynaklar ve farklı süreçler bulunmaktadır.
	Birleşme	Dışlanma süreçleri ve sonuçları, tehlikeli durumlar birbiriyle birleşmekte ve eklemlenmektedir.
İnsanlar	Sosyal İlişkiler	İnsanlarla toplum arasındaki sosyal bağın kopması, topluma katılımın engellenmesi.
	Dışlanmışlar	Dışlanma öncelikli olarak işgücü piyasasından, ekonomik yeniden yapılanmadan ve risk alma yetersizliğinden kaynaklanmaktadır.
Çevre	Ekonomi ve İşgücü Piyasası	Dışlanma öncelikli olarak işgücü piyasasından, ekonomik yeniden yapılanmadan ve risk alma yetersizliğinden kaynaklanmaktadır.
	Sosyal Sistemler	Dışlanma sosyal sistemin (ekonomik, sosyal, kurumsal, bölgesel ve simgesel) çökmesi ile meydana gelir.
	Kaynaklar ve Beklentiler	Sosyal dışlanma ya kaynakların eksikliğinde ya da beklentilerin yetersizliğinde görülür.

Kaynak: Şahin (2009: 24)

Sosyal dışlanma konusunda en kapsamlı çalışmalardan birine imza atan Hilary Silver, kavramı üçlü paradigma geliştirerek açıklamaktadır. Öncelikle aşağıdaki tabloda paradigmalar arası farklı özellikleri göreceğiz ve daha sonra bu paradigmaları açıklayacağız.

Tablo 2. Sosyal Dışlanmanın 3 Paradigması

Paradigma Adı	Dayanışma	Uzmanlaşma	Tekelci
Bütünleşme Anlayışı	Grup Dayanışması/Kültürel Sınırlar	Uzmanlaşma / ayrı sınıflar / birbirine muhtaç olma	Tekelleşme / sosyal kapanma
Bütünleşme Kaynağı	Ahlaki bütünleşme	Mübadele	Vatandaşlık hakları
İdeoloji	Cumhuriyetçilik	Liberalizm	Sosyal demokrasi
Söylem	Dışlanma	Ayrımcılık, sınıf-altı	Yeni [kentsel] yoksulluk, eşitsizlik, sınıf-altı
Düşünürler	Rousseau, Durkheim	Locke, Madison ve faydacı entelektüeller	Weber,Marx,Marshall
Uygulayıcılar / Örnek Gösterilenler	De Foucauld, Xiberras, Schnapper, CostaLascoux, Douglas, Mead	Stoleru, Lenoir Shklar, Allpot, Chicago Okulu'nın Çoğulcu entelektüelleri, Murray	Dahrendorf,Room, Townsend,Balibar, Silverman,Gobelot, Bourdieu
Yeni Politik Ekonomik Model	Esnek üretim	Hünerler, çalışma güdüler, ağlar, sosyal sermaye	Emek piyasasının bölünmesi

Kaynak: Şahin (2009: 38)

- **Dayanışmacı Paradigma:** Dışlanma, birey ve toplum arasındaki ilişkilerin kopması, sosyal bağların zayıflaması şeklinde görülür. Toplum ortak değerleri ve doğruları paylaşan insanlardan oluşan bir düzendir. Bu düzenin zamanla bozulması ve işlemez hale gelmesi sonucunda dışlanma sorunu ortaya çıkar (Çakır, 2002: 85). Bu paradigmanda önem arz eden unsurlar bireysel, grupsal veya sınıfsal çıkarlardan daha ziyade toplumsal düzenin korunması için gerekli olan ahlaki yapı ve toplumsal normlardır (Işık Erol, 2012: 54).
- **Uzmanlaşmacı Paradigma:** Bu paradigmaya göre Anglo-Amerikan Liberalizminin uygulanması neticesinde uzmanlaşma ortaya çıkmıştır ve bu da sosyal dışlanmayı tetiklemiştir. Uzmanlaşma emeğin bölünmesine ve farklı alanlarda ikame olmasına

sebeup olarak toplumsal farklılaşmayı artırır ve böylece sosyal dışlanma meydana gelir (Işık Erol, 2012: 54). Çalışma hayatında bireyler bir takım haklardan mahrum olma ve başarısız olma gibi nedenlerden dolayı sosyal dışlanmaya maruz kalmaktadır (Özhasar, 2013: 4).

- **Tekelci Paradigma:** Kuzey Avrupa ve İngiltere’de etkili olan bu paradigma sosyal dışlanmanın toplumsal grupların, statülerin ve diğer siyasal güçlerin tekelciliği sonucunda ortaya çıktığını savunur. Daha çok Weber ve kısmen Marx’a dayanan bu yaklaşım, sosyal düzen içerisindeki güç ilişkilerine, statülere, toplumsal tabakalara/sınıflara odaklanır ve sosyal dışlanmanın sebebini bu güçlü grupların engeller koymasında arar. Hiyerarşik yapıda belirli kuralların bu grupların menfaatine yönelik olması ve belirli sınırların çizilmesi sonucunda bu gruplar dışında kalan kesimlerin bu sınırlara girişi kısıtlanır (Geçgin, 2009: 10). Böylelikle güçlü gruplarda yer alamayan bireyler sosyal dışlanmaya maruz kalır.

Sosyal dışlanma kavramı tarihte ilk kez 1974 yılında Fransa’da Rene Lenoir tarafından kullanılmıştır. Bu dönemde, Sosyal Dışlanma kavramı ekonomik kaynaklara ulaşamayan fiziksel ve zihinsel engelliler, intihara eğilimli olan kişiler, yaşlılar, marjinal kişiler, uyuşturucu bağımlıları ve suçluları kapsayan bir kavram olarak anılıyordu ve toplumun tamamını etkilemeyen bir problemdi (Topateş, 2009: 122). 1980’li yıllardan itibaren dünyanın büyük bölümünde uygulanan yeni liberal politikalar sosyal problemlerin büyümesine zemin hazırlamıştır. Bu dönemde sosyal eşitsizliklerin sadece yoksullukla açıklanamayacağı, ortada çok boyutlu bir yoksunluk süreci olduğu fikri değer kazandı (Tartanoğlu, 2010: 2). İşsizliğin dünya çapında artış göstermesi ve yoksulluğun artması ve bunun yanında sosyal korumanın azalması toplum içinde geniş bir kesimin sosyal dışlanmaya maruz kalmasına neden olmuştur (IŞIK EROL, 2012: 53). 1970 li yılların ortalarından itibaren Fransa’da sosyal dışlanma sorununu önlemek amacıyla sosyal politikalar geliştirmiştir. 1980’li yıllarda refah devleti anlayışının krize girmesiyle beraber sosyal dışlanma söylemi popüler hale gelmiştir. Takip eden dönemde Fransa’dan sonra diğer AB ülkelerinde de sosyal dışlanma kavramı kabul görmüş ve önleyici politikaların oluşturulması hız kazanmıştır. Kavram üzerindeki bu ilginin artışında işsizlik, uluslararası göçler ve refah devletinin gerilemesi ana faktörler olmuştur (Sapancalı, 2005: 59-60).

1.2.Genç ve Gençlik Kavramları

Genç ve gençlik üzerine yapılan tanımlara bakıldığında, gençliğin bir yaş kategorisi olarak daha çok biyolojik ve kronolojik bir açıklamaya tabi tutulduğu görülür (Görgün Baran, 2013: 9). Genç ve Gençlik kavramlarının tüm dünyada kabul görmüş bir tanımı yoktur. Çünkü gençlik kavramının sosyolojik, psikolojik ve demografik açılardan ele alınması tanımlarda farklılık meydana getirmektedir (Işık Erol, 2013: 17).

Uygulamada işlevsel açıdan, gençliğin tanımı kültürel, kurumsal ve politik faktörlere bağlı olarak, ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Gençliğin üst sınırı endüstrileşmiş ülkelerde oldukça değişken olmasına rağmen, alt sınırı zorunlu eğitim döneminin bittiği yaşa karşılık gelmektedir (Kayalı, 2015: 26). Yaş faktörü, gençlik dönemini tanımlamak amacıyla sıkça kullanılan bir değişkendir. Uluslararası kurum ve kuruluşlar genel olarak 15-24 yaş arasındaki bireyleri genç olarak kabul edilmektedir. Bu yaş sınırları ülkeden ülkeye farklılık gösterebilmektedir. Aşağıdaki tabloda uluslararası kurumların genç kabul ettiği yaş sınırları verilecektir.

Tablo 3.Uluslararası kurum ve kuruluşların gençlik dönemi yaş sınırları

KURUM ADI	KABUL ETTİĞİ YAŞ SINIRI
Birleşmiş Milletler (BM)	15-24 *
Dünya Bankası (WB)	15-24*
Avrupa Konseyi (COE)	15-24*
UNESCO	15-24
Dünya Sağlık Örgütü (WHO)	10-24
Ekonomik İş Birliği ve Kalkınma Örgütü (OECD)	12-30
Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)	15-24
Avrupa Birliği (AB)	15-25

Kaynak: Gündoğan (1999: 65) , Perovic (2016: 8)

***Günümüzde eğitim imkânlarının artması sebebiyle okul döneminde geçirilen süre artmıştır. Bu nedenle bu kurumlar genç kabul ettikleri yaş sınırını 15-29 şeklinde uzatmıştır.**

Genç tanımı uluslararası kurum ve kuruluşların yanı sıra birçok ülkede de farklılık göstermektedir. Bunun sebebi her ülkede değişkenlik gösteren ekonomik, kültürel, sosyal, kurumsal ve siyasal farklılıklardır. Aşağıdaki tabloda da görüleceği üzere genç sayılan yaş aralıkları ülkeler arası birçok farklılık göstermektedir.

Tablo 4.Çeşitli ülkelerin gençlik dönemi kabul ettiği yaş aralığı

Ülke Adı	Yaş Aralığı
Hollanda	0-25
İngiltere	13-19
Estonya	7-26
Lüksemburg	12-25
Türkiye	15-24
Avustralya	12-25
Zambiya	15-25
Uganda	13-35
Malezya	15-40
Amerika Birleşik Devletleri	14-24
İspanya	14-30
Mozambik	14-35
Nijerya	6-30
Almanya	15-29
Fransa	4-24
İtalya	15-29

Kaynak: Perovic (2016: 8)

İnsanın doğumuyla başlayan bebeklik evresi devamında çocukluk, gençlik, olgunluk ve ihtiyarlık gibi belli başlı evreler ile devam eder. İnsan hayatının en verimli dönemi kabul edilen ve bireyin biyolojik, fizyolojik ve psikolojik bakımdan bir takım değişiklikler yaşadığı gençlik dönemi, insan ömründe çok önemli bir yere sahiptir. Birey bu dönemde fiziksel ve zihinsel olarak en etkin yıllarını yaşar. (Işık Erol, 2013: 16-17). Gençlik dönemi çocukluk ve yetişkinlik dönemleri arasındaki bir geçiş dönemidir. Birey cinsel anlamda kimliğini bulur ve ailesi, sosyal çevresi bireyden bir sosyal kimlik bekler (Kale,1990: 1). Gençte görülen en belirgin değişimler fizyolojik ve psikolojik özelliklerde yaşansa da sosyal, ekonomik ve kültürel pek çok değişimin de gerçekleştiği unutulmamalıdır. Öğrenme çocukluktan itibaren ölüme kadar devam eder. İnsan yaşadığı her çağdan bilgi ve tecrübe kazanır. Yaşamın her bir çağı kendisinden sonra gelen çağı etkiler (Murat ve Şahin, 2011: 33). Bu anlamda gençlik döneminde ki

düşünce ve eylemler yetişkinlik dönemini etkilemektedir. Birer yetişkin adayı olan genç bireylerin eğitilmesi ve yönlendirilmesi nesiller arası dayanışmayı sağlamak bakımından büyük öneme sahiptir.

1.3.Yaşlılık Kavramı

1.3.1.Yaşlılığa İlişkin Tanımlar

Yaşlılık, tüm canlılarda görülen biyolojik bir süreçtir. Yaşlılık kavramını açıklamadan önce yaş ve yaşlı kavramlarını açıklamak gerekir.

Yaş; Türk Dil Kurumunun yaptığı tanıma göre; bireyin doğumundan itibaren şuana kadar yaşadığı ve yıl birimi ile ölçülen zamanı ifade etmektedir. Kronolojik ve Biyolojik yaş olarak ikiye ayrılmaktadır. Kronolojik yaş, bireyin doğumundan itibaren şuana kadar yaşadığı yılların toplamını ifade eder ve kronolojik yaşın ilerlemesi ve hesaplanması her insan için aynıdır. Biyolojik yaş ise bireyden bireye farklılık göstermektedir. Biyolojik yaş kavramını, yaşlanmaya bağlı olarak insan vücudunun yapı ve fonksiyonlarında görülen değişimlerdir şeklinde açıklayabiliriz (Yaşlı Bakım Hizmetleri Dairesi Başkanlığı, 2005: 1).

Yaşlı; Yaşlı kavramına geçmişten günümüze birçok farklı tanım yapılmıştır. Toplumda genel olarak belli bir yaşa gelen bireyi yaşlı olarak tanımlama eğilimi yaygındır. Çünkü yaşlılık dönemi tanımı yaparken genel olarak bireyin yaşına bakılarak değerlendirme yapılmaktadır (Görgün Baran, 2005: 27). Yaşlı, takvim yaşı yani doğumundan şuana dek geçirdiği gün sayısı ilerleyen insan demektir. Belirli bir yaşa erişmiş kişiye yaşlı denir fakat bu yaşın kaç olduğu kesin değildir. Çünkü bu kavram toplumlara ve zamana göre farklılık göstermektedir (İçli, 2008: 30).

Yaşlılık, Bireyin fiziksel ve ruhsal güçlerini yavaş yavaş kaybettiği geri dönülemez bir haldir (Hablemitoğlu ve Özmete, 2010: 17). Bireyin kronolojik yaşının ilerlemesi sonucu psikolojik, sosyolojik ve biyolojik boyutlar kazanarak geline bir süreçtir. Dinamik olan ve her an mevcut olan zamana karşı fiziksel ve ruhsal olarak sürekli bir değişim ve gelişim içinde olan bireyin çevresine uyum sağlama ve ihtiyaçlarını karşılama konusunda potansiyelinin azalması yaşlılık dönemine girdiğinin işaretidir (Kurt, Erkol ve Beyaztaş, 2010). Bu dönem İnsanoğlunun doğumundan itibaren tecrübe

ettiği bebeklik, çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık şeklinde ifade edilen dönemlerin sonuncusudur. Bu dönemler arası geçişlerin kesin sınırları belli değildir.

Yaşlılık her insanın bir gün yaşayacağı, kaçınılmaz bir evredir. Genel olarak kabul edilen yaşlılık durağan ve değişmez bir süreçtir düşüncesi yanlıştır. Tam aksine, yaşlılık çeşitli güçlerin etkileşimini içerir. Bu güçlerin temelini bireyin tüm zorluklara karşı varlığını sürdürebilmiş olmanın bilgeliği ve iç görüşü bulunur (Danış, 2015: 24). Yaşlılığın tanımını tüm dünyada geçerli ve kesin olarak yapmak zordur. Çünkü ülkeden ülkeye değişen kültürel yapı, sosyo-ekonomik durum, emeklilik yaşı, ortalama yaşam süresi gibi birçok değişkenler yaşlılık kavramını açıklarken kesin ve net bir sonuca varmamızı zorlaştırır (MEGEP, 2008: 4).

Genel olarak 65 yaş ve üstü, fiziksel güçlerini günden güne kaybetmekte olan bireyleri yaşlılık kavramı bağlamında değerlendirebiliriz. OECD yaşlılık kavramını “davranış ve ihtiyaçları değişen heterojen bir gruptan oluşan 65 yaş üzerindeki insanlar” şeklinde açıklamaktadır (İçli, 2008: 3). Günümüzde ortalama yaşam süresinin artması ve sağlık alanında ilerleyen gelişmelere karşı ortalama yaşam beklentisi artmıştır. Bu nedenle yaşam beklentisinin arttığı bazı ülkelerde 100 ve yukarı yaştakiler için çok yaşlı biçiminde yeni bir sınıflandırılma getirilmiştir (Danış, 2015: 25).

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) insan yaşamında ki evreleri şu şekilde sınıflandırmıştır;

0-10 yaş arası dönem => çocukluk (erken-okul)

10-24 yaş arası dönem => gençlik

25-64 yaş arası dönem => yetişkinlik

65-74 yaş arası dönem => yaşlılık

75-89 yaş arası dönem => ihtiyarlık evresi olarak tanımlanmaktadır. Genel olarak 65+ yaşında olan nüfus yaşlı sayılmakla birlikte, yaşlı nüfus oranı düşük (% 4-7) olan ülkelerde bu sınır 60 yaş olarak kabul edilmektedir (Konak ve Çiğdem, 2005: 25).

Gelişmiş ülkelerin büyük kısmında kabul edilen emeklilik yaşı 65’dir ve bu yaş bazı ülkelerde aynı zamanda yaşlılık döneminin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Birleşmiş Milletler 60 yaşı kronolojik yaşlanma sınırı olarak kabul etmektedir. Bu

dönem bireyin günlük yaşamındaki dinamikliğini kaybettiği, sosyal yardımlardan ve sosyal hizmetlerden yararlanmaya başladığı dönem olarak yorumlanır (Durak, 2004: 1). Ülkemizde ise 65 yaş emeklilik yaşı kabul edilmektedir ve 65 yaş üstü kişiler yaşlı sınıfına girmektedir. Ülkemizde yaşlı nüfusun giderek artması, aile yapısının değişmesi, ilgi ve beklentilerin değişmesi, hayat tarzındaki farklılaşmalar sebebiyle yaşlılara götürülecek hizmetlerin önemi artmaktadır (Yıldırım, 2007: 95).

Yaşlanma değişik biçimlerde ortaya çıkar. Dolayısıyla yaşlılığın biyolojik, psikolojik, kronolojik ve toplumsal boyutu vardır. Yaşlanmanın sınıflandırılması da bu doğrultuda yapılmaktadır. Yaşlılık türlerini şu şekilde sınıflandırabiliriz;

1.3.2.Yaşlanma Türleri

1.3.2.1.Biyolojik Yaşlanma

Biyolojik yaşlanma, döllenme ile başlar ve zaman içerisinde hızlanarak bedensel ve zihinsel değişimler ile kendisini gösterir (Yılmaz, 2013: 2). Yaşlanmaya bağlı olarak insan vücudunun yapı ve fonksiyonlarında meydana gelen değişiklikleri ifade eder. Örnek olarak yaşlanan bireylerde saçların ağarması, dokularda yıpranma, organlarda görülen fonksiyon azalması, derinin buruşması, kaslarda kuvvetsizlik gibi değişiklikler gözlemlenmektedir (Arslan, 2013: 31). Biyolojik Yaşlanma belirtileri toplam yaşlanma belirtilerinin bir kısmını oluşturur ve psikolojik, sosyal yetenek ve işlevlerde yaşanan değişimlerden çok daha önce ortaya çıkar (Kalınkara, 2011: 103).

1.3.2.2.Psikolojik Yaşlanma

İnsanların kronolojik ve biyolojik yaşlanmaya direnmesi ile yakından ilgilidir. Psikolojik yaşlanma, yaşlıların yaşlılık sürecinde karşılaştıkları sorunlara başarılı bir şekilde uyum sağlamasını ifade eden bir süreçtir. İnsan kendisini hangi yaşta hissediyor ise psikolojik yaşı odur (Akçay, 2011: 14). İnsanların yaşları ilerledikçe kazandıkları deneyimler sebebiyle birtakım davranış değişiklikleri ve davranışsal uyum sağlama yeteneklerinde değişimler gözlenmektedir. Bu yaşlanma türünde, bireylerde zekâ, hafıza ve duygu gibi alanlarda fonksiyon yitimi görülür. Geçmişe duyulan özlem, yalnızlık duygusu, geleceğe ilişkin güvensizlik, geçmişte yaptığı hatalar veya gerçekleştiremediği hedefler gibi duygusal çöküntüler ile ortaya çıkar (Kalınkara, 2011: 9).

1.3.2.3.Kronolojik Yaşlanma

Bireyin doğumdan itibaren ölümüne kadar geçirdiği yaş evrelerini tarihsel bir süreç içinde açıklamayı ifade eder. Dünya sağlık örgütü kronolojik yaşı dört kategoride değerlendirmektedir. Bunlar; 45-59 yaş arası orta yaş, 60-74 yaş arası yaşlı, 75-89 arasını ileri yaşlı, 90 üstünü ise ihtiyar şeklindedir (Görgün Baran, 2005: 27).

1.3.2.4. Toplumsal Yaşlanma

Toplumsal yaşlanma genel olarak, nüfus piramidine göre yaş gruplarının dağılımında 60 yaş ve üzeri yaş grubundaki artışı ifade eder. Zaman faktörüne göre ise doğum oranının ve genç sayısının azalmasına karşılık yaşlı sayısının artması demektir. Toplumsal yaşlanma, nüfus kategorileri arasındaki dengenin hem sayıca hem nitelik olarak yaşlı nüfus lehine yoğunlaşmasıdır (Şahin, 2016: 88).

İnsanlar, bulundukları toplumda yaşlanma ve yaşlılık ile ilgili değerlerden etkilenirler. Yaşlanan birey, zamanla yeteneklerini ve gücünü çalışma hayatında ki ve sosyal işlerinde kullanma konusunda ki becerisini kaybetmeye başlar. Bu da yaşlı bireyin toplumsal rol, statü ve beklentilerinin değişmesine sebep olur (Arslan, 2013: 32).

1.3.2.5. Ekonomik Yaşlanma

Emeklilik yaşlanmayla beraber anılan bir kavramdır ve bu dönemde emeklilik hakkı kazanmış yaşlı bireyler sınırlı bir maddi güç ile yaşamlarına devam etmektedirler. İhtiyaçlarını karşılayacak ekonomik güce sahip olmayan yaşlı bireylerde stres ve üzüntü meydana gelir. Fiziksel ve psikolojik açıdan gelir getiren bir işe girmeye uygun olmayan yaşlılar ek gelirlerden mahrum kalır ve ekonomik açıdan yakın çevresine bağımlı hale gelir (Yahyaoğlu, 2013: 35).

1.3.2.6.Sosyal Yaşlanma

Yaşlanmayla beraber bireyin toplumsal yapı içindeki rollerinin ve sosyal ilişkiler ağıının değişmesini ifade eder. Toplamların sosyokültürel özelliklerine göre değişiklik gösteren bir yaşlılık tanımıdır. Yaşlı aktif çalışma dönemini tamamlayarak emeklilik hakkının getirileri ve kişisel birikimleriyle yaşar ve bu süreçte yaşadığı toplumda eski rollerini devam ettiremediği bir döneme girer (MEGEP, 2011: 10). Toplumun yaşlanmaya yönelik hatalı bakış açısı yaşlılığın sosyal anlamını olumsuz etkilemektedir. Yaşlanma sürecinin bireyde meydana getirdiği fiziksel ve zihinsel yeteneklerdeki azalmalar,

yaşlının daha az aktif olmasına neden olmaz. Bir başka deyişle yaşlı, toplumun hatalı inançları sebebiyle hayatını kısıtlamak veya daha azına razı olmak zorunda değildir (Görgün Baran, 2003: 36).

1.3.3.Yaşlılıkla İlgili Kuramlar

1.3.3.1. Rol Teorisi / Rol Kaybetme Kuramı

Birey doğumundan ölümüne kadar çeşitli roller üstlenir. İlk üstlendiği rol bebeklik rolü olan birey yaşının ilerlemesi ile rollerinde değişiklikler meydana gelir. İnsan hayatını oluşturan bebeklik, çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık safhaları aynı zamanda bireyin rol alanını da belirleyen faktörlerdir. Birey bu safhalar arası geçişte yaşadığı rol değişimleriyle hayatına devam eder. Rol bireyin işlevsel sınırlarını belirler. Kurama göre yaşlının gençlik ve yetişkinlik dönemlerinde tecrübe ettiği rollerinden kopması sebebiyle ortaya çıkan uyum sorunları ile baş edebilmesi için yeni rolünün getirdiği durumları kabullenmesi ve yeni stratejiler geliştirmesi gerekmektedir (Şahin, 2016: 38). Örneğin emeklilik ve dulluk gibi durumlarda yaşlının evlilik ve iş hayatındaki rolü sona erer. Bu nedenle yaşlının yeni ve gerçekçi durumlara uyum sağlaması gerekliliği faydalı bir yaklaşım olarak görülmektedir (Uluocak vd., 2013: 43-44).

1.3.3.2.Aktivite Teorisi

Bu kurama göre, yaşlı bireyin etkinlik durumunu önceki yaşam biçimi, sosyoekonomik durumu ve sağlık düzeyi belirlemektedir. Yaşlanan bireye olan toplumsal ilgi giderek azalan bir grafiğe bürünür ve toplumsal etkileşim de bununla paralel olarak azalır. Yaşlılık döneminde olan birey emeklilik ile çalışma yaşamından uzaklaşma veya dul kalma gibi nedenlerle bazı rol kayıpları yaşar. Kuram bireylerin orta yaşlarda ki davranış biçimlerinin ve değerlerin, kronolojik yaşın ilerlemesiyle beraber sürdürülerek başarılı bir yaşlanmanın gerçekleştirileceğini ileri sürer. Birey yaşamdan aldığı hazzı ve motivasyonu devam ettirebilmek için orta yaşta edindiği önemli ilişkilerin, etkinliklerin, sahip olduğu rollerin yerine yenilerini koyarak yaşlılık döneminde mutluluğa ulaşır. Bireylerin ömürleri boyunca geliştirdikleri etkinlik düzeyi, ilerleyen yıllarda bireylerin yaşamını şekillendirir ve yönlendirir. Aktivite kuramının bir diğer iddiası ise, aktif olan yaşlıların olmayanlara göre uyum sağlama kapasitelerinin daha yüksek olduğu ve daha çok tatmin oldukları şeklindedir (Kalınkara, 2011: 27-28-29).

Aktivite teorisi bireyi ve bireyin ilişkilerini merkeze alarak yaşlının etkinliği üzerine odaklanır ve yaşlının yaşlılığa uyum sürecini incelemeyi hedefler. Yaşlı bireyin, yaşlılık dönemi öncesi faaliyetleri ile yaşlandıktan sonra ki faaliyetlerini karşılaştırarak aradaki değişimleri kavramayı amaçlar. Teoriye göre daha az aktif olan yaşlılar daha fazla aktif olan yaşlılara göre yaşlılığa uyum sağlamakta zorlanmaktadırlar. Yaşlının psikolojik ve sosyal ihtiyaçları orta yaştaki bireylerle aynı olmasına rağmen etkinliğinin azalmasının sebebi toplum ve yaşlı arasındaki uzaklaşmadır. Toplumun, yaşlı bireylere karşı dışlayıcı tutum sergilemesi yaşlıyı zorunlu olarak hayattan koparmaktadır. Yaşlılar hayattan kopmamak veya kopma sürecini yavaşlatmak/geciktirmek için orta yaş dönemlerini mümkün olabildiğince uzatmalı, aktif olmalı ve genç görünmelidirler. Çünkü yaşlılar için hayattan kopmamanın yolu aktivitelerini artırarak hayata sıkı sarılmalarıdır (Yıldız, 2016: 18-19).

Yaşlılık döneminde yaşam memnuniyeti ve aktiflik arasında sıkı bağlar bulunmaktadır. Pasif yaşam ve geri çekilme yaşam memnuniyetini ciddi oranda azaltmaktadır. Yaşlı bireyin mutlu olabilmesi için sosyal ilişkilerini çoğaltmasına ve etkinliğine bağlıdır. Yaşlı, orta yaşlarındaki etkinliğini ve alışkanlıklarını mümkün olduğunca devam ettirmek ister. Bırakmak zorunda kaldığı faaliyetlerin yerine diğerlerini koyar. Yaşlının toplumda kendisine bir yer bulması, çevresiyle sağlıklı sosyal ilişkiler kurması, kendisine değer verildiğini ve ihtiyaç duyulduğunu hissettiği ölçüde mutlu olur ve bu sayede yaşamdan duyduğu doyum artabilir (Yıldız, 2016: 18-19).

1.3.3.4.Süreklilik Kuramı

Bu kuram 1971 yılında Robert Atchley tarafından ortaya konmuştur. Kuramın özü gelişme, koruma ve uyum sağlama kapasitesinin korunması ile ilgilidir. (Akçay,2011: 53). Kuram temelde bireylerin sosyalleşme sürecindeki kazanımlarının, bireylerin yaşamına pozitif veya negatif yönde etki ettiğini öne sürer. Bireyler yetişkin olma aşamasında çeşitli alışkanlıklar, beceriler, bağlantılar edinirler ve kişisel tercihler yaparlar. Bu gelişmeler zamanla bireyin kişiliğine etki ederler. Yaşlılık dönemine giren bireylerin sosyal beklentileri, statüleri ve yaşam koşulları değişse bile yetişkinlik sürecinde geliştirdikleri kişilik özelliklerinin etkisiyle yaşlı bireyler değişime direnç gösterirler ve bu özellikleri sürdürme ve koruma isteği devreye girer (Yıldız, 2016: 23). Böylelikle yaşlıların geçmişteki alışkanlıklarını yaşlılık döneminde de sürdürmesi ve bu

alışkanlıkları ile bütünleşmesi yaşlıların mutluluğuna katkı sağlayacaktır. (Şahin ve Şahin, 2016: 41).

1.3.3.4. Alt Kültür Teorisi

İnsan hayatında hem bütünleşmeye hem de farklılaşmaya sebep olan önemli faktörlerden olan kültür; dinamik, değişen, öğrenilen, ihtiyaçları karşılayan, tarihi ve sürekli olan bir olgudur. Bu teoriyi oluşturan ana özne olan alt kültür kavramı, kültürle ilgili üretilmiş kavram ve tanımlamalardandır. Alt kültür kavramı, bir kültüre bağlı grubun benzer özellikler göstermesi sebebiyle ana kültürden tamamen kopmadan kısmen farklılaşarak bir alt kültür oluşturmalarını ifade eder (Yıldız, 2016: 25).

Yaşlı bireyler arasında görülen benzerlikler bu grubun toplumda bir "alt kültür" oluşturmaya sebep olur ve bu gruba dâhil olan üyelerin yaşama dair beklentileri var oldukları toplumdan çok farklıdır. Birey başka gruplar ile etkileşime girdiğinde bir alt kültür oluşur ve bu etkileşim sonucunda alt kültür bireyler arası ilişkilerde net tanımlayıcı özellikler sağlar. Demografik ve sosyal eğilimler, daha önceki tüm alt kültürlerin üstüne çıkan bir yaşlılık alt kültürü oluştuğunu göstermektedir. Fakat bu benzerliklerin yanında, yaşlanma sürecinde ve yaşlılıkta bireyler arasında kişisel ve çevresel etkiler bakımından büyük farklılıklar bulunmaktadır. Bazı ortak özelliklerden dolayı belli bir alt kültür ortaya çıkabilse de, bu durum kesin bir kural olduğunu söylemek mümkün değildir (Oğuz, 2007: 41).

1.3.3.5. Yaşamdan Kopma/Geri Çekilme Kuramı

Kurama göre yaşlılık dönemine giren bireyler bu döneme uyum sağlayarak toplumsal ve psikolojik bağlarının azaldığını kabul eder. Değişimlere direnç göstermezler (Hablemitoğlu ve Özmete, 2010: 144). Yaşlılar, var olan sosyal ilişkilerini ve rollerini devam ettirebilmek için ihtiyaç duydukları enerji ve güçlerinde gözle görülen bir düşüş yaşadıkları bir döneme girer. Fiziksel faaliyetlerin azalmasının sebep olduğu rol kayıpları yaşlının toplumdan uzaklaşmasına ve kendi iç dünyasına çekilmesine yol açar (Alptekin, 2011: 9). Kapsamlı analizler fiziksel çöküşün, yaşlıların sosyal etkileşimini sınırlandıran bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır. Zorunlu emeklilik gibi politikalar, bireylerin daha fazla sosyalleşebilmesi için fırsatlar oluşturmaktadır. Fakat bazı bireyler

bu durumun daha az bir gelir anlamına geldiğini ve arkadaşlık ağlarını azaltan bir durum olduğunu ifade etmektedir (Yıldırım, 2007: 479).

Yaşlanan birey, toplumun diğer üyeleri ile kurduğu ilişkilerin çoğunun koptuğu kaçınılmaz bir döneme girer. Yaşlılar toplumun diğer üyeleri ile daha az etkileşime girdikçe ve toplumsal kurallara uyma baskısından kurtuldukça belirli bir benmerkezci yapıya bürünürler. Etkileşim miktarında ve kalitede meydana gelen değişiklikler sebebiyle yaşlı bireylerin yaşama yönelik algısında bir değişiklik meydana gelir. Yaşamdan kopma süreci devam ederken, yaşlı toplumla daha az ilişki içine girer ve yaşamı kısa olarak görür. Bu nedenle ölmeye önce hayatını değerlendirmek ve yeniden canlandırmak için kendi içine kapanır. Teoriye göre yaşamdan kopma süreci toplum ve yaşlılar arasındaki karşılıklı bir süreçtir. Hem toplumun diğer üyeleri hem de yaşlı bireyler ilişki ağını kopararak geri çekilmek, kopmak isteyebilir (Whiteside, 1965: 6-7).

1.3.4. Yaşlılığın Tarihsel Boyutu

Yaşlı kavramı ve yaşlılık olgusu insanlık tarihi boyunca tartışılan bir kavram olmuştur. Geçmiş dönemler incelendiği zaman eski toplumların ve tarihi kişiliklerin yaşlılara bakış açısını ve tutumlarını kavrayabilmek mümkündür. Geçmiş çağlarda Yunan'da, Roma'da, Çin'de yaşlılar güç sahibiydi ve saygı görmekteydiler. Doğu Asya'nın köklü Çin ve Japon kültürlerinde yaşlılara saygı ve hürmet geleneksel bir hal almıştı. Geleneksel Çin toplumlarında yaşı ilerleyen kişinin saygınlığı artardı (Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2013: 3). Buna ek olarak eski yazılı eserlere baktığımız zaman ünlü düşünürlerin yaşlılık hakkında düşüncelerini görebilmemiz mümkündür. Ünlü tarihçi Homeros yaşlıların bilgeliğine ve tecrübelerine vurgu yapmıştır, Eflatun "politeia" adlı eserinde yaşlıların, gençlik ve yetişkinlik dönemlerindeki yaşam tarzlarının katılımcılıklarını etkilediğini belirtmiştir. Aristoteles "rhetorik" isimli yapıtında yaşlıların kavgacı olduğunu ve yaşlılığın doğal bir hastalık olduğunu söylemiştir. Aristotelesin aksine Galen yaşlılığın doğal bir süreç olduğunu belirtmiş ve hastalık olarak adlandırmayı yanlış bulmuştur. Çiçero yaşlılık dönemini psikik ve değişimler içeren bir dönem olarak adlandırmıştır. Shakspeare, Schopenhauer, Goethe gibi sanatçı ve düşünürlerin eserlerinde de yaşlılar ve yaşlılık hakkında tanımlamalar bulmak mümkündür (Yıldız Kökenek, 2012: 13).

Kendilerine has kültürleri olan toplumların yaşlı tanımlamaları da farklılaşmaktadır. Bazı toplumlarda olumlu bir süreç olarak kabul edilen yaşlılık, Bazılarında ise sorun olarak değerlendirilmektedir. Yaşlanma kimi toplumlarda yüceltilirken, kiminde ise kaderine terk edilmektedir (Şahin, 2015: 13-14). Örneğin Tarım toplumlarında yaşlı bireyler saygı duyulmaktadır çünkü bu toplumlarda yaşlıların yetenek ve tecrübelerinden daha uzun süre yararlanılmaktadır (Danış, 2015: 25). Bu toplumlarda geniş aile yapısı ve birlikte yaşama kültürü sanayi toplumlarının aksine daha yaygındır ve bu sayede yaşlıların aile içinde, çalışma yaşamında ve toplumsal ilişkilerde üstlenebileceği roller konusunda fırsatları daha çoktur. Sosyo-ekonomik gelişmeler, dünya savaşları, kitlesel göç hareketleri, ideolojik dalgalanmalar gibi unsurlar toplumların sosyo-kültürel açıdan değişmesine sebebiyet vermiştir ve doğal olarak yaşlılara yönelik algıda ve tutumda yaşanan değişikliklerde de pay sahibi olmuştur (Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü: 2013, 3).

Yaşlılar 19.yüzyılda yavaş yavaş toplum içinde belirli bir konuma sahip olmaya başlamıştır. Çünkü 19.yüzyıl öncesinde var olan zor yaşam koşulları insanların daha çabuk yıpranmasına sebep oluyor ve içinde bulundukları topluma olan katkılarını kısıtlıyordu. İlkel toplumlarda ömür beklentisi kısa olduğu için yaşlılar, toplum içinde küçük bir grup oluşturmaktaydı (Arslan, 2013: 17). Günümüzde ki koşullarda ortalama yaşam beklentisi yüksek olduğu için yaşlı nüfusun sayısı yüksektir. Bu da hem çalışma hayatında hem de sosyal hayatta yaşlı bireyler ile etkileşimin daha yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Bu sayede yaşlanan birey fiziksel ve ruhsal olarak bir takım şeyler kaybetse de, yaşlılığın getirdiği birikimler ile toplum içinde azda olsa yeni roller üstlenebilmektedir.

Endüstri toplumlarına baktığımız zaman, endüstrileşme ile yaşam standartları yükselmiş ve yaşam süresini artıran tıbbi imkânlar artmıştır. Endüstrileşmenin meydana getirdiği bu olumlu gelişmelere rağmen yaşlı bireylerin yaşam kalitesinde ve sosyal statülerinde dikkate değer bir gelişme görülmemektedir. Endüstri toplumlarında yaşlı bireylere daha az güç ve itibar verilmektedir. Modern endüstrileşme süreci bir toplumdaki tüm bireylerin çalışmasının gerekli olmadığı anlayışını getirerek birçok yaşlı bireyin üretken olmayan roller üstlenmesine sebep olmuştur (Demirbilek, 2007: 132-133).

Günümüzde yüksek teknoloji mal ve hizmet üretimi ve markalaşma ekonomik ilerlemenin ana aktörü konumundadır. Bilişim sektörünün egemen olduğu toplumlarda yaşlılar gençlere göre daha geri planda kalmaktadır. Bunun ana sebebi eğitim yetersizliğidir. Bu toplumlarda genç, girişimci, yaratıcı ve dinamik bireyler kendilerine üretim sürecinde rol bulma konusunda yaşlılardan daha başarılıdır.

1.4.Sosyal Politika Kavramı

Kıta Avrupası merkezli bir kavram olan ve ortaya çıkışından bu yana, yansız ve teknik bir içerik taşımayan sosyal politika kavramı ilk kez 19. yüzyılın ikinci yarısında, Almanya’da Prof. Wilhelm H. Riehl tarafından kullanılmıştır (Çelik, 2014: 1). Sosyal politika kavramının yayılıp bilimsel bir nitelik kazanması ancak 1873’de Alman Sosyal Siyaset Derneği’nin kurulması sonrasında mümkün olmuştur. Kavram ilk çıktığı dönemde devletin, o devrin burjuva kesimi karşısında alması gereken önlemleri belirten dar ve politik bir kavram olarak benimsenmiştir (Aydın, 2009: 23).

Sosyal politika kavramının oluşmasına zemin hazırlayan ana aktörler sanayi devrimi ve beraberinde getirdiği sorunlardır. 19.Yüzyılda gerçekleşen sanayi devrimi insanlık tarihinin o güne kadar gördüğü en büyük olaylardan biriydi. Buhar makinesinin icadıyla başlayan süreç sanayi devrimiyle beraber insanlığı bambaşka bir evreye taşıdı. Bu gelişmeler beraberinde işçi olarak adlandırılan yeni bir sınıfın doğmasına sebep oldu. Devrimin getirdiği zenginlik eşit olarak dağıtılmadı ve üretimi gerçekleştiren işçi sınıfı yoksulluk ve sefalet içine sürüklendi. Bu gelişmelerle birlikte Sosyal politika kavramı bu yıllarda doğdu. Temel hedef kapitalist üretim anlayışının olumsuz sonuçları karşısında çareler üretmek ve kapitalist düzeni muhafaza ederek, düzenin yarattığı sorunları çözmektir. Daha adil, yaşanabilir, sürdürülebilir bir düzenin esaslarının araştırılması ve politikalar oluşturulmasına yönelik çabalar sosyal politikayı oluşturmuştur (Bozkır Serdar, 2014: 1).

Çağımızın en belirgin sosyal olgularından biri, devletin emeğini arz ederek geçinen bireylerin haklarını koruyarak, onların çalışma ve yaşam koşullarını iyileştirmek için gösterdiği çabadır. Bu çaba özgürlükçü, çoğulcu, katılımcı demokrasinin gelişmesi ile paralel olarak gelişim göstermiş ve yaygınlaşmıştır. Demokrasi sosyal politikanın başta gelen altyapılarından biri olmuştur (Talas, 1991: 167).

Sosyal politikanın tarihsel kökleri sanayi devrimine kadar uzanmaktadır. Sanayi Devrimi, tarım toplumlarında köklü değişimlere yol açarak yeni bir toplumsal yapının şekillenmesinde temel rol oynamıştır. Sanayileşmenin getirdiği toplumsal kaos, anarşi, istikrarsızlık sebebiyle dünya yeni sorunlarla karşı karşıya kalıyordu. Sosyal politika, bu sorunları çözerek toplumsal dengeyi sağlamayı hedefliyordu (Bozkır Serdar, 2014: 7). Sosyal politikanın yaşadığı gelişim ve değişimleri anlamak için kapitalizmin izlediği tarihsel süreci bilmemiz gerekmektedir. Sanayi devriminden önce sosyal politika tanımına girebilecek bir takım uygulamalar aileler, dini kurumlar ve gönüllü organizasyonlar tarafından yapılmaktaydı. Fakat devrimin getirdiği sefaletin boyutu çok büyüktü ve artık bu sorunu çözmek için devletin sistemli bir mücadelesine ihtiyaç duyuluyordu (Aydın, 2009: 27).

Devrimin getirdiği üretim süreci değişiklikleri sosyal politikanın ortaya çıkma nedeni olmuştu. Makinelerin üretim sürecine girmesi, seri üretimi getirdi ve böylece endüstrileşme kavramı doğdu. Bu yeni üretim tarzı çalışma ilişkilerini değiştirmiştir. Emek ve sermaye ayrı kişilerde toplanmıştır ve iş bölümüne dayalı üretim süreci başlamıştır. Kırsal bölgelerden göçen bilgi ve beceriye sahip olmayan insanlar niteliksiz işgücünü oluştururken, geçmişte lonca sisteminde bulunmuş usta ve kalfalar ise nitelikli işgücünü oluşturdu. İşçiler, üretim araçlarına sahip olmadıkları için tek geçim kaynakları aldıkları ücretler olmuştur. Freyer'in İngiltere'yi merkez alarak ortaya koyduğu teknik gelişme aşamaları, sanayileşme sürecinin anlaşılması açısından önemlidir. Bu aşamalar;

Dokuma endüstrisi dalgası: Sanayi devriminin başlamasına neden olan ilk dalgadır. 1765-1780 yılları arasında dokuma endüstrisi alanında önemli icatlar yapılması ile ilk sanayi faaliyetleri başlamıştır.

Demir çelik dalgası: 1800 yılında başlamıştır. Sanayi araç ve gereçleri de dâhil her alanda kullanılan demir, sanayileşmede hayati öneme sahip bir madde haline geldi.

Ulaştırma dalgası: Bu dalga, üretilen malların uzak mesafelere taşınmasını kolaylaştırmıştır. 1920'li yıllarda gemiler, 1830'larda trenler ulaştırma konusunda yeni bir dönemin başlamasına yol açmıştır.

Kimya Çağı: 1850’li yıllardan itibaren modern teknik, bilim adamlarının uğraştığı bir araştırma kolu haline gelmiştir. Sanayileşmiş ülkelerde yüksek teknik okullar, bu okullarda bir taraftan mühendisler yetiştirilirken diğer taraftan bilimsel keşifler yapılmıştır.

Elektrik endüstrisi dalgası: 1830-1840 yılları arasında telefon ve telgraf icat edilmiştir. Bu dalga büyük bir endüstri olarak, 19.yüzyılın son çeyreğinde kuvvetli akım tekniğine geçişle birlikte başlamıştır. Bu yeni endüstri köklü değişikliklere neden olmuştur ve elektrik sayesinde taşıma ve ulaştırma farklı bir şekle dönüşmüştür.

Benzin motoru çağı: 1889 yılında Paris’te ilk otomobil sergisi açılmıştır. 1903’ yılında Henry Ford motor fabrikası kurulmuştur (Tokol ve Alper, 2014: 12-13).

1929 yılında ortaya çıkan ekonomik bunalım, ekonominin kendi kendine işleyişini savuna liberal politikaların işlevsiz kalmasına ve devletin ekonomiye ve toplumsal yaşama müdahale etmesinin gerekliliğini savunan keynesyen iktisat politikalarının ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Bu dönemde işsizlik ve yoksulluk artmış, devletin sosyal politikalarının yetersiz kaldığı gerçeği anlaşılmıştır. Bunalımı takip eden yıllarda refah devleti anlayışı ortaya çıkmıştır (Ersöz, 2011: 34). Refah devletinin ortaya çıkışına 1929 ekonomik buhranı ve ikinci dünya savaşı iki ana aktör olarak etki etmiştir diyebiliriz. Savaş esnasında devletin üstlendiği ekonomik rol, kamu sektörünün bu görevi başarıyla yerine getirebilecek potansiyele sahip olduğunu göstermiştir.

Refah devletinin anlayışını gelişmesi II. Dünya Savaşı sonrasında devlet ve sosyal taraflar arasında varılan uzlaşma sonucunda olmuştur. Sosyal refah devletini şu şekilde tanımlayabilir; sosyal refahın optimizasyonu amacıyla devletin ekonomiye aktif ve kapsamlı müdahalelerde bulunmasını öngören bir devlet anlayışıdır (Şenkal ve Sarıipek, 2007: 147). İkinci dünya savaşından itibaren 1970’lerin ortalarına kadar müdahaleci refah devleti anlayışı ile yönetilen devletler hızlı bir ekonomik büyüme gerçekleştirmiştir. Bu büyüme vergi gelirlerinde artışlar sağlamış ve bu sayede geniş çaplı sosyal politika harcamalarına olanak sağlanmıştır. Devletler sosyal politikaların etkin bir şekilde uygulanmasında ana aktörler haline gelmiştir (Ersöz, 2011: 36).

1.4.1.Dar Anlamda Sosyal Politika

19.yüzyılda ortaya çıkan bağımlı çalışma düzeninde, işçi-işveren arasındaki üretim ve bölüşüm ilişkilerinin sonucu işçi sınıfı büyük bir sefaletle karşı karşıya kalırken, sermaye güç kazanmıştır. Sosyal güvenlik sisteminin olmaması nedeniyle işçilerin sömürülmesi kolaylaşmış ve hatta haklı görülmüştür. Yeni Ekonomik düzende sermaye sahiplerinin refahı artmaktayken işçi sınıfının ücretleri düşüyordu. Kötü çalışma koşulları, çalışma sürelerinin uzunluğu ve işsiz kalma tehlikesi gibi sorunlarla karşı karşıya kalan işçiler, ücretlerin düşüklüğü nedeniyle ailelerini geçindirememeye başladı. Böylece kadın ve çocuklarda çalışma hayatına girmek zorunda kaldı. Çocukların iş hayatına girmesiyle çalışma yaşı da giderek küçüldü.

Dar anlamda sosyal politika başlangıçta sermaye ve emek arasındaki adaletsizliği ve mücadeleyi barışçıl yollarla sona erdirmek ve bu şekilde düzenin devamını sağlamayı amaçlayan politikalar olarak ortaya çıkmıştır. Dar anlamda sosyal politikayı iki şekilde açıklayabiliriz. İlki ekonomik olarak bağımlı ve güçsüz insanları sermayeye karşı korumak, emeklerinin sömürülmesini önlemek için devlet müdahalesi ile önlemler alınmasıdır. İkincisi ise doğrudan devlet müdahalesi ile emek sömürüsünün önlenmesi, toplumsal sınıflar arası dengenin bozulmaması için hak ve özgürlüklerin devlet tarafından korunması şeklindedir. Bu politikaların başında sendika kurma, toplu pazarlık ve grev hakkı bulunmaktadır. Bu hakların kullanılması, ülkenin içinde bulunduğu siyasi, sosyal ve hukuki koşullara göre gelişme göstermektedir (Bozkır Serdar, 2014: 3-5).

1.4.2. Geniş Anlamda Sosyal Politika

Sosyal politika başlangıçta işçi ve işveren sınıfları arasındaki sorunları çözme gayesi taşıırken zaman içinde toplumun farklı kesimlerine ve diğer sosyal sorunlara yönelerek kapsamını genişletmiş, sosyal düzeni ve bütünlüğü ilgilendiren konuları da bünyesine almıştır. Geniş anlamda sosyal politika toplumsal düzene olumsuz etki edebilecek tüm çatışmalarla ilgilenmektedir. Sosyal Sınıfların toplumsal yapı içinde uyumlu bir şekilde yer almasını amaçlamaktadır. Bugün geline nokta ulusal ve uluslararası değişikliklerden etkileneren toplumsal bütünlüğü pekiştirmeye yönelik tedbirler alan sosyal politika, toplumun çeşitli kesimlerine ve sosyal sorunlara yönelmiş, tüm

bireylerin sosyal gelişmesini sağlamaya ve hayat koşullarını iyileştirmeyi amaçlayan bir vatandaşlık hakkına dönüşmüştür (Tokol ve Alper, 2014: 5-6).

BÖLÜM 2: TÜRKİYE’DE VE POLONYA’DA YAŞLILARIN SOSYAL DİŞLANMASINI ÖNLEMEK AMACIYLA UYGULANAN SOSYAL POLİTİKALAR

2.1.Genel Olarak Yaşlıların Sosyal Dışlanma Nedenleri

2.1.1. Küreselleşme ve İşgücü Piyasasındaki Değişim

Üretim sürecinin değişmesine neden olan temel unsurları; uluslararası bütünleşme, ticaret ağlarının genişlemesi, yeni liberal politikaların etkisiyle ticaretin serbestleşmesi ve buna bağlı olarak piyasalarda yaşanan kuralsızlaşma, esnekleşme ve artan teknoloji kullanımı şeklinde açıklayabiliriz (Çakır, 2002: 89). Sanayi sektöründe meydana gelen değişimler en çok vasıfsız işçileri etkilemiştir. Eğitimli işgücü sektörün ihtiyaçlarına cevap verebildiği için süreci en az etkilenen kesim olarak geçirmiştir. Esnek çalışma saatlerinin yaygınlaşması maaşları düşürmüş ve kariyer ilerlemelerini zayıflatmıştır (Şahin, 2009: 61).

Küreselleşme ile üretim ağlarının dünya geneline yayılması, çokuluslu şirketlerin üretim harcamalarını azaltmak için ucuz işgücü sunan ülkelere yönelmesi işsizliğin artmasına neden olmaktadır. Şirketlerin araştırma, tasarım, üretim, pazarlama birimlerini farklı coğrafi mekânlara yayması ve tek merkezden kontrol etmesi üretimin uluslararası bütünleşmesi ile mümkün olmaktadır. İstihdam olanaklarının artan nüfusa cevap verememesi, işsiz kalınan sürenin uzaması, çalışma hayatına katılamama gibi durumlar sosyal dışlanmanın artmasına neden olmaktadır (Şahin, 2009: 62).

2.1.2. Gelir Dağılımında Yaşanan Adaletsizlik

Düzenli ve yeterli bir gelirden yoksun olmak yani yoksulluk, sosyal dışlanmanın ortaya çıktığı temel alandır. Yoksulluk, sosyal dışlanmanın hem nedeni hem de sonucudur. Refah seviyesi ve kişi başına düşen gelir arasındaki ilişki sosyal dışlanma ve gelir yetersizliği hakkında yapılan çalışmalarda sıklıkla kullanılmaktadır. Bireylerin temel gereksinimlerini, sosyal ve kültürel aktivitelerini yerine getirebilmesi için düzenli ve yeterli bir gelire sahip olması gerekmektedir. Bu gereklilik sosyal bütünleşmeyi sağlamak için büyük önem arz etmektedir. Bu anlamda gelir toplumsal sınıflaşmanın önemli etkenlerinden biridir. Adaletsiz gelir dağılımı zengin ve fakir arasındaki gelir

uçurumunu büyütmede ve sosyal dışlanmanın ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Karataşoğlu ve İslamoğlu, 2016: 16).

2.1.3. Eşitsizliğin Artması

Rekabet gücünün arttığı günümüz iş piyasalarında ayakta kalmak zorlaşmış, hak edilen geliri kazanmak zorlaşmıştır. Üretimde maliyeti düşürmek için ilk hedef kitlenin emeğini arz edenlerin olması işverenlere fayda sağlarken diğer tarafta mağduriyetlere sebebiyet vermektedir. Bu ekonomik anlayış dünyada eşitsizliklerin artmasına neden olmaktadır (Özhasar, 2013: 17). Bugün dünyanın en zenginler listesinde bulunan 8 milyarderin serveti, dünyanın en fakir 3,6 milyar kişinin toplam servetinden daha fazladır (Picchi, 2017). Fakir kesimin kronik bir yoksulluğa sürüklenmesi, ekonomik kaynaklardan payını alamaması, fırsat eşitsizliğinin artması eşitsizlik problemini çözülmesi zor bir hale getirmektedir. Sosyal yardıma muhtaç kesimlerin artması sosyal dışlanma problemini derinleştirmektedir.

2.1.4. Sosyal Koruma Yetersizliği

Sosyal güvenlik; bir ülke halkının tüm yaşamını güvence altına almayı hedefleyen, aralarında sıkı bir birliktelik ve uyum olan kurumlar tarafından yürütülen bir sistemdir (Şenocak, 2009: 413). Bu anlamda sosyal koruma anlayışından hareketle uygulanacak teşvikler ve yardımlar sosyal dışlanma riskini azaltmak veya ortadan kaldırmak konusunda önemli işlevler görmektedir. Sağlık hizmetleri, işsiz kalan süredeki gelir kayıplarının telafisi, yaşlılık ve engellilik gibi durumlarda gelir ve hizmet güvencesi verilmesi, eğitimi teşvik edici politikalar geliştirilmesi sosyal dışlanma tehdidi altında olanların toplumdan kopmasını engelleyecektir. Gelişmiş ülkelerde dahi sosyal koruma düzeyi sosyal dışlanmayı önlemeye yetmezken, gelişmekte olan ve gelişmemiş ülkelerde sosyal koruma düzeyinin geliştirilmesi gerekmektedir (Çakır, 2002: 93-94).

2.1.5. Göç

Göç ve sosyal dışlanma arasındaki ilişkiyi açıklamadan önce mülteci, sığınmacı, göçmen ve düzensiz göçmen kavramlarını açıklamak gerekmektedir. Buna göre (Gülten, 2010: 12, Baştürk, 2014: 347) ;

- **Mülteci**, 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Statüsüne İlişkin Sözleşme 'ye göre "Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylardan dolayı ırkı, dini, tabiiyeti, belirli bir sosyal

gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncesi nedeniyle zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu" için vatandaşı olduğu ülkeden yasadışı ayrılan, göç ettiği ülkede sürekli olarak kabul edilmiş kişileri kapsar.

- **Sığınmacı**, mülteci ile aynı nedenlerden dolayı uluslararası koruma arayan ancak statüleri henüz resmi olarak tanınmamış kişilere denir. Bu kişilerin göç ettiği yerde kalıcı haklara sahip olması söz konusu değildir. Yalnızca kısa bir süreliğine barınma hakları vardır.
- **Düzensiz göçmen**, göç ettiği ülkeye yasadışı giriş yapan, ülkede kalmak için yasal hakkı bulunmayan, ülkenin yasalarını ihlal ederek çıkış yapan kişiler için kullanılır.

Sosyal dışlanmadan etkilenen gruplar arasında göçmenler önemli bir yer tutmakta ve göçmenlerin göç ettikleri toplumlarda yaşadıkları dışlanma genelde vatandaşlık konusu üzerinden yapılan tartışmalarla yürütülmektedir (Dedeoğlu, 2011: 29). Göçmelerin göç ettikleri toplumda uyum sağlama, bütünleşme ve çalışma hayatına katılma gibi konularda zorluk yaşaması ciddi bir problem teşkil etmektedir (Şahin, 2009: 68).

Göçmenler yasal engeller sebebiyle sosyal güvenceden yoksun, kötü koşullarda çalışmaya ve yaşamaya mecbur kalmaktadır. Ayrıca eğitim ve sağlık imkânlarına ulaşmada yaşadıkları problemler göçmenlerin toplumdan dışlanmasına neden olmaktadır (Dedeoğlu, 2011: 31). Göçmenlerin dışlanmasında göç ettikleri ülkenin devlet mekanizmasının yanında yerlilerin göçmenlere karşı tutumu da etkilidir. Göçmenlere karşı pozitif tutum sergilenen ülkelerde sosyal dışlanma sorunu daha kolay çözülürken negatif bakışın hâkim olduğu ülkelerde problemin çözümü zorlaşmaktadır.

2.2. Türkiye ve Polonya’da Yaşlılara İlişkin İstatistikler

Bu bölümde Türkiye ve Polonya’da yaşlılara ilişkin istatistikî veriler karşılaştırılarak değerlendirilecektir.

Tablo 5. Polonya ve Türkiye Nüfusu (2000-2016)

Yıllar	Polonya	Türkiye
2000	38.258.629	63.240.121
2001	38.248.076	64.191.474
2002	38.230.364	65.143.054
2003	38.204.570	66.085.803
2004	38.182.222	67.007.855
2005	38.165.445	67.903.406
2006	38.141.267	68.763.405
2007	38.120.560	69.597.281
2008	38.125.759	70.440.032
2009	38.151.603	71.339.185
2010	38.042.794	72.326.914
2011	38.063.255	73.409.455
2012	38.063.164	74.569.867
2013	38.040.196	75.787.333
2014	38.011.735	77.030.628
2015	37.986.412	78.271.472
2016	37.948.016	79.512.426

Kaynak: Worldbank (2017a)

Yukarıdaki tabloda görüldüğü üzere 2000-2016 yılları arasında Polonya nüfusu azalma eğilimindedir. Türkiye nüfusu ise 13 milyonluk bir artış yaşamıştır. Nüfusun Türkiye’de bu denli bir sıçrama yaşaması genç nüfusun artması bakımından değerli olsa da gelecek dönemde ciddi bir yaşlı kesimin oluşacağı da bir gerçektir. Bu anlamda yaşlılara götürülecek sosyal politikaların önemi günden güne artmaktadır. Polonya nüfusunun 37-38 milyon bandında sabitlenmesi ve nüfus artış hızının düşük olması gelecek yıllarda ciddi problemler teşkil edecektir. Genç nüfus oranının Polonya’da az olması, bireylerin

çalışma hayatında kalma süresinin artırılmasına yönelik oluşturulan politikaların ana nedeni olmaktadır.

Tablo 6. Yaşlı Nüfusun İş Gücüne Katılım Oranı (%)

Yıllar	Polonya	Türkiye
2000	7,97	20.84
2001	7.50	20.53
2002	6.77	18.34
2003	6.22	17.13
2004	6.15	14.25
2005	5.96	13.36
2006	5.14	12.04
2007	4.89	11.49
2008	4.82	11.69
2009	4.69	11.86
2010	4.79	11.97
2011	4.87	12.78
2012	4.76	12.40
2013	4.71	12.39
2014	4.83	11.45
2015	4.74	11.92

Kaynak: OECD (2017a)

Her iki ülkede de yaşlıların iş gücüne katılım oranları 2000 yılından itibaren kademeli olarak azalmıştır. Polonya’da 2000-2015 yılları arasında yaşlıların işgücüne katılım oranı %3,23’lük bir düşüş yaşamıştır. Türkiye’de ise %8,92’lik bir düşüş meydana gelmiştir. Türkiye’de artan nüfusa oranla istihdam olanaklarının yaratılmaması düşüşteki ana faktördür. Emeklilik yaşının artırılması gibi politikalarla iş hayatında kalma süresi artırılrsa da daha etkili politikaların geliştirilmesi gerektiği de bir gerçektir.

Tablo 7. Polonya ve Türkiye’de ortalama yaşam süresi

Yıllar	Polonya	Türkiye
2000	73,7	69,9
2001	74,2	70,5
2002	74,4	71
2003	74,5	71,5
2004	74,8	72
2005	74,9	72,4
2006	75,1	72,8
2007	75,2	73,1
2008	75,5	73,5
2009	75,6	73,8
2010	76,2	74,1
2011	76,6	74,3
2012	76,7	74,6
2013	77	74,9
2014	77,6	75,1
2015	78,2	75,4

Kaynak: Worldbank (2017b)

Tabloyu incelediğimizde 2000-2015 yılları arasındaki ortalama yaşam sürelerinde Polonya’nın Türkiye’ye göre daha iyi olduğu görülmektedir. Bu anlamda Polonya’daki yaşlıların Türkiye’dekilere göre daha sağlıklı bir yaşam sürdüğü, daha az yıprandığı bir gerçektir.

Tablo 8. Polonya ve Türkiye’de Yaşlı Nüfusun Toplam Nüfusa Oranı

Yıllar	Polonya	Türkiye
2000	12.23	6.74
2001	12.46	6.71
2002	12.72	6.68
2003	12.86	6.68
2004	13.05	6.69
2005	13.21	6.72
2006	13.35	6.78
2007	13.44	6.85
2008	13.47	6.87
2009	13.49	6.92
2010	13.45	7.12
2011	13.63	7.29
2012	14.02	7.43
2013	14.47	7.60
2014	15.00	7.84

Kaynak: OECD (2017b)

Her iki Ülkede de yaşlı nüfusun toplam nüfusa oranı artmıştır. Türkiye’de 10 milyon civarı yaşlı birey bulunurken, Polonya’da ise 6 milyona yakın yaşlı bulunmaktadır. Bu anlamda her iki ülkede de sosyal güvenlik harcamalarının arttığı söylenebilir. Türkiye’nin genç nüfusunun fazla olması olumlu görülse de, gençler kalkınma sürecinde verimli kullanılmazsa artan yaşlı nüfusu ile beraber ciddi problemlerin meydana geleceği yadsınamaz bir gerçektir. Polonya’da ise nüfus artış hızının düşmesi ve toplumsal yaşlanmanın artması ciddi sorunları beraberinde getirecektir. Önümüzdeki süreçte teşhisi doğru koyarak tedbirler alınması, sosyal politikaların geliştirilmesi ve etkin bir şekilde uygulanması her iki ülke içinde büyük önem arz etmektedir.

2.3. Türkiye’de ve Polonya’da Yaşlıların Sosyal Dışlanmasını Önlemek İçin Uygulanan Sosyal Politikalar

2.3.1.Türkiye’de Yaşlıların Sosyal Dışlanmasını Önlemek İçin Uygulanan Sosyal Politikalar

Ülkemizde yaşlılar “..Yaşlılar, devletçe korunur. Yaşlılara Devlet yardımı ve sağlanacak diğer haklar ve kolaylıklar kanunla düzenlenir..” şeklindeki Anayasanın 61.maddesiyle koruma altına alınmıştır. Devletin yaşlılara sağladığı korunma hakkının yanında, sosyal haklar ile yaşlıların hayat standartlarının yükseltilmesi, yaşlarının getirdiği hayat farklılıklarını göz önünde bulundurarak insan onuruna yakışır şekilde yaşamaları amaçlanmaktadır (Dural ve Con, 2011: 485). Bu bölümde Türkiye’de yaşlıların sosyal dışlanmasını önlemek için uygulanan sosyal politikaları incelenmektedir.

2.3.1.1.Ulusal Eylem Planları, Raporlar, Bildiriler

2.3.1.1.1.Yaşlanma Ulusal Eylem Planı (2007)

Plan ile ilgili çalışmaların başlangıcı 8-12 Nisan 2002 tarihinde İspanyanın Madrid şehrinde Birleşmiş Milletler tarafından düzenlenen “Yaşlanma Ulusal Eylem Planı”na dayanmaktadır. Dünyada yaşlı nüfus oranının hızla artması ve bu durumun gelecek yıllarda ortaya çıkaracağı bir takım sorunların çözülmesi amacıyla çeşitli politikaların oluşturulması kararı alınmıştır. Buna göre yaşlı nüfusun yaşam kalitesinin artırılması, toplumsal bütünleşmenin sağlanması, geçim, sağlık sorunlarının çözülmesi ve yaşlıları sosyal dışlanmadan korumak için oluşturulacak politikaların tüm yaş gruplarını kapsamaları amaçlanmaktadır.

Ülkemizde Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı (DPT) Sosyal Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğünün koordinatörlüğünde SHCEK işbirliği, BM nüfus fonu ve Ulusal Komite tarafından 2004 yılı nisan ayında başlatılan çalışmalar sonucunda 2005 yılında “Türkiye’de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı”nı hazırlanmıştır. Plan 01/ 03/ 2007 tarihinde kabul edilmiştir. 2.Dünya Yaşlılık Asamblesi sürecinde hazırlanan bu plan uzun vadede yaşlanma trendine gireceği öngörülen ülkemiz için önemli tedbirleri ve tavsiyeleri içermektedir. Plan her yaş grubunu kapsamalarına rağmen çalışmamızın yaşlılarla ilgili olması sebebiyle mevcut

durum ve sorunlar değerlendirilerek plan'da oluşturulan hedefler ve eylemlerde yalnızca yaşlılar odak noktamız olacaktır.

2.3.1.1.1.1. Topluma ve Kalkınma Sürecine Aktif Katılım

Gelişmekte olan ülkemizde yaşanan ekonomik büyüme ve sosyal değişim yaşlıları gerek toplum içinde gerekse kalkınma sürecinde pasif bir hale büründürmektedir. Yaşlıların geçim sıkıntısı çekmeleri, diğer yaş gruplarına göre sağlık ve bakım hizmetlerine daha çok ihtiyaç duymaları, çalışma arzuları olmasına ve çalışmaya engel bir sağlık problemleri olmamasına rağmen istihdam sorunları yaşamaları yaşlıları sosyal dışlanma tehlikesi ile karşı karşıya bırakmaktadır. Bu nedenle planın ilk hedefi yaşlıların sosyal, kültürel, ekonomik ve politik faaliyetlere katılımlarının sağlanmasıdır. Bu hedef doğrultusunda, yaşlılara karşı her türlü ayrımcılığı ve dışlanmayı ortadan kaldırmak için başta eğitim olmak üzere sosyal, ekonomik, kültürel, politik alanlarda kuşaklar arası dayanışma ve bütünleşme sağlayarak bireylerin bilinçlendirilmesi amaçlanmaktadır. Bu hedef doğrultusunda planda belirlenen bazı eylemler şunlardır (Sosyal Sektörler Ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, 2007: 36-37-38);

- “Yaşlıların ailelere, toplumlara ve ekonomiye katkısının kabul edilmesi, teşvik edilmesi ve desteklenmesi”
- “Yaşlıların kültürel, ekonomik, politik ve sosyal yaşam ile yaşam boyu öğrenmeye katılımlarının sağlanması ve sürdürülmesi amacıyla teşvik edilmesi için olanaklar yaratılması, programlar hazırlanması ve destek olunması, yaşlıların evleri ve huzurevi dışındaki sosyal ortamlara erişimlerinin sağlanması”
- “Bütün yaş gruplarında, toplumun tanınması da dâhil olmak üzere, gönüllü çalışmalar için uygun koşullar yaratılması ve gönüllü çalışmalardan az faydalanan ya da hiç faydalanamayan yaşlıların katılımının kolaylaştırılması”
- “Kültürel, sosyal ve ekonomik rolün çok yönlü bir anlayışla geliştirilmesi ve yaşlıların karşılığı ödenmeyen işler dâhil olmak üzere topluma katkısının sürdürülmesinin teşvik edilmesi”
- “Yaşlıların, ekonomik katkılarından bağımsız olarak değerlendirilmesi ve yeti kayıpları ile diğer durumlara bakılmaksızın saygılı ve iyi davranılması”

- “Yaşlıların ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması ve yaşamın bütün dönemlerinde onurlu yaşama hakkına saygı duyulması”
- “Sosyal dışlanmayı amacıyla strateji olarak sivil ve kültürel katılımların geliştirilmesi için başta ILO normları ve sözleşmelerinin gerekli yasal düzenlemelerle hayata geçirilerek Yaşlılar Sendikası ve benzeri örgütlenme çabalarının desteklenmesinin sağlanması”

2.3.1.1.1.2. Yaşlıların Karar Verme Sürecinin Bütün Aşamalarına Katılımının Sağlanması

İl, İlçe ve köylerde yaşlıların karar verme mekanizmalarına katılımının sağlanması ve hali hazırda uygulanan Yerel Gündem(YG) 21 programının geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu doğrultuda üç eylemin gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir. Bunlar (Sosyal Sektörler Ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, 2007: 41) ;

- “Bütün karar verme düzeylerinde, yaşlıların ihtiyaçları ve sorunlarının göz önünde bulundurulması”
- “Yaşlıların karar verme sürecinde temsil edilebilmeleri için (özellikle mevcut olmayan yerlerde) karar vermenin bütün aşamalarında yaşlı organizasyonlarının kurulmasının teşvik edilmesi”
- Yaşlılık döneminde, özellikle kadınlar olmak üzere bireylerin tümünün karar verme sürecinin bütün aşamalarına tam ve eşit katılımını sağlamak için gerekli önlemlerin alınması”

Şeklinde belirlenmiştir.

2.3.1.1.1.3. Yaşlılar İçin İstihdam Olanakları Yaratmak

Çalışmak her insan için doğal bir haktır. Emekli sayısının yüksek olması, bağımlı nüfus oranının artması ekonomide problemler meydana getirmektedir. Yaşlıların ekonomik kalkınmaya katkı sağlaması ekonomi için artı bir değerdir. Geçim sıkıntısı çeken, ekonomik anlamda kendi kendini idare etmek isteyen ya da boş zamanını değerlendirmek isteyen yaşlı bireyler için istihdam alanları yaratmak zaruridir. Böylece yaşlıların ekonomik anlamda dışlanmasının da önüne geçilebilecektir. Bu nedenle çalışmak isteyen yaşlılara istihdam imkânları sunmak için planda bazı eylemler

belirlenmiştir. Hedeflenen eylemlerden bazıları şunlardır (Sosyal Sektörler Ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, 2007: 44-45) ;

- “Her türlü ayrımcılık önlenerek, yaşlıların kendi işlerini kurma çabaları ve küçük girişimlerin desteklenmesi”
- “Kayıt dışı sektörde çalışan yaşlılara, sosyal güvenlik sağlanması ve çalışma koşullarının iyileştirilmesi”
- “Yaşlanan çalışanlara yardım programları hazırlanarak çalışma kapasitesinin sürdürülmesini ve çalışanların ihtiyaçlarının karşılanmasını sağlayan yeni işyeri uygulamaları ve düzenlemelerin gerçekleştirilmesi”
- “Yaşlıların işe alınmalarının teşvik edilmesi, çalışan yaşlıların yaşadıkları olumsuzlukların erkenden tespit edilerek önlenmesi ve iş yaşamındaki yaş engellerinin ortadan kaldırılması”
- “Yaşlılar için, istedikleri ve yapabildikleri sürece, iş yaşamında yer almalarını sağlaması”

2.3.1.1.1.4. Kırsal Kesimde Yaşam Koşullarının ve Alt Yapının İyileştirilmesi

6 milyon civarında insanın yaşadığı kırsal kesimde ulaşım, kanalizasyon, sağlık hizmetleri, eğitim vb. konularda çalışma yapılması ve eksiklerin giderilmesi ile kırsal kesimde hayat standartlarının yükseltilmesi amaçlanmaktadır. Tarım ve hayvancılığın ana geçim kaynağı olduğu kırsal kesimde, fiziksel güçlerini kaybeden yaşlı kesimin dışlanmaması ve üretime katkı sağlamayı sürdürebilmesi için tarım ve hayvancılık faaliyetlerinde teknolojik aletlerin kullanımı teşvik edilmesi amaçlanmaktadır.. Planda sorunların çözülmesi için şu hedefler belirlenmiştir (Sosyal Sektörler Ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, 2007: 46) ;

- “Yeni tarım teknik ve teknolojileri öğretilmesi, yapısal ve finans hizmetlerine ulaşılabilirliğin sürdürülmesi yoluyla tarım sektöründe çalışan yaşlıların güçlendirilmesi”
- “Kırsal alanlarda ve ulaşımın güç olduğu bölgelerde, yaşlı kadınların haklarının, ekonomik kaynaklara erişim ve bunların kullanımı konusunda eşit haklar da dâhil olmak üzere garanti altına alınması”

- “Kırsal alanlarda ve ulaşımın güç olduğu bölgelerde, yaşlılar için sosyal koruma ve sosyal güvenlik önlemlerinin güçlendirilmesi”
- “Kırsal alanlarda ve ulaşımın güç olduğu bölgelerde, yaşlıların temel hizmetlere ulaşımının sağlanması”

2.3.1.1.1.5. Kırsal Kesimde Yaşlıların Toplum Tarafından Dışlanmasının Önlenmesi

Genç kesimin çalışmak için kente göç etmeyi tercih etmesi sebebiyle kırsal kesimde yaşlı nüfusun yoğunlaştığı görülmektedir. Yaşlı nüfusun kısıtlı geçim kaynaklarıyla yaşamını sürdürmesi, yaşam kalitelerinde düşüşe neden olmaktadır. Yaşlıların dışlanmasının önlenmesi için şu hedefler belirlenmiştir (Sosyal Sektörler Ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, 2007: 47) ;

- “Kırsal kesimde, yeti yetersizliği olan yaşlılar da dâhil olmak üzere yaşlıların hayatlarını bağımlı olmadan sürdürebilmeleri için programlar geliştirilip uygulanması ve gerekli hizmetlerin sağlanması”
- “Geleneksel kırsal yaşam ve toplum destek yapılarının desteklenmesi ve güçlendirilmesi”
- “Çoğunlukla, daha az kaynakla, daha uzun bir yaşlılık dönemi geçiren kadınlar başta olmak üzere yakını olmayan, yalnız yaşlılara uygulamalar sırasında öncelik verilmesi”
- “Kırsal alanlardaki yaşlı kadınların, finans ve alt yapı hizmetlerinden yararlanma olanağı sağlanarak güçlendirilmesine öncelik verilmesi”
- “Kırsal alanlarda yeni toplumsal destek yapıları geliştirilerek yaşlılar arasında bilgi ve deneyim paylaşımlarının kolaylaştırılması”

2.3.1.1.1.6. Yaşlılarda Yoksulluğun Azaltılması ve Meslek Geliştirme

Yoksulluk sosyal dışlanmaya neden olan en etkili faktörlerden biridir. Yaşlılarda yoksulluğun azaltılması büyük önem arz etmektedir. Yaşlıların yoksulluğunu azaltmaya yönelik yasal anlamda atılmış en önemli adım 1976 yılında kabul edilen 2022 sayılı “65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkındaki Kanun”dur. Mesleki anlamda yaşlılara eğitimler verilmesi, yetenek ve becerilerine göre yeni meslekler öğretilmesi, işe yerleştirme ve danışmanlık konularında yardım edilmesi yapılması gereken önemli adımlardır. Bu sorunları çözme konusunda

planda göze çarpan hedef uygulamalar şunlardır (Sosyal Sektörler Ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü,2007: 49-50-52-53) ;

- “İşverenlerin ve çalışma kurumlarının, yaşlı çalışanları, özellikle de kadınları, iş yaşamı ile ilgili yeniden eğitmenin öneminin farkında olmalarının sağlanması”
- “Yaşlı çalışanlar için, eğitim ve eğitimin yenilenmesi olanaklarını geliştiren politikaların uygulanması ve yaşlıların kazandıkları bilgi ve becerileri emeklilik döneminde de kullanmaları yönünde teşvik edilmesi”
- “Yoksulluğun azaltılmasını hedefleyen politika ve programlara yaşlıların dâhil edilmesi, ağır yoksulluk içinde yaşayan insan sayısının azaltılması”
- “Yaşlılara sürdürülebilir sosyal ve ekonomik destek sağlamak amacıyla uluslar arası düzeyde kabul edilmiş hedeflerle tutarlı hareket ederek yoksulluğun ortadan kaldırılması için ulusal çabaların güçlendirilmesi ve uluslar arası işbirliğinin sağlanması”
- “Başta kadınlar olmak üzere yaşlılarda yoksulluğun ortadan kaldırılması için bireylerin güçlendirilmesi amacıyla hazırlanmış programların desteklenmesi, kalkınmaya katkılarının artırılması ve kalkınmanın getirdiği sonuçlardan yararlanmalarının sağlanması”

2.3.1.1.1.7. Yaşlılara Yönelik Gelir Yardımı

2022 sayılı 65 yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun uyarınca aylık ödeme tutarının artırılması amaçlanmaktadır. 65 yaş üstü kimseler 2017 yılında aylık 235,21 TL yaşlılık maaşı almaktadır. Bu eylem planının 2005 yılında oluşturulduğunu düşünürsek bu konuda amaçlanan artırımın yapılamadığını söylemek yanlış olmaz. Miktarın temel ihtiyaçları karşılamak için yetersiz olduğu aşikârdır. Eylem planında yapılması hedeflenen uygulamalardan bazıları şunlardır (Sosyal Sektörler Ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü, 2007: 54) ;

- “Enflasyonun etkilerine karşı emeklilik maaşı, özürllük sigortası ve tasarruf düzenlemeleri ile ilgili önlemler alınması”
- “Emekli maaşları ve özürllük sigortası düzenlemelerinin yaşlıların yaşam standartları göz önüne alınarak yapılması”

2.3.1.2. Kalkınma Planlarında Yaşlılarla İlgili Gelişmeler

Bu bölümde 2000 yılından günümüzü ele alan kalkınma planları incelenecek ve yaşlılara yönelik oluşturulan politikalar açıklanacaktır.

2.3.1.2.1.Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı (2001-2005)

Planda aile, sağlık, serbest zamanların değerlendirilmesi, sosyal hizmetler ve yardımlar ve mahalli idareler konularında yaşlıları da kapsayan bir takım politikalar belirlenmiştir. Bunlar(DPT, 2000) ;

- “Yaşlıların sağlığını koruma, yaşam süresinin artırılması ve kalitesinin yükseltilmesi, yaşlıların yaşamsal faaliyetlerini yardıma muhtaç olmadan sürdürebilmeleri ve topluma katkılarının devamının sağlanması”
- “Ana ve çocuk, üreme, ağız ve diş, beslenme, çevre, iş, sporcu sağlığı, yaşlı sağlığı ve afet sağlığı gibi halk sağlığı hizmetleri ile halkın sağlık eğitimine yönelik çalışmalara ağırlık verilmesi”
- “Çocuk yetiştirme, yaşlı ve engelli bireylerin bakımı konularında ailenin eğitilerek desteklenmesi, aile ile ilgili kuruluşlar arasında eşgüdüm sağlanması”
- “Yaşlıların zamanlarını üretken, verimli ve katılımcı bir şekilde değerlendirebilmesi için merkezi ve yerel yönetimler ile üniversitelerin altyapı ve insan gücü imkânlarının geliştirilmesi ve bu konuda sivil toplum örgütlerinin ve özel sektörün desteklenmesi”
- “Yaşlılara yönelik sosyal hizmet ve yardımların geliştirilebilmesi amacıyla, kamuya ait her türlü, sosyal hizmet ve yardım programının düzenlenmesi, idaresi ve koordinasyonundan sorumlu yeni bir kurumsal yapılanmanın oluşturulması”
- “Yerel yönetimlerin hizmet planlaması, projelendirmesi ve uygulaması aşamalarında, yaşlıların da ihtiyaçlarını göz önüne alan yaklaşımların geliştirilmesi”

2.3.1.2.2.Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı (2007-2013)

Planda yaşlılara yönelik eğitim, kültür ve sağlık gibi hizmetlerin artırılması ihtiyacının devam ettiği belirtilmiş ve yaşlılara götürülecek hizmetlerin öneminin arttığı vurgulanmıştır. Plandaki hedeflerden bazıları şunlardır (DPT, 2007);

- “Yaşlılara yönelik olarak evde bakım hizmetinin desteklenmesi ve kurumsal bakım konusunda ise huzurevlerinin sayısı ve kalitesi artırılması”
- “Yoksulluğa ve toplumsal dışlanmaya maruz kalan özellikle engelliler, yaşlılar, kadınlar, çocuklar ve göçmenlerin ekonomik, sosyal ve siyasal yaşama aktif olarak

katılmalarının sağlanması ve bu tür gruplara yönelik şiddet ve sömürüye engel olunması”

- “Dezavantajlı grupların eğitim, sağlık, konut, sosyal hizmetler ve istihdam hizmetlerine erişimlerine öncelik verilmesi”
- “Yoksulluk kültürünün önlenmesini sağlayan ve fakirlerin üretici konumda olmasını sağlayan hizmetlerin uygulanması”

2.3.1.2.3. Onuncu Kalkınma Planı Yaşlanma Özel İhtisas Komisyonu Raporu (2014)

Rapordaki hedeflerden biri yaşlıların sosyal ve psikolojik ihtiyaçlarının karşılanması ve kuşaklararası bütünleşmenin gerçekleşmesi için bazı düzenlenmelerin yapılması yönündedir. Hedefleri belirtmeden önce kuşaklararası dayanışmanın ne olduğu ve neden önemli olduğunu açıklamak gerekmektedir. Kuşaklararası dayanışma kavramına yönelik yapılmış teorik tartışmalar ve araştırmalara baktığımız zaman genel anlamda ortaya çıkan tanım yaşlanmakta olan nüfusun bakımı konusundaki yükün arkadan gelen genç kuşak tarafından üstlenilmesi şeklindedir. Kuşaklararası dayanışmayı altı adet tür ile açıklamak mümkündür.

Tablo 9. Tanımlar ve Empirik Örneklerle Kuşaklararası Dayanışmanın Altı Türü

İlişkisel Dayanışma	Aile bireylerinin içinde bulunduğu her tür etkinlikteki etkileşim kalıpları ve sıklığı	1. Kuşaklararası etkileşim sıklığı (yüzyüze, telefonda, mektupla gibi) 2. Ortak aktivitelerin türleri (boş zamanlar, özel anlar gibi)
Duygusal Dayanışma	Aile bireylerine karşı duyulan olumlu duyguların türü ve derecesi ile bu duyguların karşılıklılığı	1. Aile üyelerine duyulan ilgi, sıcaklık, yakınlık, anlayış, güven, saygı gibi duyguların derecesi 2. Aile üyelerine karşı duyulan olumlu duyguların karşılıklılığına dair inancın derecesi
Uzlaşım Dayanışma	Aile üyeleri ile değerler, tutumlar ve inançlar konusunda duyulan uzlaşımın derecesi	1. Belirli değerler, tutumlar ve inançlar konusunda ailede bireysel yönelimlerin uyumluluğu 2. Değerler, tutumlar ve inançlar konusunda aile üyeleri ile benzer yönelimlere sahip olduğuna duyulan inancın derecesi
İşlevsel Dayanışma	Destek olma ve kaynak paylaşımının derecesi	1. Karşılıklı destek olma ilişkilerinin (finansal, fiziksel, duygusal) derecesi 2. Kuşaklararası kaynak paylaşımının karşılıklılığının derecesi
Normatif Dayanışma	Aile içinde üstlenilen role bağlılık ve yükümlülükleri yerine getirme derecesi	1. Aileye ve kuşaklararası rollere verilen önem 2. Evlat olarak yükümlülüklerle duyulan bağlılığın derecesi
Yapısal Dayanışma	Aile bireylerinin sayısına, çeşitlerine ve coğrafi yakınlık derecesine göre ortaya çıkan yapısal fırsatlar	1. Aile üyelerinin yerleşim yakınlığı 2. Aile üyelerinin sayısı 3. Aile üyelerinin sağlığı

Kaynak: Metin vd. (2012: 196)

Burada dikkat edilmesi gereken hususlardan biri de dayanışma olgusunun karşılıklı gerçekleştiğidir. Yani yaşlılık dönemine giren nüfusun daha genç kuşak tarafından desteklenmesinin, ilgi görmesinin yanında genç kuşaklarında yaşlılık dönemine giren bireylerden aynı şekilde destek ve ilgi görmesi söz konusudur (Görgün Baran ve Çoban, 2012: 194). Bu bağlamda kuşaklararası dayanışmanın sağlanması yaşlıların sosyal dışlanmasının önlenmesi için büyük önem arz etmektedir. Raporda kuşaklararası dayanışmayı artırmak için düzenlenen eylemler şunlardır (Kalkınma Bakanlığı, 2014: 56-57).

- “Kamu ve özel sektörde çalışan kişilere aile bütünlüğünü sağlamak için birlikte yaşadıkları yaşlılar için yaşlı ödeneğinin sağlanması”
- “Yaşlıların mesleki bilgi ve birikimlerinden ve yaşam deneyimlerinden yararlanmak için mekanizmaların oluşturulması”
- “Toplumu yaşlılığa hazırlayan çalışmaların yapılması, yaşlılığa hazırlık döneminin çocuk yaştan okul çağında başlatılması, gençlerin yaşlılık ve yaşlılığa hazırlanmaları konusunda bilgilendirilmesi, örgün eğitim programlarında hem yaşlılığa hazırlanma hem de kuşaklararası dayanışma konularının etkinliğinin artırılması”
- “İlköğretim ve lise düzeyinde ilgili ders kitaplarında başarılı sağlıklı yaşlı modellerine yer verilmesi, kuşaklararası dayanışmanın her iki nesil için de önemine vurgu yapılması”
- “Çocuklar ve gençlerin buluşmasını sağlayacak projelerin yaygınlaştırılması; kimsesiz yaşlılar için koruyucu aile modelinin geliştirilmesi; kimsesiz gençler için de yaşlı bireylerin olanakları ölçüsünde koruyucu olmalarını sağlayacak sistemin düzenlenmesi”
- “Yaşlılar ile olumlu iletişimin gerçekleştiği ve güçlü aile modellerine medyada daha fazla yer verilmesi”
- “Toplumsal dayanışmanın güçlendirilmesi ve gönüllü toplumsal destek ağının oluşturulması; hem evde yalnız yaşayan hem de kurum bakımındaki yaşlılara ilgi konularında toplumdaki farkındalığın artırılması”

2.3.1.3. Yaşlı Destek Programı (YADES)

T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından 2016 yılında hazırlanmış bir programdır. Programın amacı Türkiye’de ikamet eden 65 yaş üstü bireylerin korunması, desteklenmesi ve sosyal bakıma ihtiyacı

olanların gerek evde gerekse bakım merkezlerinde gerekli olan bakımlarının yapılmasıdır. Böylelikle yaşlıların yaşamlarının kolaylaştırılması ve bu hizmetlerin ülke geneline yayılması amaçlanmaktadır. Büyükşehir belediyeleri projeye başvurabilmektedir. STK'lar, diğer kurum ve kuruluşlar, gerçek kişiler proje ortağı ve iştirakçi olabilmektedir. Proje başına destek tutarında üst sınır 1. 1 milyon TL'dir ve harcamaların %80'nini devlet üstlenmektedir. Projenin uygulamalarından bazıları şunlardır (Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2017) ;

- Psikolojik destek
- Koordinasyon merkezinin kurulması
- Gündüzlü bakım hizmetleri
- Koruyucu ve önleyici hizmetlerin geliştirilmesi
- Yaşlı veri tabanının oluşturulması
- Mobil ekip oluşturulması
- Evde bakım hizmetleri
- Evde teknik destek hizmetleri vb.

2.3.1.4. Aktif Yaşam için Nesiller Arası Etkileşim Modeli (AYNA) Projesi

System& Generation Derneği tarafından yürütülen projeye Ankara Kalkınma Ajansı destek vermektedir. Ayrıca Ankara Üniversitesi Yaşlılık Çalışmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, HÜSSAM ve yerel yönetimler olmak üzere bazı kurum ve kuruluşlarda katkı sağlamaktadır.

Proje kapsamında gençlerin ve yaşlıların beş çayında buluşması, birlikte gezi ve tabiat yürüyüşleri yapması, konserlere gitmesi ve alışverişe çıkması gibi faaliyetler ile kaynaştırılması hedeflenmektedir. Hedeflerden bazıları şunlardır (<http://yasam.ankara.edu.tr>, 2013) ;

- “Genç ve yaşlıların sosyal yaşama katılımları güçlendirilecek, kuşak farkı azaltılarak yaşlıların toplumda aktif rol almaları sağlanacaktır”

- “Yaşlılar gençlerden teknolojik aletlerin kullanımını öğrenecek. Yaşlıların ihtiyaç halinde iletişim teknolojilerini kullanmaları sağlanacak, yeni teknolojilerin kullanımının öğretilmesi ile daha erişilebilir bir yaşlılık geçirmelerine imkân tanınacak”
- “Gençlerin sosyal sorumluluk bilincinin gelişimine katkıda bulunulacak. Bu etkileşim sayesinde gençler ve yaşlılar birbirlerinden çeşitli konularda faydalanacak”

2.3.1.5. Türkiye’de Yaşlılara Yönelik Uygulanan Sosyal Hizmetler

Tıp alanındaki gelişmeler sonucu tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de yaşam süresi artmıştır ve bu nedenle yaşlı nüfusta artış yaşanmaya başlamıştır. Cumhuriyetin kurulmasından sonra yaşanan sanayileşme atılımları kentleşme sürecini hızlandırmış ve yurtiçi göç hareketleri artmıştır. Kentleşme ile birlikte geniş Türk aile yapısı bozulmuş ve çekirdek aile tipi ortaya çıkmıştır. Bunun sonucunda geleneksel sosyo-kültürel değerlerde değişimler yaşanmıştır. Bu nedenlerden dolayı yaşlıların aile içindeki rolleri değişmiş, yaşlı olmak saygınlık kazandıran bir unsur olmaktan çıkmıştır. Toplumsal bütünlüğün bozulması, kuşaklararası farklılıkların artması yaşlıların sorunlarını artırmıştır. Sayıları günden güne artan sosyal ve ekonomik yönden yardıma muhtaç olan yaşlılara sosyal yardım ve hizmetlerin götürülmesi büyük önem kazanmıştır (Yıldırım ve Yıldırım, 2008: 253). 1930 tarihinde yürürlüğü giren *1580 sayılı Belediye Kanunu* ile ilk defa kamu kuruluşu olan belediyelere bakıma muhtaç kişilerin korunması, yaşlı evleri yapma ve yönetme yükümlülüğü getirilmesi üzerine, değişik illerde aceze evleri, güçsüzler yurdu, düşkünler evi ve huzurevi adları altında yatılı yaşlı kuruluşları açılmıştır (Kesgin, 2016: 327). 1963 yılında Sağlık Sosyal Yardım Bakanlığı’na Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü’nün kurulması ile yaşlılara sunulacak sosyal hizmetler devlet tarafından üstlenilmiştir (Bahar vd, 2009: 89).

Sosyal hizmet anlayışının gelişmesi ve etkinliği sosyal devlet anlayışı ile yakından ilişkilidir. 1961 anayasası ile kabul edilen sosyal devlet ilkesi ile bireylerin “insan” olmalarından kaynaklanan bir takım hakları olduğunu belirtilmiş ve bu hakların korunmasına yönelik düzenlemeler yapılmıştır. 1976 yılına gelindiğinde 2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşları ile Özürlü ve Muhtaç Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanunla yaşlılara gelir sağlanmıştır. Özellikle 1982 anayasasının 61.maddesi ile korunmaya ihtiyacı olan kesimler ayrıntılı bir şekilde belirtilmiş ve devlete önemli görevler yüklenmiştir (Yıldırım ve Yıldırım, 2008: 189). Ülkemizde sosyal hizmetlerin hukuken tanımlanması

1983 tarihinde yürürlüğe giren, 2828 sayılı “Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu” ile yapılmıştır. Buradaki tanıma göre sosyal hizmetler, *“kişi ve ailelerin kendi bünye ve çevre şartlarından doğan veya kontrolleri dışında oluşan maddi, manevi ve sosyal yoksunluklarının giderilmesine ve ihtiyaçlarının karşılanmasına, sosyal sorunlarının önlenmesi ve çözümlenmesine yardımcı olunmasını ve hayat standartlarının iyileştirilmesi ve yükseltilmesini amaçlayan sistemli ve programlı hizmetler bütünüdür”* (Sosyal Hizmetler Kanunu, 1983) şeklindedir. Bu kanunla korunmaya, bakıma ya da yardıma muhtaç aile, çocuk, engelli, yaşlı ve diğer kişilere götürülen sosyal hizmetler ve bu faaliyetlerin düzenlenmesi amaçlanmıştır.

Günümüzde yaşlılara sunulan sosyal hizmetler Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü tarafından yürütülmektedir. Geçmişte Yaşlı Bakım Hizmetleri Dairesi Başkanlığı bünyesinde verilen hizmetler 2011 yılında Özürlü Bakım Hizmetleri Dairesi Başkanlığı ile yaşanan birleşimin sonucu Özürlü ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü adı altında kurulmuştur. Eski adı Özürlü ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü olan kurum 2013 tarihinde yürürlüğe giren 6462 sayılı Kanunla Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü olarak değiştirilmiştir. Kurum yaşlılara koruma, bakım, rehabilitasyon vb. hizmetler vermektedir.

2.3.1.5.1.Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğünün Yaşlılara Sunduğu Sosyal Hizmetler

2.3.1.5.1.1. Huzurevleri

Huzurevleri, yaşlılara huzurlu bir ortam temin etmek, onları korumak ve bakmak, sosyal, psikolojik ihtiyaçlarına cevap vermek amacıyla kurulmuş yatılı kurumlardır (Bahar vd, 2009: 90). Bakıma muhtaç yaşlı bireyler bu kurumlarda 24 saat hizmet görmektedirler. Aşağıdaki tabloda ülkemizdeki huzurevlerine ilişkin veriler değerlendirilecektir.

Tablo 10. Türkiye’deki huzurevlerinin durumu

Yıllar	Huzurevi Sayısı	Kapasite	Bakılan Yaşlı Sayısı
2017 (Mart)	141	14.422	13.362
2016	141	14.412	13.248
2015	132	13.488	12.299
2014	124	12.647	11.688
2013	115	12.241	11.293
2012	106	11.706	10.951
2011	102	9.783	10.590
2010	97	9.260	7.979
2009	81	8.126	7.220
2008	79	8.002	6.773
2007	70	7.552	6.477
2006	69	7.605	6.082
2005	66	7.173	5.603
2004	62	6.760	5.389
2003	63	6.580	5.188
2002	63	6.477	4.952

Kaynak: Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Nisan 2017 İstatistik Bülteni

2017 Mart ayı itibariyle 141 huzureviyle 13.362 yaşlıya bakım, koruma ve rehabilitasyon hizmeti verilmektedir. 2002 yılından günümüze kadar huzurevlerinin sayısı ve bakılan yaşlı sayısının yaklaşık 2. 5 kat arttığı görülmektedir.

2.3.1.5.1.2.Yaşlı Hizmet Merkezleri

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına bağlı olarak 5 adet Yaşlı Hizmet Merkezi faaliyet yürütmektedir. Üyelik esasına göre faaliyet gösteren bu merkezlerden toplamda 1076 kişi faydalanmaktadır. Akıl ve ruh sağlığı yerinde olan, tıbbi bakıma ihtiyacı olmayan ve herhangi bir özrü bulunmayan yaşlının bakımı ile ilgili olarak yaşlılara evde yaşamlarını devam ettirebilmeleri için yaşam ortamlarının iyileştirilmesi, günlük yaşam faaliyetlerine yardımcı olunması amacıyla imkânlar ölçüsünde "Evde Bakım Hizmeti" sunumunu da gerçekleştirebilmektedir (Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2012: 15-16).

2.3.1.5.1.3. Bakım Hizmetleri

Gündüzlü ve yatılı bakım kuruluşları aracılığı ile korunmaya, bakıma veya yardıma muhtaç kişilere sosyal hizmet sunulmaktadır. Kurum bakımı ve evde bakım hizmetleri olmak üzere iki türlü verilmektedir. Bakıma muhtaç durumdaki kişilere resmî veya özel bakım merkezlerinde ya da kendi evlerinde bakım hizmeti verilmektedir. Evde bakım

hizmeti kişinin gelir durumuna göre yapılmaktadır. Bakım hizmetlerinden faydalanan kişilerin % 27'sini 60 + yaş grubundaki kişiler oluşturmaktadır (Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, 2012: 16).

2.3.1.5.1.4. Yaşlılık Aylığı

2022 sayılı 65 Yaşını Doldurmuş Muhtaç, Güçsüz ve Kimsesiz Türk Vatandaşları ile Özürlü ve Muhtaç Türk Vatandaşlarına Aylık Bağlanması Hakkında Kanun uyarınca şartları sağlayan kişilere aylık bağlanmaktadır. 2015 yılı SGK istatistiklerine göre 335.805 kişi yaşlılık aylığından faydalanmaktadır (SGK, 2015).

2.3.2. Polonya’da Yaşlıların Sosyal Dışlanmasını Önlemek Amacıyla Geliştirilen Politikalar

2.3.2.1. Nesiller Boyunca Dayanışma Programı (2008)

2.3.2.1.1. Sağlıklı Yaşlanma

Bu program yaşlanma sürecine giren bireylerin sağlıklı kalmaları, zihinsel yeteneklerini devam ettirmeleri ve uzun süre çalışma yeteneğini sürdürmeleri için oluşturulmuştur. Bu amaçla bir dizi önlem geliştirilmiştir. Bunlar (Styczyńska, 2012) ;

- “Kötü sağlık koşullarına bağlı olarak üretkenlik yeteneklerinin azalmasına karşı müdahale eden koruyucu önlemlerin alınması”
- “Tanı konulmamış hastalıkları, özellikle kronik hastalıkları belirlemek için koruyucu önlem olarak 50+ kişiye tarama müdahaleleri yapılması”
- “Önceden koruyucu bakımın yapılmasına yardımcı olacak sağlık tedavileri ile ilgili bir tanımlama sistemi oluşturulması”
- “50 artı yaş aralığında çalışmama riskini izleme ve rehabilite edici programların erken uygulanması”
- “Çalışanların özel sağlık sigortasından sağlık hizmetlerine erişimlerini teşvik etmek”

Polonya’da yaşlanma kavramının yalnızca bireylere değil topluma da hitap edebilmesi için Kıdemli Politika Danışma Konseyi sağlıklı kurulmuştur. Bu anlamda bir yaşam rotası yönelimi uygulamak ve yaşlıları yaşamlarındaki fiziksel ve zihinsel değişimlere hazırlamak çok önemlidir. Sağlıklı yaşanan yıl sayısını arttırılması ve acil durumlarda

yaşlılara etkili bir yardım sağlanması temel hedeftir. Bu girişim için öngörülen tedbirler şunları içerir (Styczyńska, 2013) ;

- “Yaşlanma ve işgücü piyasasından ayrılma sürecinde zihinsel yardım mekanizmalarının oluşturulması”
- “Toplumda sağlıklı yaşlanma kavramının yaygınlaştırılması”
- “Yaşlı hakları konusunda yaşlılarla ilgili bilginin yaygınlaştırılması”
- “Yaşlıların toplumsal ve ekonomik hayattaki yerleri ile ilgili kamusal tartışmaları ve kalıpları kırma”

2.3.2.1.2. İstihdam Edilebilirlik/Çalışabilirlik

45 + / 50 + yaşlarındaki insanların işlerini kaybetmelerinden korumak veya yeni iş bulmalarına yardımcı olmak amacıyla bir takım yasal düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler 4 araç çerçevesinde oluşturulmuştur. Bu araçlar şunlardır (Styczyńska, 2013) ;

- “İşlerini kaybetme riski altında bulunanlar için istihdam araçları”
- “İşsizlerin iş arama sürecini destekleyen araçlar”
- “Kamu fonları tarafından desteklenen çeşitli istihdam biçimleri (sübvansiyonlu istihdam planı)”
- “Yaşlıların işgücü piyasasında ayrımcılığını sınırlayan tavsiyeler”

Bu düzenlemeler ile çalışmaya hazır kişilerin istihdamını sağlama, istihdam edilebilirliklerini artırma, oluşturulacak istihdam planı ile iş olanaklarının artırılması gibi hedefler belirlenmiştir.

2.3.2.1.3.Yaş Yönetimi

Yaş yönetimi fikrini teşvik etmek için ilk girişimler 90'lı yılların başında Avrupa'da başlamıştır. Polonya'da yaş yönetimi nispeten yeni bir konudur. Yaş yönetiminde işverenlerin katılımı çok düşüktür. Bununla birlikte, yaşlı işçilerle ilgili birçok olumsuz düşünce vardır. İşverenlerin yaş yönetimi ile ilgili etkili bir beceri ve tecrübesi yoktur. Firmalarda insan kaynakları yönetimi işlevsel çalışmamakla beraber işverenler çalışanlar üzerinde değişim yapmaya alışkın değildir. İşverenler çalışanların

motivasyonunu artırmak, çalışma koşullarını değiştirmek, mesleki hastalıkları önlemek konusunda bilgisiz ve tecrübesizdir. Kamu yetkilileri, yaşlı işçilerin üzerindeki olumsuz düşünceleri değiştirecek ve şirketleri yaşlıları çalıştırmaya yönlendirecek girişimlere ihtiyaç duyulduğunu bildirmektedir. Nesiller Boyunca Dayanışma Programı bu hedeflere ulaşmaya yardımcı olacak girişimler yaratmaya çalışmaktadır. Bu hedef doğrultusunda belirlenen politikalar şunlardır (Styczyńska, 2013);

- “Yaşlıların avantajlarını vurgulayarak teşvik etme”
- “Yaş yönetimi konusunda işverenlere ve çalışanlara bilgi vermek”
- “İşletmelerde yaş yönetiminin düşük maliyet göstergesi ile uygulanması”
- “İşletmelerde yaş yönetimi stratejilerinin uygulanması”

2.3.2.1.4.Yaşam ve Çalışma Kalitesi

Polonya'da aktif yaşlanmanın önemli bir yönü, yaşlıların işlerini ve çalışma yerlerini değiştirerek iş kalitesini ayarlamaktır. Bireylerin sorumluluklarını değiştirmek, Yaşa bağlı değişen koşullara göre insanların çalışma saatlerini ayarlamak ve işyerlerini modernize etmek gereklidir. Programda Yaşlıların çalışma koşullarının değiştirilmesine yardımcı olacak tedbirler şunlardır (Styczyńska, 2013) ;

- “Aynı işverene bağlı olarak işin yaş faktörüne bağlı olarak değiştirilmesini kolaylaştıracak çözümler üretmek”
- “Çalışma koşullarının zor olduğu (gürültü, titreşim, yüksek veya düşük sıcaklık)işletmelerde 50 artı yaş aralığındakilerin çalışma saatlerinin azaltılmasına izin vermek”
- “50 artı yaştaki insanlar için zorlu çalışma koşullarının azaltılmasına izin vermek (vücudu zorlayan işler, ağır nesnelerin kaldırılması, tekrar eden işler vs)”

2.3.2.1.5.Hayat Boyu Öğrenme

Polonya'da yaşlıların yaşam boyu öğrenme fikri sadece bu alandaki yetersiz siyasi faaliyet nedeniyle değil, aynı zamanda yaşlıların tutumlarının da bir sonucu olarak az gelişmiştir. Polonya'da yaşlılar, Avrupa'da hayat boyu öğrenme faaliyetlerine katılım oranlarının en düşük olduğu ülkeler arasındadır. Eğitim faaliyetleri ile yaş arasında azalan bir ilişki gözlemlenmektedir. Kadınlar, tüm yaş gruplarındaki erkeklere kıyasla hayat boyu öğrenme faaliyetlerine daha fazla katılma eğilimindedir. Bu konuda kamu otoritelerinin temel hedefi en düşük eğitim düzeyine sahip, ekonomik ve sosyal olarak

aktif olmayan yaşlılara hayat boyu öğrenme sağlamaktır. Bu konudaki tedbirler şunları içermektedir (Styczyńska, 2013);

- “45 yaş üstü kişiler için eğitim yolları oluşturmak için koşullar yaratmak”
- “45 yaş üstü kişiler için hayat boyu öğrenmeyi teşvik etmek”
- “45 yaşın üzerindeki kişilerin gereksinimlerini karşılayacak bir eğitim programı hazırlamak”

2.3.2.1.6. Kuşaklar Arası Dayanışma

Kuşaklar arasında dayanışma konusu Polonya’da oluşturulan aktif yaşlanma politikaları içinde önemli bir yere sahiptir. Bu program, yaşlıların işgücü piyasasına katılımlarında yaşanacak artışın nesiller arasında dayanışmayı sağlayacağını kabul etmektedir. Yaşlıların erken emekli olmasından dolayı devletin emeklilere ödediği maaş yükü artmaktadır ve buda kamu harcamalarının artmasına sebebiyet vermektedir. Yaşlılara yapılan kamu harcamalarının artması diğer dezavantajlı kesimlere yapılan harcamaları azaltmaktadır. Emek maliyetlerinin artması genç çalışanların azalmasına da neden olmaktadır. Polonya’da devlet yaşlıların iş hayatında kalma süresinin artmasını ve nesiller arası dayanışmanın sağlanmasını önemli bir hedef olarak belirlemiştir. Bu hedef için şu iki politika belirlenmiştir (Styczyńska, 2013) ;

- “Özel sektörde yaş yönetim politikasının teşvik edilmesi”
- “Erken emeklilik veya pasif kalmayı teşvik eden sosyal yardımların ve pasif kalmanın getirdiği avantajların sınırlandırılması”

2.3.2.2. Polonya'da Uzun Vadeli Yaşlı Politikası (ASOS) (2014-2020)

Polonya'da yaşlılara yönelik uygulanan sosyal politikalar incelendiğinde karşımıza kısaca ASOS denilen 2012-2013 döneminde hayata geçirilen "Yaşlıların Sosyal Aktivitelerine Yönelik Hükümet Programı" çıkmaktadır. ASOS Programı 2013-2020 döneminde yaşlılara yönelik uygulanacak sosyal politikaları içermektedir. Bu politikaların amacı yaşlıların hayatlarında bazı işlevsel sınırlamalar olsa da kendi kendine yeten, bağımsız, dolu dolu ve sağlıklı bir hayat yaşama fırsatına sahip olmalarını sağlamak ve bu amaçla onları desteklemektir.

Araştırmalar ve gözlemler Polonya'da yaşlılara farklı muameleler yapıldığını göstermektedir. Yaşlıların toplum içinde olumlu bir imajının oluşması için çalışmalar yapılması gerekli görülmektedir. Her şeyden önce yaşlılığın insan yaşamının doğal bir aşaması olduğunun kabul edilmesi gerekmektedir. Ayrıca yaşlılar ekonomik ve sosyal hayata önemli katkılarda bulunan farklı, yaratıcı bir grup olarak kamuoyu tartışmalarında yer almalıdırlar. Yaşlıların olumlu bir imaja sahip olabilmeleri için medyanın, yerel yönetimlerin, yaşlılara yönelik faaliyette bulunan örgütlerin, okulların, üniversitelerin ve işverenlerin işbirliğine ihtiyaç vardır. Kuşaklar arası ilişkilere yönelik politikaların amacı toplum, sosyal politika, kültür ve işgücü piyasası düzeyinde bir model olarak kuşaklar arası dayanışmanın sağlanmasıdır. ASOS'ta bu konuyla ilgili aşağıdaki öneriler getirilmiştir (ASOS, 2013: 50) ;

- “Gençler ve yaşlılara yönelik kurulmuş STK ile Yerel yönetim komiteleri/konseyları arasında tecrübelerin paylaşılması ve işbirliğinin arttırılması”
- “Gençlerin ve yaşlıların bir araya gelip tecrübelerini paylaşacakları ortamların hazırlanıp geliştirilmesi”
- “Nesiller arası işbirliği, iletişim, yaşlanan nüfus, yaşlılık vs. ilişkin resmi ve resmi olmayan eğitim sorunlarının çözülmesi”
- “Yaşlı örgütleriyle işbirliğine yönelik okullar ve kolejlerin açılması”
- “Yaş yönetimi ve danışmanlığa ilişkin metotları da göz önüne alarak farklı yaş gruplarının işbirliğini destekleyecek araçların desteklenip yaygınlaştırılması”
- “Bu konuyla ilgili kampanyaların hazırlanmasında STK'lar, hükümetler, gazeteciler ve girişimcilerin işbirliğinin sağlanması”
- “Yaşlılık ve yaşlı kişilere ilişkin konuşma ve yazı dilinin değişmesi”
- “Kamu medyasının misyonu olarak kısmen de olsa yaşlıların olumlu imajı ve nesiller arasında işbirliğinin arttırılmasına yönelik konuların olması”

2.3.2.2.1. Yaşlılara Yönelik Yardım Sistemi Organizasyonu

Polonya'da yaşlılar için sağlık ve sosyal bakım hizmetleri, nüfusa oranla yeterli değildir. Sistem evrensellik, kalite, bulunabilirlik, ulaşılabilirlik gibi yaşlı sağlığı standartlarını

sağlayamamaktadır. Bu problemlerin çözülmesi için şu hedefler belirlenmiştir (ASOS, 2013: 15);

- “Sosyal hizmetlerin ve yaşlıların ihtiyaçlarını planlamak, düzenlemek ve yaşlıların ihtiyaç ve yeteneklerine uyarlamak”
- “Hareketlilik ve ulaşım için mimari engellerin kaldırılması”
- “Yaşlıların evde veya dışarıda sosyal hizmetler görevlilerinden yardım isteyebilmelerini sağlamak”
- “Yeni teknolojilere dayalı bakım hizmetlerinin kullanımının yaygınlaştırılması”

2.3.2.2.2.Yaşlıların Sosyal Katılımının Artırılması

ASOS'ta vatandaşlık kapsamında yaşlı insanların yerel topluluk hayatına ve kamuoyuna katılımını sağlamak ve sosyal sorunların çözümündeki rollerini artırmak temel hedeflerden biridir. Yaşlıların toplumdan dışlanmasını önlemek için sosyal katılım düzeylerin artırılması büyük öneme sahiptir. Bu hedef doğrultusunda belirlenen amaçlar şunlardır (ASOS, 2013: 44-45) ;

- “Yaşlılar arasında diyalog ve sivil katılımın geliştirilmesi için yerel düzeyde fırsatlar yaratılması”
- “Yerel yönetim birimlerinin aktivasyon programlarındaki yaşlılara katılımını arttırmak”
- “Yaşlı vatandaşlara oy haklarını tam olarak kullanma konusunda eşit imkan sağlamak”
- “Yaşlılardan sosyal çekilme oranını düşürmek, yaşlıların topluma aktif katılımını başlatmak ve desteklemek”
- “Aktif yaşlı vatandaşlar için faydalı uygulama ve organizasyonların yerel düzeyde veri tabanında oluşturulması”

2.3.2.2.3.Gümüş Ekonomi

Gümüş Ekonomi, yaşlı insanların potansiyelini kullanmayı ve ihtiyaçlarını göz önüne alan bir ekonomik sistemdir. Bu sistemde yaşlılık bir yük olarak değil, doğal, kaçınılmaz ve geri dönüşü olmayan bir süreç olarak ele alınır. Polonya'da yaşlı nüfusun artmasıyla önemi artan yaşlılar için sağlık ve bakım hizmetleri gümüş ekonomi için önemli unsurlardan biridir. Polonya'da bakım hizmetlerinin büyük bir kısmı resmi

olmayan bakıcılar tarafından yapılmaktadır. Ayrıca kayıt dışı bakıcıların işgücü piyasasına dâhil edilmesi, işsizliği, yoksulluğu ve sosyal güvenlik sisteminin gelecekteki yükünü azaltmak için bir fırsat olarak görülmektedir. Uygulama kapsamında oluşturulan hedefler şunlardır (ASOS, 2013: 47-48) ;

- “Yaşlılara yönelik alternatif bakım şekillerinin geliştirilmesi”
- “Bakım mesleğinin tanıtımının yapılması”
- “Yaşlı bakımı alanındaki ekonomik faaliyetlerin teşvik edilmesi”
- “Bakıcıların niteliklerinin iyileştirilmesi (kayıt dışı bakıcılar dâhil)”
- “Hizmet sunumun geliştirilmesinin desteklenmesi ve bakım ihtiyacı olan yaşlı kişilerin yetenek ve ihtiyaçlarına göre donanım ve yazılımların oluşturulması”

2.3.2.3. 50 Yaş Üstü Bireyleri Profesyonel Olarak Etkinleştirme Programı

Polonya'da 2008 yılında 50 yaş üstü Bireylerin Profesyonel Etkinliği İçin Faaliyetler Programı (Actions for professional activation of people in the 50+ age group50+ (SG) program) 50 yaş üstü bireylerin İşgücü Piyasasında Fırsat Eşitliğini Sağlamak İçin 2008 yılında hayata geçirilen ilk kapsamlı çalışmadır. Program 2013 yılında güncellenmiştir. Programın hedefleri şunlardır (Urbaniak ve Wiktorowicz, 2014: 84) ;

- “50 yaş üstü bireylerin hayat boyu eğitimlerinin desteklenmesi”
- “50 yaş üstü bireylerin istihdamlarının desteklenmesi”
- “50 yaş üstü bireylerin sosyal entegrasyonları için gerekli önlemlerin alınması”
- “Engelliler dâhil 50 yaş üstü bireylerin işgücü piyasasına katılımlarının teşvik edilmesi”
- “45 yaş üstü bireylerin girişimciliğe özendirilmesi”
- “Geçerli olan emeklilik yaşının ertelenmesi”

İşgücü piyasasından ayrılma yaşını ileriye almaya yönelik teşvikler işgücü piyasasının arz ve talep cephelerine odaklanmaktadır. Yukarıda hedef olarak belirlenen tüm çalışmalar 50 yaş üstü bireylerin istihdam fırsatlarının arttırılmasına yöneliktir. Alınan önlemler 50 yaş üstü işsiz bireylerin Aktif İşgücü Piyasası Programlarına (ALMP) dâhil olmalarını ve çalışan 50 yaş üstü bireylerin işgücü piyasasında kalmaya devam etmeleri içindir. 50 yaş üstü işsizlere yönelik destek ise kamudaki istihdamlarının ve “intervention Works” denilen süreli işlerdeki istihdam sürelerinin 4 yıllık bir döneme uzatılmasını kapsamaktadır. Öte yandan 50 yaş üstü kişilerin emeklilikten önceki 4

yılda işten kovulmalarını önleyici tedbirler alınmasını da kapsar. İşgücü piyasasında işsiz veya çalışan statülerine bakılmaksızın kadın ve erkekler çeşitli eğitimsel çabaları için geniş desteklerden faydalanabilirler.

- “Ücretsiz eğitimlere başvurabilme veya kamu kaynaklarından faizsiz kredi alabilme”
- “Devletten alınan burslarla yetişkinler için verilen mesleki eğitimlere veya stajyerliğe müracaat edebilme”
- “Kamuda yapılan sınav ve lisanslamaya ait masrafların geri ödenmesi”

50 yaş üstü kişilerin istihdamının artması için işverenlere yönelik teşvikler de getirilmiştir. 14 günden 33 güne kadar hastalık iznine ayrılan çalışanlara ait işverene düşen primin azaltılması, 50 yaş üstü yeni işe alınan bireyler için Çalışma Fonu ve İşveren Faydaları Garanti Fonu ile işverene muafiyet sağlanacaktır. Şayet işveren işsiz kişileri istihdam etmeye karar vererek işyeri açmak isterse işverenin işyerindeki ekipmanları bu kişilerin ortalama ücretlerinin 6 katı kadar devlet tarafından işverenle beraber ortak finanse edilecektir. Bunlar direkt verilen desteklerdir. Bir de dolaylı destekler vardır. Ayrıca “bridging pensions” denilen emeklilik yaşına gelmeden önce emeklilik maaşı alan kişilerin haklarının sınırlandırılması, ortak emeklilik yaşına ulaşmamış emekliler tarafından elde edilebilecek gelirlerin kabul edilebilir sınırlarının tanımlanması, ortak emeklilik yaşına ulaşıldıktan sonra emeklilerin gelirlerinin sınırlandırılmaması, anaokulu, çocuk kulübü, çalışanlar, günlük bakıcıları çocuk bakıcıları için sübvans edilen çocuk bakım programların oluşturulmasının kolaylaştırılması, sosyal fon çerçevesinde işyerinde kreş kurmak isteyen işverenlerin desteklenmesi dolaylı desteklerdir. Bu desteklerden son ikisi evde bakmak zorunda olduğu aile bireyleri olan 50 yaş üstü çalışanlar içindir. Hükümet bu programı izlemekte ve geliştirmektedir.

BÖLÜM 3: SOSYAL DIŞLANMA BAĞLAMINDA YALOVA VE LODZ ÜNİVERSİTESİ ÖĞRENCİLERİNİN YAŞLILARA YÖNELİK BAKIŞ AÇILARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1.Araştırmanın Metodolojisi

3.1.1.Araştırmanın Konusu, Amacı ve Önemi

Modernlik bireyselleşmeyi artırmakta, küreselleşme süreçleri ise tüm dünyaya yaymaktadır. Artan bireysellik toplumsal süreçlerde sosyal açıdan fonksiyon bozulmalarına neden olmaktadır. Bunların başında da sosyal dışlanma gelmektedir. Sosyal dışlanma, toplumda fonksiyonel bozulmanın bir göstergesidir.

Toplumsaldaki foksiyonel bozulma sosyal çözülmeye, kuşaklararası ilişkinin bozulmasına yol açmaktadır. Sosyal çözülmenin en çok etkilendiği alan insan yaşamının varlık alanı olan ailedir. Ailedeki bağlar zayıflayarak rol değişimine uğramakta; bunun sonucunda kuşaklararası mesafe açılmaktadır. Aileyi oluşturan üç kuşak birbirinden uzaklaşarak birbirine yabancılaşmakta ve sosyal dışlanma yaygınlaşmaktadır.

Yabancılaşma ve sosyal dışlanma, ailede üç kuşağı da etkilemektedir. En çok etkilen kuşak çocuk ve özellikle yaşlı kuşaktır. Yaşlı kuşak, endüstriyel yaşamın bir sonucu olarak isteyerek veya istemeyerek yetişkinler ve gençler tarafından dışlanmaktadır.

Toplumsalda foksiyonel bozulma, bireysel sorumluluk alanını daraltırken gönüllülük ve kamu sorumluluk alanını büyötmektedir. Toplum yaşlı kuşağı ötekileştirmektedir. Buna bağlı olarak yaşlı bakımı bir kamu görevine dönüşmektedir. Hizmet satın alımının ortaya çıkışı ve artması yaşlı kuşağı metalaştırmaktadır. Bu durum ‘yaşlı bakım sektörü’ ile meşrulaştırılmaktadır. Yaşlı bakım geliştirmekte olan ölkelerde istihdam yarattığı için sevinç yaratırken; gelişmiş ölkelerde kamu bütçelerini ve kamu vicdanını tehdit etmektedir. Toplumsal bozulma insanın yaşama cesaretini ve yaşama tutunma çabasını aşındırmakta; fiziksel, ruhsal ve sosyal çöküntülere neden olmaktadır.

Bu araştırmanın genel amacı; Türkiye’de ve Polonya’da yaşlıların dışlanmasına veya ötekileştirilmesine yönelik politikaların yeterlilik düzeyi ile Üniversite Öğrencilerinin yaşlıların sosyal dışlanması ve ötekileştirilmesi ile ilgili bilinç, tutum ve farkındalık düzeylerinin İncelenmesi olarak belirlenmiştir.

Özel amacı ise; Polonya ve Türkiye üniversite öğrencilerinin sosyal dışlanma açısından yaşlılara yönelik algı düzeylerinin Yalova ve Lodz üniversitesi örneğinde karşılaştırılması, benzerliklerin ve farklılıkların belirlenmesidir.

3.1.2.Araştırmanın Problemi

İnsanın yaşamı, çocukluk, gençlik, yetişkinlik ve yaşlılık süreçlerinden oluşmaktadır. İnsanın en temel yaşam haklarından birisi de aile ortamı içinde yaşlanması ve yaşlılığını sürdürmesidir. Ancak bu temel hak modernliğin bir yansıması olarak küresel süreçlerin tehdidi altındadır. Çünkü birey sosyal çevresi tarafından dışlanmaktadır. Çekirdek ailenin yaygınlaşması, giderek tek eşli aile sayısının fazlalaşması yaşlı kuşağın reddedilmesine yol açmaktadır. Bu reddiyeci yaşam tarzı, modernliğin bir gereği gibi öngörülmektedir.

Modernliğin temel parametrelerinden biri de bireyselliktir. Bireysellik, insanın sorumluluk alanını tehdit ederek öz yıkım ve aynı zamanda sosyal yıkıma yol açmaktadır. Bireyi çok yönlü olarak yalnızlaştırmaktadır. Bireyin sorumluluk alanını kendisiyle sınırlayarak çevresine karşı yabancılaştırmaktadır. Bu yabancılaşma ‘uygar kayıtsızlık’ olarak tanımlanmaktadır. Kayıtsızlık bireye ve çevresine yalnızlaşma olarak yansımaktadır. Yabancılaşma ve kayıtsızlık kuşaklararasıda dışlanmaya ve yalnızlaşmaya yol açmaktadır.

Sosyal dışlanma ve bunun bir sonucu olarak yalnızlık yaşlı kuşağın en temel sorununu oluşturmaktadır. Dışlanma, yaşlıyı maddi ve manevi anlamda desteksiz bırakmaktadır. Sosyal desteğini kaybeden yaşlı, bireysel desteğini de kullanamaz duruma düşmektedir. Bu durumda başkalarının desteğine yani dış desteğe ihtiyaç oluşmaktadır. Bu oluşum toplumsal bozulmanın temel göstergesidir. Dış destek ya satın alınarak sağlanmakta ya da gönüllülerce oluşturulan iyilik süreçleriyle karşılanmaktadır

Sosyal Dışlanma ve buna bağlı olarak yaşlıların yalnızlaştırılması ve ötekileştirilmesi temel bir bireysel ve toplumsal sorun olarak merkezi bir probleme evrilmektedir. Bu araştırma bu temel problemi analiz etmektedir.

3.1.3.Araştırmanın Hipotezi

Modernliğin getirdiği toplumsal bozulma süreçleriyle beraber yaşlılara bakış ve yaşlanma algısı da değişmektedir. Yaşlanma ailenin doğal ortamında üç kuşak arasında yaşanması gerekirken özellikle yaşlı kuşak doğal ortamından uzaklaşmaktadır. Yaşlıya bakmak aile bireylerinin ortak bir sorumluluğu iken bu sorumluluk kamusal bir sorumluluğa dönüşmüştür. Yaşlı bakımının kamusallaşması beraberinde yaşlılığı metalaştırma tehlikesi ile karşı karşıya getirmiştir. Dünyada bir yaşlı bakım hizmet sektörü doğmuş; yaşlı bakım mesleği ve profesyoneller ordusu ortaya çıkmıştır. Yaşlılık hizmetleri küresel bir yatırım alanına dönüşmüştür.

Doğal yaşlanma bir yaşlılık yanılgısına dönüşmüştür. Yaşlıların çaresiz, tükenmiş bir kuşak; ailenin ve toplumun sırtında bir yük olarak görülmesine yol açmıştır. Bu küreselleşen ön yargı, yaşlıların dışlanmasını meşrulaştırmakta; aileyi oluşturan üç kuşak arasındaki doğal süreci bozmaktadır (Şahin, 2011: 88).

Modernliğin getirdiği değerlerin kişiliksizleştirilmesi süreçleriyle küresel bağlamda yaşlılık kültürü değişmiştir. Bir yaşlı güçsüzler ordusu yaratılmıştır. Zengin ya da fakir kişilerden oluşan bu grup bağımlılık nedeniyle modern yoksullar haline gelmiştir. Toplumun en bilge kuşağı giderek güçsüzleşmiş ve aciz duruma düşmüştür. Acizleştirici bağımlılık aracılığıyla yaşlılar çaresizleşiyor ve sonra bakım bir ihtiyaç haline getiriliyor. Profesyonel destek arayışı artıyor. Zamanla bu durum daha önce değinildiği gibi bilim, teknoloji ve diğer küresel araçlarla normalleştiriliyor. (İllic,1995,ss.151–154) Yaşlı kuşak artan bir hızla yalnızlaşıyor, ekonomik yatırım alanına dönüşüyor ve gelir kaynağı olarak görülüyor.

Ana Hipotez: Yaşlıların dışlanmasını önlemeye yönelik sosyal politikalar Türkiye’de ve Polonya’da üniversite öğrencilerinin yaşlılara bakış açılarına göre değerlendirildiğinde etkin değildir.

3.1.4.Araştırmanın Yöntemi

3.1.4.1.Veri Toplama Süreci

Öncelikle konuyla ilgili proje, rapor, doküman ve bilimsel çalışmalar incelenerek teorik alan taranmış, Türkiye ve Polonya örnekleminde literatür analizi yapılmıştır. Ayrıca alan araştırması için de katılımcı gözlem ve anket uygulaması öngörülmüştür.

Evren ve Örneklem:

Uygulama evreni olarak Yalova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler, Hukuk, Mühendislik Fakülteleri ile Lodz Üniversitesi Ekonomi Fakültesi seçilmiştir. Polonya Lodz Üniversitesinden 286, Yalova Üniversitesinden 383 olmak üzere toplam 669 öğrenciye anket uygulanmıştır. Öğrenciler tesadüfî örnekleme yöntemine göre seçilmiş; seçilen örnekleme kadın ve erkek öğrencilerin birbirine yakın sayıda olmasına dikkat edilmiştir. Seçilen örneklem grubunun 275 Erkek, 394'ü de Kadın/Kız öğrencilerden oluşmaktadır. Örneklem seçiminde fakülte öğrenci sayıları da dikkate alınmıştır.

3.1.4.2. Veri Analiz Süreci

Tablo 11. Güvenilirlik Analizi

Cronbach's Alpha	Cronbach's Alpha Based on Standardized Items	N of Items
,605	,619	16

Alan araştırmasından elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmış ve SPSS 20. programında her bir soruya verilen cevapların yüzdesel dağılımı tablolar haline getirilmiştir.

Güvenilirlik analizi yapılmış, güvenilirliği olan değişkenler değerlendirmeye alınmıştır. Ülke değişkenleri arasındaki ilişki karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir.

Polonya Lodz ve Türkiye Yalova üniversite öğrencilerinin yaşlılık algıları ve algılardaki sosyal politika uygulamalarının sonuçları açıklanmaya çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlardan yola çıkarak sosyal politika önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır.

3.2.Bulgular ve Yorumlar

3.2.1.Demografik Göstergeler

Tablo 12. Hangi ülkede yaşıyorsunuz?

	Dağılım	%	Geçerli Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Polonya	286	42,8	42,8	42,8
Türkiye	383	57,2	57,2	100,0
Toplam	669	100,0	100,0	

Ankete katılanların 286'sını yani % 42,8'ini Polonya Lodz Üniversitesi öğrencileri,383'ünü yani %57,2'sini Yalova Üniversitesi öğrencileri oluşturmaktadır. Ankete katılanların toplam sayısı 669'dur.

Tablo 13. Cinsiyetiniz?

	Dağılım	%	Geçerli Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Erkek	275	41,1	41,1	41,1
Kadın	394	58,9	58,9	100,0
Toplam	669	100,0	100,0	

Ankete katılanların 275'ini yani % 41,1'ini erkek öğrenciler,394'ünü yani %58,9'zunu kadın öğrenciler oluşturmaktadır. Ankete katılanların toplam sayısı 669'dur.

Tablo 14. Yaşadığınız yer?

	Dağılım	%	Geçerli Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Kent	461	68,9	68,9	68,9
Kasaba	169	25,3	25,3	94,2
Kırsal	39	5,8	5,8	100,0
Toplam	669	100,0	100,0	

Ankete katılanların 461'ini yani % 68,9'unukentte yaşayan öğrenciler,169'unu yani %25,3'ünü kasabada yaşayan öğrenciler,39'unu yani % 5,8'ini kırsalda yaşayan öğrenciler oluşturmaktadır. Ankete katılanların toplam sayısı 669'dur.

Tablo 15. Hangi Fakülte?

	Dağılım	%	Geçerli Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Mühendislik	92	13,8	13,8	13,8
Hukuk	73	10,9	10,9	24,7
Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri	48	7,2	7,2	31,8
Uluslararası İlişkiler	44	6,6	6,6	38,4
Sosyal hizmet	49	7,3	7,3	45,7
İktisat	51	7,6	7,6	53,4
İşletme	47	7,0	7,0	60,4
Filoloji	48	7,2	7,2	67,6
Ekonomi ve Sosyoloji	131	19,6	19,6	87,1
Matematik ve Bilgisayar Bilimleri	86	12,9	12,9	100,0
Toplam	669	100,0	100,0	

Ankete katılanların 286'sını (%42,8) Polonya: (Filoloji %7,2, Ekonomi ve Sosyoloji %19,6, Matematik ve Bilgisayar Bilimleri%12,9) öğrencileri, 383'ünü (%57,2) Türkiye: Mühendislik %13,8, Hukuk %10,9, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri %7,2, Uluslararası İlişkiler% 6,6, Sosyal Hizmet %7,3, İktisat %7,6, İşletme %7,0 öğrencileri oluşturmaktadır.

Tablo 16. Çalışıyor musunuz?

	Dağılım	%	Geçerli Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Çalışıyorum	115	17,2	17,2	17,2
Çalışmıyorum	553	82,8	82,8	100,0
Total	669	100,0	100,0	

Ankete katılanların 115'ini yani % 17,2'sini çalışan öğrenciler,553'ünü yani %82,8'ini çalışmayan öğrenciler oluşturmaktadır. Ankete katılanların toplam sayısı 669'dur.

Tablo 17. Birlikte Yaşadığınız Kişiler Kimlerden Oluşmaktadır?

	Dağılım	%	Geçerli Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Ebeveynimle/Ebeveynlerimle yaşıyorum	161	24,1	24,1	24,1
Ebeveynim/Ebeveynlerim ve kardeşlerimle yaşıyorum	211	31,5	31,5	55,6
Ebeveynim/Ebeveynlerim , kardeşlerim ve aile büyüklerimle(Dede, Anneanne, Babaanne)	29	4,3	4,3	59,9
Arkadaşım/Arkadaşlarımla	202	30,2	30,2	90,1
Yalnız yaşıyorum	27	4,0	4,0	94,2

Akrabalarım ile yaşıyorum	15	2,2	2,2	96,4
Partnerimle yaşıyorum	24	3,6	3,6	100,0
Toplam	669	100,0	100,0	

Ankete katılanların %24,1'i Ebeveyniyle/Ebeveynleriyle, %31,5'i Ebeveyniyle/Ebeveynleri ve kardeşleriyle, %4,3'ü Ebeveyniyle/ Ebeveynleriyle, kardeşleri ve aile büyükleriyle (Dede, Anneanne, Babaanne), %30,2'si Arkadaşıyla/Arkadaşlarıyla, %4,0'ı yalnız, % 2,2'si akrabalarıyla, % 3,6'sı partneriyle yaşamaktadır.

Tablo 18. Ailenizin Gelir Durumu Nedir?

	Dağılım	%	Geçerli Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Asgari Ücretin(1400 TL) altında	43	6,4	6,4	6,4
1401-5000	462	69,1	69,1	75,5
5001-10000	78	11,7	11,7	87,1
10001-20000	21	3,1	3,1	90,3
20001-50000	50	7,5	7,5	97,8
50001 ve üstü	15	2,2	2,2	100,0
Toplam	669	100,0	100,0	

Ankete katılanların aile gelir durumlarına göre; %6,4'ü asgari ücretin altında; %69,1'i 1401-5000; %11,7'si 5001-10000; %3,1'i 10001-20000; %7,5'i 20001-50000; %2,2'si 50001 ve üstü gelire sahiptir.

Tablo 19. Yaşadığınız evde yaşlı birey(65 yaş üstü anne-baba dahil) var mı?

	Dağılım	%	Geçerli Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Var	76	11,4	11,4	11,4
Yok	593	88,6	88,6	100,0
Toplam	669	100,0	100,0	

Ankete katılanların %11,4'ünün evinde 65 ve üzeri yaşlı birey bulunmakta; % 88,6'sının evinde yaşlı birey bulunmamaktadır.

3.2.2.Üniversite Gençlerinin Yaşlılara Bakışı /Yaşlılık Algısı

Tablo 20. Bence yaşlı bireyler.....(Lütfen boşluğu aşağıdaki şıklardan biriyle doldurunuz.)

	Dağılım	%	Geçerli Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Aile yanında yaşamalılar	511	76,4	76,4	76,4
Huzurevlerinde yaşamalılar	85	12,7	12,7	89,1
Yalnız yaşamalılar	13	1,9	1,9	91,0
Birkaç yaşlı beraber yaşamalı	47	7,0	7,0	98,1
Diğer	13	1,9	1,9	100,0
Toplam	669	100,0	100,0	

Ankete katılanlardan % 76,4'ü yaşlılar aile yanında; % 12,7'si huzurevlerinde;% 1,9'u yalnız; %7,0'ı birkaç yaşlı beraber yaşamalı görüşündedir.

Tablo 21. Yaşlıların bilgi ve tecrübe sahibi kişiler olduğunu düşünüyorum.

	Dağılım	%	Geçerli Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Kesinlikle Katılıyorum	232	34,7	34,7	34,7
Kısmen Katılıyorum	322	48,1	48,1	82,8
Kararsızım	75	11,2	11,2	94,0
Kısmen Katılmıyorum	30	4,5	4,5	98,5
Kesinlikle Katılmıyorum	10	1,5	1,5	100,0
Toplam	669	100,0	100,0	

Ankete katılanların % 34,7'si kesinlikle ,% 48,1'i kısmen yaşlıların bilgi ve tecrübe sahibi kişiler olduğunu; %4,5'i kısmen, %1,5'i kesinlikle yaşlıların bilgi ve tecrübe sahibi kişiler olmadığını;% 11,2'si de kararsız olduğunu düşünmektedir.

Tablo 22. İş hayatına girdiğimde, iş arkadaşlarım içinde yaşlıların olmasından memnuniyet duyarım.

	Dağılım	%	Geçerli Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Kesinlikle Katılıyorum	158	23,6	23,6	23,6
Kısmen Katılıyorum	243	36,3	36,3	59,9
Kararsızım	184	27,5	27,5	87,4
Kısmen Katılmıyorum	61	9,1	9,1	96,6
Kesinlikle Katılmıyorum	23	3,4	3,4	100,0
Toplam	669	100,0	100,0	

Ankete katılanların % 23,6'sı kesinlikle ,% 36,3'ü kısmen İş hayatına girdiğinde, iş arkadaşları içinde yaşlıların olmasından memnuniyet duyacağını; % 9,1'i kısmen, % 3,4'ü kesinlikle İş hayatına girdiğinde, iş arkadaşları içinde yaşlıların olmasından memnuniyet duymayacağını;% 27,5'i de kararsız olduğunu düşünmektedir.

Tablo 23. Yaşlılara saygı gösteriyorum ve onlara yardım etmeyi seviyorum.

	Dağılım	%	Geçerli Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Kesinlikle Katılıyorum	448	67,0	67,0	67,0
Kısmen Katılıyorum	166	24,8	24,8	91,8
Kararsızım	21	3,1	3,1	94,9
Kısmen Katılmıyorum	13	1,9	1,9	96,9
Kesinlikle Katılmıyorum	21	3,1	3,1	100,0
Toplam	669	100,0	100,0	

Ankete katılanların % 67,0'ı kesinlikle ,% 24,8'i kısmen yaşlılara saygı gösterdiğini ve onlara yardım etmeyi sevdiğini; % 1,9'u kısmen, % 3,1'i kesinlikle yaşlılara saygı gösterdiğini ve onlara yardım etmeyi sevdiğini; % 3,1'i de kararsız olduğunu düşünmektedir.

Tablo 24. İsteyen yaşlıların, yeni beceriler edinmeleri için devlet tarafından eğitimler verilmesini onaylarım.

	Dağılım	%	Geçerli Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Kesinlikle Katılıyorum	314	46,9	46,9	46,9
Kısmen Katılıyorum	212	31,7	31,7	78,6
Kararsızım	98	14,6	14,6	93,3
Kısmen Katılmıyorum	26	3,9	3,9	97,2
Kesinlikle Katılmıyorum	19	2,8	2,8	100,0
Toplam	669	100,0	100,0	

Ankete katılanların % 46,9'u kesinlikle ,% 31,7'si kısmen isteyen yaşlıların, yeni beceriler edinmeleri için devlet tarafından eğitimler verilmesini onayladığını;

% 3,9'u kısmen, % 2,8'i kesinlikle isteyen yaşlıların, yeni beceriler edinmeleri için devlet tarafından eğitimler verilmesini onaylamadığını; % 14,6'sı da kararsız olduğunu düşünmektedir.

Tablo 25. Anne ve Babamın, yaşlandıkları zaman benimle beraber yaşamalarını isterim.

	Dağılım	%	Geçerli Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Kesinlikle Katılıyorum	287	42,9	42,9	42,9
Kısmen Katılıyorum	131	19,6	19,6	62,5
Kararsızım	113	16,9	16,9	79,4
Kısmen Katılmıyorum	105	15,7	15,7	95,1
Kesinlikle Katılmıyorum	33	4,9	4,9	100,0
Toplam	669	100,0	100,0	

Ankete katılanların % 42,9'u kesinlikle ,% 19,6'sı kısmen anne ve babanın, yaşlandıkları zaman kendisiyle beraber yaşamasını istediğini;% 15,72si kısmen, % 4,9'u kesinlikle anne ve babanın, yaşlandıkları zaman kendisiyle beraber yaşamasını istediğini; % 16,9'u da kararsız olduğunu düşünmektedir.

Tablo 26. Devletin, emekli olsalar bile talepte bulunan yaşlıların istihdam edilmelerini teşvik edici politikalarını onaylarım.

	Dağılım	%	Geçerli Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Kesinlikle Katılıyorum	237	35,4	35,4	35,4
Kısmen Katılıyorum	157	23,5	23,5	58,9
Kararsızım	149	22,3	22,3	81,2
Kısmen Katılmıyorum	88	13,2	13,2	94,3
Kesinlikle Katılmıyorum	38	5,7	5,7	100,0
Toplam	669	100,0	100,0	

Ankete katılanların % 42,9'u kesinlikle ,% 19,6'sı kısmen anne ve babanın, yaşlandıkları zaman kendisiyle beraber yaşamasını istediğini;% 15,72si kısmen, % 4,9'u kesinlikle anne ve babanın, yaşlandıkları zaman kendisiyle beraber yaşamasını istediğini; % 16,9'u da kararsız olduğunu düşünmektedir.

Tablo 27. Yaşlılar, maddi ve manevi desteğe ihtiyaç duyan kimselerdir.

	Dağılım	%	Geçerli Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Kesinlikle Katılıyorum	343	51,3	51,3	51,3
Kısmen Katılıyorum	186	27,8	27,8	79,1
Kararsızım	77	11,5	11,5	90,6
Kısmen Katılmıyorum	40	6,0	6,0	96,6
Kesinlikle Katılmıyorum	23	3,4	3,4	100,0
Toplam	669	100,0	100,0	

Ankete katılanların % 51,3'ü kesinlikle ,% 27,8'i kısmen yaşlıların, maddi ve manevi desteğe ihtiyaç duyan kimseler olduğunu; % 6,0'ı kısmen, % 3,4'ü kesinlikle yaşlıların, maddi ve manevi desteğe ihtiyaç duyan kimseler olmadığını; % 11,5'i de kararsız olduğunu düşünmektedir.

Tablo 28. Yaşlılar yol göstericidirler. Ailede veya toplumda önemli kararların alınmasında rol üstlenmelidirler.

	Dağılım	%	Geçerli Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Kesinlikle Katılıyorum	239	35,7	35,7	35,7
Kısmen Katılıyorum	179	26,8	26,8	62,5
Kararsızım	127	19,0	19,0	81,5
Kısmen Katılmıyorum	94	14,1	14,1	95,5
Kesinlikle Katılmıyorum	30	4,5	4,5	100,0
Toplam	669	100,0	100,0	

Ankete katılanların % 35,7'si kesinlikle ,% 26,8'i kısmen yaşlıların yol gösterici olduğunu ve ailede veya toplumda önemli kararların alınmasında rol üstlenmeleri gerektiğini; % 14,1'i kısmen, % 4,5'i kesinlikle yaşlıların yol gösterici olmadığını ve ailede veya toplumda önemli kararların alınmasında rol üstlenmeleri gerekmediğini; % 19,0'u da kararsız olduğunu düşünmektedir.

Tablo 29. Yaşlılık beraberinde yalnızlık ve ölüm korkusunu getirir.

	Dağılım	%	Geçerli Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Kesinlikle Katılıyorum	220	32,9	32,9	32,9
Kısmen Katılıyorum	169	25,3	25,3	58,1
Kararsızım	116	17,3	17,3	75,5
Kısmen Katılmıyorum	81	12,1	12,1	87,6
Kesinlikle Katılmıyorum	83	12,4	12,4	100,0
Toplam	669	100,0	100,0	

Ankete katılanların % 32,9'u kesinlikle ,% 25,3'ü kısmen yaşlılığın beraberinde yalnızlık ve ölüm korkusunu getirdiğini; % 12,1'i kısmen, % 12,4'ü kesinlikle yaşlılığın beraberinde yalnızlık ve ölüm korkusunu getirmediğini; % 17,3'ü de kararsız olduğunu düşünmektedir.

Tablo 30. Yaşlılar baskıcı ve kuralcı kişilerdir.

	Dağılım	%	Geçerli Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Kesinlikle Katılıyorum	47	7,0	7,0	7,0
Kısmen Katılıyorum	145	21,7	21,7	28,7
Kararsızım	182	27,2	27,2	55,9
Kısmen Katılmıyorum	190	28,4	28,4	84,3
Kesinlikle Katılmıyorum	105	15,7	15,7	100,0
Toplam	669	100,0	100,0	

Ankete katılanların % 7,0'ı kesinlikle ,% 21,7'si kısmen yaşlıların baskıcı ve kuralcı kişiler olduğunu; % 28,4'ü kısmen, % 15,7'si kesinlikle yaşlıların baskıcı ve kuralcı kişiler olmadığını; % 27,2'si de kararsız olduğunu düşünmektedir.

Tablo 31. Yaşlılar huysuz ve tahammülsüz kişilerdir.

	Dağılım	%	Geçerli Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Kesinlikle Katılıyorum	28	4,2	4,2	4,2
Kısmen Katılıyorum	109	16,3	16,3	20,5
Kararsızım	182	27,2	27,2	47,7
Kısmen Katılmıyorum	201	30,0	30,0	77,7
Kesinlikle Katılmıyorum	149	22,3	22,3	100,0
Toplam	669	100,0	100,0	

Ankete katılanların % 4,2'si kesinlikle ,% 16,3'ü kısmen yaşlıların huysuz ve tahammülsüz kişiler olduğunu; % 30,0'ı kısmen, % 22,3'ü kesinlikle yaşlıların huysuz ve tahammülsüz kişiler olmadığını; % 27,22si de kararsız olduğunu düşünmektedir.

Tablo 32. Toplumla uyum sorunu yaşamak, yaşlılığın göstergelerinden biridir.

	Dağılım	%	Geçerli Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Kesinlikle Katılıyorum	59	8,8	8,8	8,8
Kısmen Katılıyorum	156	23,3	23,3	32,1
Kararsızım	181	27,1	27,1	59,2
Kısmen Katılmıyorum	156	23,3	23,3	82,5
Kesinlikle Katılmıyorum	117	17,5	17,5	100,0
Toplam	669	100,0	100,0	

Ankete katılanların % 8,8'i kesinlikle ,% 23,3'ü kısmen toplumla uyum sorunu yaşamanın, yaşlılığın göstergelerinden biri olduğunu; % 23,3'ü kısmen, % 17,5'i kesinlikle toplumla uyum sorunu yaşamanın, yaşlılığın göstergelerinden biri olmadığını; % 27,1'i de kararsız olduğunu düşünmektedir.

Tablo 33. Çağın gereklerine ayak uyduramamak, yaşlıyı dezavantajlı kılar.

	Dağılım	%	Geçerli Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Kesinlikle Katılıyorum	162	24,2	24,2	24,2
Kısmen Katılıyorum	220	32,9	32,9	57,1
Kararsızım	120	17,9	17,9	75,0
Kısmen Katılmıyorum	93	13,9	13,9	88,9
Kesinlikle Katılmıyorum	74	11,1	11,1	100,0
Toplam	669	100,0	100,0	

Ankete katılanların % 24,2'si kesinlikle ,% 32,9'u kısmen çağın gereklerine ayak uyduramamanın, yaşlıyı dezavantajlı kıldığını; % 13,9'u kısmen, % 11,1'i kesinlikle çağın gereklerine ayak uyduramamanın, yaşlıyı dezavantajlı kılmadığını; % 17,9'u da kararsız olduğunu düşünmektedir.

Tablo 34. Yaşlılara yönelik pozitif ayrımcılıkları destekliyorum.

	Dağılım	%	Geçerli Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Kesinlikle Katılıyorum	230	34,4	34,4	34,4
Kısmen Katılıyorum	204	30,5	30,5	64,9
Kararsızım	115	17,2	17,2	82,1
Kısmen Katılmıyorum	47	7,0	7,0	89,1
Kesinlikle Katılmıyorum	73	10,9	10,9	100,0
Toplam	669	100,0	100,0	

Ankete katılanların % 34,4'ü kesinlikle ,% 30,5'i kısmen yaşlılara yönelik pozitif ayrımcılıkları desteklediğini; % 7,0'ı kısmen, % 10,9'u kesinlikle yaşlılara yönelik pozitif ayrımcılıkları desteklemediğini; % 17,2'si de kararsız olduğunu düşünmektedir.

Tablo 35. Yaşlanmaktan korkuyorum.

	Dağılım	%	Geçerli Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Kesinlikle Katılıyorum	139	20,8	20,8	20,8
Kısmen Katılıyorum	164	24,5	24,5	45,3
Kararsızım	143	21,4	21,4	66,7
Kısmen Katılmıyorum	101	15,1	15,1	81,8
Kesinlikle Katılmıyorum	122	18,2	18,2	100,0
Toplam	669	100,0	100,0	

Ankete katılanların % 20,8'i kesinlikle ,% 24,52i kısmen yaşlanmaktan korktuğunu; % 15,12i kısmen, % 18,2'si kesinlikle yaşlanmaktan korkmadığını; % 21,4'ü de kararsız olduğunu düşünmektedir.

Tablo 36. Yaşlılar teknolojik aletleri kullanmakta başarılı değillerdir.

	Dağılım	%	Geçerli Cevaplar İçindeki %	Kümülatif %
Kesinlikle Katılıyorum	151	22,6	22,6	22,6
Kısmen Katılıyorum	205	30,6	30,6	53,2
Kararsızım	116	17,3	17,3	70,6
Kısmen Katılmıyorum	111	16,6	16,6	87,1
Kesinlikle Katılmıyorum	86	12,9	12,9	100,0
Toplam	669	100,0	100,0	

Ankete katılanların % 22,6'sı kesinlikle ,% 30,6'sı kısmen yaşlıların teknolojik aletleri kullanmakta başarılı olduğunu; % 16,6'sı kısmen, % 12,9'u kesinlikle yaşlıların teknolojik aletleri kullanmakta başarılı olmadığını; % 17,3'ü de kararsız olduğunu düşünmektedir.

3.2.3.Yalova ile Lodz Üniversitesi Öğrencilerinde Yaşlı Algısının Karşılaştırılması

Tablo 37. Yaşadığınız evde yaşlı birey(65 yaş üstü anne-baba dâhil) var mı? - Hangi ülkede yaşıyorsunuz?

Ülke		Yaşadığınız evde yaşlı birey(65 yaş üstü anne-baba dahil) var mı?		
		Var	Yok	Toplam
Polonya	Kişi	19	267	286
	%	6,6%	93,4%	100,0%
Türkiye	Kişi	57	326	383
	%	14,9%	85,1%	100,0%
Toplam	Kişi	76	593	669
	%	11,4%	88,6%	100,0%

Ankete katılan Polonyalı öğrencilerin %6,6'sı evde yaşlı bireyin olduğunu,% 93,4'ü evde yaşlı bireyin olmadığını;

Türkiyeli öğrencilerin %14,9'u evde yaşlı bireyin olduğunu,% 85,1'i evde yaşlı bireyin olmadığını belirtmiştir.

Tablo 38. Bence yaşlı bireyler.....(Lütfen boşluğu aşağıdaki şıklardan biriyle doldurunuz./ Hangi ülkede yaşıyorsunuz?)

Ülke	Bence yaşlı bireyler.....(Lütfen boşluğu aşağıdaki şıklardan biriyle doldurunuz./ Hangi ülkede yaşıyorsunuz?)					
		Aile yanında yaşamalılar	Huzurevlerinde yaşamalılar	Yalnız yaşamalılar	Birkaç yaşlı beraber yaşamalı	Diğer
Polonya	Kişi	181	59	6	39	1
	%	63,3%	20,6%	2,1%	13,6%	,3%
Türkiye	Kişi	330	26	7	8	12
	%	86,2%	6,8%	1,8%	2,1%	3,1%
Toplam	Kişi	511	85	13	47	13
	%	76,4%	12,7%	1,9%	7,0%	1,9%

Ankete katılan Polonyalı öğrencilerin %63,3'ü yaşlıların aile yanında yaşaması,% 20,6'sı huzur evinde yaşaması,% 2,1'i yalnız yaşaması,% 13,6'sı birkaç yaşlının beraber yaşaması gerektiğini;

Türkiyeli öğrencilerin %86,2'si yaşlıların aile yanında yaşaması,% 6,8'i huzur evinde yaşaması,% 1,8'i yalnız yaşaması,% 2,1'i birkaç yaşlının beraber yaşaması gerektiğini belirtmişlerdir.

Tablo 39. Yaşlıların bilgi ve tecrübe sahibi kişiler olduğunu düşünüyorum./ Hangi ülkede yaşıyorsunuz?

Ülke	Yaşlıların bilgi ve tecrübe sahibi kişiler olduğunu düşünüyorum.						
		Kesinlikle Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Polonya	Kişi	53	174	41	18	0	286
	%	18,5%	60,8%	14,3%	6,3%	,0%	100,0%
Türkiye	Kişi	179	148	34	12	10	383
	%	46,7%	38,6%	8,9%	3,1%	2,6%	100,0%
Toplam	Kişi	232	322	75	30	10	669
	%	34,7%	48,1%	11,2%	4,5%	1,5%	100,0%

Ankete katılan Polonyalı öğrencilerin %18,5'i kesinlikle yaşlıların bilgi ve tecrübe sahibi kişiler,% 60,8'i kısmen yaşlıların bilgi ve tecrübe sahibi kişiler olduğunu,% 14,3'ü kararsız olduğunu; % 6,3'ü kısmen yaşlıların bilgi ve tecrübe sahibi kişiler olmadığını;

Türkiyeli öğrencilerin % 46,7'si kesinlikle yaşlıların bilgi ve tecrübe sahibi kişiler,%38,6'sı kısmen yaşlıların bilgi ve tecrübe sahibi kişiler olduğunu,%8,9'u kararsız olduğunu; %3,1'i kısmen, % 2,6'sı kesinlikle yaşlıların bilgi ve tecrübe sahibi kişiler olmadığını düşünmektedirler.

Tablo 40. İş hayatına girdiğimde, iş arkadaşlarım içinde yaşlıların olmasından memnuniyet duyarım. / Hangi ülkede yaşıyorsunuz?

Ülke	İş hayatına girdiğimde, iş arkadaşlarım içinde yaşlıların olmasından memnuniyet duyarım.					
		Kesinlikle Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Polonya	Kişi	37	114	89	40	6
	%	12,9%	39,9%	31,1%	14,0%	2,1%
Türkiye	Kişi	121	129	95	21	17
	%	31,6%	33,7%	24,8%	5,5%	4,4%
Toplam	Kişi	158	243	184	61	23
	%	23,6%	36,3%	27,5%	9,1%	3,4%

Ankete katılan Polonyalı öğrencilerin %12,9'u kesinlikle ,% 39,9'u kısmen iş hayatında iş arkadaşları içinde yaşlıların olmasından memnuniyet duyduğunu,% 31,1'i kararsız olduğunu; % 14,0'ı kısmen% 2,1'i kesinlikle iş hayatında iş arkadaşları içinde yaşlıların olmasından memnuniyet duymadığını;

Türkiyeli öğrencilerin % 31,6'sı kesinlikle, % 33,7'si kısmen İş hayatında iş arkadaşları içinde yaşlıların olmasından memnuniyet duyduğunu,% 24,8'i kararsız olduğunu; %5,5'i kısmen, % 4,4'ü kesinlikle iş hayatında iş arkadaşları içinde yaşlıların olmasından memnuniyet duymadığını düşünmektedirler.

Tablo 41. İsteyen yaşlıların, yeni beceriler edinmeleri için devlet tarafından eğitimler verilmesini onaylarım. / Hangi ülkede yaşıyorsunuz?

Ülke	İsteyen yaşlıların, yeni beceriler edinmeleri için devlet tarafından eğitimler verilmesini onaylarım.						
		Kesinlikle Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Polonya	Kişi	87	137	49	9	4	286
	%	30,4%	47,9%	17,1%	3,1%	1,4%	100,0%
Türkiye	Kişi	227	75	49	17	15	383
	%	59,3%	19,6%	12,8%	4,4%	3,9%	100,0%
Toplam	Kişi	314	212	98	26	19	669
	%	46,9%	31,7%	14,6%	3,9%	2,8%	100,0%

Ankete katılan Polonyalı öğrencilerin % 30,4'ü kesinlikle ,% 47,9'u kısmen isteyen yaşlılara, yeni beceriler edinmeleri için devlet tarafından eğitimler verilmesini onayladığını, % 17,1'i kararsız olduğunu; % 3,1'i kısmen% 1,4'ü kesinlikle isteyen yaşlılara, yeni beceriler edinmeleri için devlet tarafından eğitimler verilmesini onaylamadığını;

Türkiyeli öğrencilerin %59,3'ü kesinlikle, % 19,6'sı kısmen isteyen yaşlılara, yeni beceriler edinmeleri için devlet tarafından eğitimler verilmesini onayladığını,% 12,8'i kararsız olduğunu; % 4,4'ü kısmen, % 3,9'u kesinlikle isteyen yaşlılara, yeni beceriler edinmeleri için devlet tarafından eğitimler verilmesini onaylamadığını düşünmektedirler.

Tablo 42. Anne ve Babamın, yaşlandıkları zaman benimle beraber yaşamalarını isterim. / Hangi ülkede yaşıyorsunuz?

Ülke	Anne ve Babamın, yaşlandıkları zaman benimle beraber yaşamalarını isterim.					
		Kesinlikle Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Polonya	Kişi	60	42	72	90	22
	%	21,0%	14,7%	25,2%	31,5%	7,7%
Türkiye	Kişi	227	89	41	15	11
	%	59,3%	23,2%	10,7%	3,9%	2,9%
Toplam	Kişi	287	131	113	105	33
	%	42,9%	19,6%	16,9%	15,7%	4,9%

Ankete katılan Polonyalı öğrencilerin % 21,0'ı kesinlikle ,% 14,7'si kısmen anne ve babanın, yaşlandıkları zaman kendisiyle beraber yaşamalarını istediğini, % 25,2'si kararsız olduğunu; % 31,5'i kısmen% 7,7'si kesinlikle anne ve babanın, yaşlandıkları zaman kendisiyle beraber yaşamalarını istemediğini;

Türkiyeli öğrencilerin %59,3'ü kesinlikle, % 23,2'si kısmen anne ve babanın, yaşlandıkları zaman kendisiyle beraber yaşamalarını istediğini,% 10,7 kararsız olduğunu; % 3,9'u kısmen, % 2,9'u kesinlikle anne ve babanın, yaşlandıkları zaman kendisiyle beraber yaşamalarını istemediğini düşünmektedirler.

Tablo 43. Devletin, emekli olsalar bile talepte bulunan yaşlıların istihdam edilmelerini teşvik edici politikalarını onaylarım. / Hangi ülkede yaşıyorsunuz?

Ülke		Devletin, emekli olsalar bile talepte bulunan yaşlıların istihdam edilmelerini teşvik edici politikalarını onaylarım.					
		Kesinlikle Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Polonya	Kişi	77	87	60	57	5	286
	%	26,9%	30,4%	21,0%	19,9%	1,7%	100,0%
Türkiye	Kişi	160	70	89	31	33	383
	%	41,8%	18,3%	23,2%	8,1%	8,6%	100,0%
Toplam	Kişi	237	157	149	88	38	669
	%	35,4%	23,5%	22,3%	13,2%	5,7%	100,0%

Ankete katılan Polonyalı öğrencilerin % 26,9'u kesinlikle ,% 30,4'ü kısmen devletin, emekli olan yaşlıların istihdam edilmelerini teşvik edici politikalarını onayladığını,% 21,0'ı kararsız olduğunu; % 19,9'u kısmen% 1,7'si kesinlikle devletin, emekli olan yaşlıların istihdam edilmelerini teşvik edici politikalarını onaylamadığını;

Türkiyeli öğrencilerin % 41,8'i kesinlikle, % 18,3'ü kısmen devletin, emekli olan yaşlıların istihdam edilmelerini teşvik edici politikalarını onayladığını,% 23,2'si kararsız olduğunu; % 8,1'i kısmen, % 8,6'sı kesinlikle devletin, emekli olan yaşlıların istihdam edilmelerini teşvik edici politikalarını onaylamadığını düşünmektedirler.

Tablo 44. Yaşlılar, maddi ve manevi desteğe ihtiyaç duyan kimselerdir. / Hangi ülkede yaşıyorsunuz?

Ülke	Yaşlılar, maddi ve manevi desteğe ihtiyaç duyan kimselerdir.					
		Kesinlikle Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
Polonya	Kişi	117	102	36	23	8
	%	40,9%	35,7%	12,6%	8,0%	2,8%
Türkiye	Kişi	226	84	41	17	15
	%	59,0%	21,9%	10,7%	4,4%	3,9%
Toplam	Kişi	343	186	77	40	23
	%	51,3%	27,8%	11,5%	6,0%	3,4%

Ankete katılan Polonyalı öğrencilerin % 26,9'u kesinlikle ,% 30,4'ü kısmen devletin, emekli olan yaşlıların istihdam edilmelerini teşvik edici politikalarını onayladığını,% 21,0'ı kararsız olduğunu; % 19,9'u kısmen% 1,7'si kesinlikle devletin, emekli olan yaşlıların istihdam edilmelerini teşvik edici politikalarını onaylamadığını;

Türkiyeli öğrencilerin % 41,8'i kesinlikle, % 18,3'ü kısmen devletin, emekli olan yaşlıların istihdam edilmelerini teşvik edici politikalarını onayladığını,% 23,2'si kararsız olduğunu; % 8,1'i kısmen, % 8,6'sı kesinlikle devletin, emekli olan yaşlıların istihdam edilmelerini teşvik edici politikalarını onaylamadığını düşünmektedirler.

Tablo 45. Yaşlılar yol göstericidirler. Ailede veya toplumda önemli kararların alınmasında rol üstlenmelidirler. / Hangi ülkede yaşıyorsunuz?

Ülke		Yaşlılar yol göstericidirler. Ailede veya toplumda önemli kararların alınmasında rol üstlenmelidirler.					
		Kesinlikle Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Polonya	Kişi	42	85	64	73	22	286
	%	14,7%	29,7%	22,4%	25,5%	7,7%	100,0%
Türkiye	Kişi	197	94	63	21	8	383
	%	51,4%	24,5%	16,4%	5,5%	2,1%	100,0%
Toplam	Kişi	239	179	127	94	30	669
	%	35,7%	26,8%	19,0%	14,1%	4,5%	100,0%

Ankete katılan Polonyalı öğrencilerin % 14,7'si kesinlikle ,% 29,7'si kısmen yaşlıların yol gösterici olduklarını ve ailede veya toplumda önemli kararların alınmasında rol üstlenmeleri gerektiğini,% 22,4'ü kararsız olduğunu; % 25,5'i kısmen% 7,7'si kesinlikle yaşlıların yol gösterici olduklarını ve ailede veya toplumda önemli kararların alınmasında rol üstlenmeleri gerekmediğini;

Türkiyeli öğrencilerin % 51,4'ü kesinlikle, % 24,5'i kısmen yaşlıların yol gösterici olduklarını ve ailede veya toplumda önemli kararların alınmasında rol üstlenmeleri gerektiğini,% 16,4'ü kararsız olduğunu; % 5,5'i kısmen, % 2,1'i yaşlıların yol gösterici olduklarını ve ailede veya toplumda önemli kararların alınmasında rol üstlenmeleri gerekmediğini düşünmektedirler.

Tablo 46. Yaşlılık beraberinde yalnızlık ve ölüm korkusunu getirir. / Hangi ülkede yaşıyorsunuz?

Ülke	Yaşlılık beraberinde yalnızlık ve ölüm korkusunu getirir.						
		Kesinlikle Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Polonya	Kişi	60	81	52	55	38	286
	%	21,0%	28,3%	18,2%	19,2%	13,3%	100,0%
Türkiye	Kişi	160	88	64	26	45	383
	%	41,8%	23,0%	16,7%	6,8%	11,7%	100,0%
Toplam	Kişi	220	169	116	81	83	669
	%	32,9%	25,3%	17,3%	12,1%	12,4%	100,0%

Ankete katılan Polonyalı öğrencilerin % 21,0'i kesinlikle ,% 28,3'ü kısmen yaşlılığın beraberinde yalnızlık ve ölüm korkusu getirdiğini,% 18,2'si kararsız olduğunu; % 19,2'si kısmen% 13,3'ü kesinlikle yaşlılığın beraberinde yalnızlık ve ölüm korkusu getirmediğini;

Türkiyeli öğrencilerin % 41,8'i kesinlikle, % 23,0'ı kısmen yaşlılığın beraberinde yalnızlık ve ölüm korkusu getirdiğini,% 16,7'si kararsız olduğunu; % 6,8'i kısmen, % 11,7'si kesinlikle yaşlılığın beraberinde yalnızlık ve ölüm korkusu getirmediğini düşünmektedirler.

Tablo 47. Yaşlılar baskıcı ve kuralcı kişilerdir. / Hangi ülkede yaşıyorsunuz?

Ülke		Yaşlılar baskıcı ve kuralcı kişilerdir.					
		Kesinlikle Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Polonya	Kişi	9	66	78	86	47	286
	%	3,1%	23,1%	27,3%	30,1%	16,4%	100,0%
Türkiye	Kişi	38	79	104	104	58	383
	%	9,9%	20,6%	27,2%	27,2%	15,1%	100,0%
Toplam	Kişi	47	145	182	190	105	669
	%	7,0%	21,7%	27,2%	28,4%	15,7%	100,0%

Ankete katılan Polonyalı öğrencilerin % 3,1'i kesinlikle ,% 23,1'i kısmen yaşlıların baskıcı ve kuralcı kişiler olduğunu,% 27,3'ü kararsız olduğunu; % 30,1'i kısmen %16,4'ü kesinlikle yaşlıların baskıcı ve kuralcı kişiler olmadığını;

Türkiyeli öğrencilerin % 9,9'u kesinlikle, % 20,6'sı kısmen yaşlıların baskıcı ve kuralcı kişiler olduğunu,% 27,2'si kararsız olduğunu; % 27,2'si kısmen, % 15,1'i kesinlikle yaşlıların baskıcı ve kuralcı kişiler olmadığını düşünmektedirler.

Tablo 48. Yaşlılar huysuz ve tahammülsüz kişilerdir. / Hangi ülkede yaşıyorsunuz?

Ülke		Yaşlılar huysuz ve tahammülsüz kişilerdir.					
		Kesinlikle Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Polonya	Kişi	5	55	73	99	54	286
	%	1,7%	19,2%	25,5%	34,6%	18,9%	100,0%
Türkiye	Kişi	23	54	109	102	95	383
	%	6,0%	14,1%	28,5%	26,6%	24,8%	100,0%
Toplam	Kişi	28	109	182	201	149	669
	%	4,2%	16,3%	27,2%	30,0%	22,3%	100,0%

Ankete katılan Polonyalı öğrencilerin % 1,7'si kesinlikle ,% 19,2'si kısmen yaşlıların huysuz ve tahammülsüz kişiler olduğunu,% 25,5'i kararsız olduğunu; % 34,6'sı kısmen% 18,9'u kesinlikle yaşlıların huysuz ve tahammülsüz kişiler olmadığını;

Türkiyeli öğrencilerin % 6,0'ı kesinlikle, % 14,1'i kısmen yaşlıların huysuz ve tahammülsüz kişiler olduğunu,% 28,5'i kararsız olduğunu; % 26,6'sı kısmen, % 24,8'i kesinlikle yaşlıların huysuz ve tahammülsüz kişiler olmadığını düşünmektedirler.

Tablo 49. Toplumla uyum sorunu yaşamak, yaşlılığın göstergelerinden biridir. / Hangi ülkede yaşıyorsunuz?

Ülke		Toplumla uyum sorunu yaşamak, yaşlılığın göstergelerinden biridir.					
		Kesinlikle Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Polonya	Kişi	17	85	62	86	36	286
	%	5,9%	29,7%	21,7%	30,1%	12,6%	100,0%
Türkiye	Kişi	42	71	119	70	81	383
	%	11,0%	18,5%	31,1%	18,3%	21,1%	100,0%
Toplam	Kişi	59	156	181	156	117	669
	%	8,8%	23,3%	27,1%	23,3%	17,5%	100,0%

Ankete katılan Polonyalı öğrencilerin % 5,9'u kesinlikle ,% 29,7'si kısmen toplumla uyum sorunu yaşamamanın yaşlılığın göstergelerinden biri olduğunu,% 21,7'si kararsız olduğunu; % 30,1'i kısmen% 12,6'sı kesinlikle toplumla uyum sorunu yaşamamanın yaşlılığın göstergelerinden biri olmadığını;

Türkiyeli öğrencilerin % 11,0'ı kesinlikle, % 18,5'i kısmen toplumla uyum sorunu yaşamamanın yaşlılığın göstergelerinden biri olduğunu,% 31,1'i kararsız olduğunu; % 18,3'ü kısmen, % 21,1'i kesinlikle toplumla uyum sorunu yaşamamanın yaşlılığın göstergelerinden biri olmadığını düşünmektedirler.

Tablo 50. Çağın gereklerine ayak uyduramamak, yaşlıyı dezavantajlı kılar. / Hangi ülkede yaşıyorsunuz?

Ülke		Çağın gereklerine ayak uyduramamak, yaşlıyı dezavantajlı kılar.					
		Kesinlikle Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Polonya	Kişi	81	96	38	41	30	286
	%	28,3%	33,6%	13,3%	14,3%	10,5%	100,0%
Türkiye	Kişi	81	124	82	52	44	383
	%	21,1%	32,4%	21,4%	13,6%	11,5%	100,0%
Toplam	Kişi	162	220	120	93	74	669
	%	24,2%	32,9%	17,9%	13,9%	11,1%	100,0%

Ankete katılan Polonyalı öğrencilerin % 28,3'ü kesinlikle ,% 33,6'sı kısmen çağın gereklerine ayak uyduramamanın yaşlıyı dezavantajlı kıldığını ,% 13,3'ü kararsız olduğunu; % 14,3'ü kısmen% 10,5'i kesinlikle çağın gereklerine ayak uyduramamanın yaşlıyı dezavantajlı kılmadığını;

Türkiyeli öğrencilerin % 21,1'i kesinlikle, % 32,4'ü kısmen çağın gereklerine ayak uyduramamanın yaşlıyı dezavantajlı kıldığını,% 21,4'ü kararsız olduğunu; % 13,6'sı kısmen, % 11,5'i kesinlikle çağın gereklerine ayak uyduramamanın yaşlıyı dezavantajlı kılmadığını düşünmektedirler.

Tablo 51. Yaşlılara yönelik pozitif ayrımcılıkları destekliyorum. / Hangi ülkede yaşıyorsunuz?

Ülke		Yaşlılara yönelik pozitif ayrımcılıkları destekliyorum.					
		Kesinlikle Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Polonya	Kişi	102	121	36	12	15	286
	%	35,7%	42,3%	12,6%	4,2%	5,2%	100,0%
Türkiye	Kişi	128	83	79	35	58	383
	%	33,4%	21,7%	20,6%	9,1%	15,1%	100,0%
Toplam	Kişi	230	204	115	47	73	669
	%	34,4%	30,5%	17,2%	7,0%	10,9%	100,0%

Ankete katılan Polonyalı öğrencilerin % 35,7'si kesinlikle ,% 42,3'ü kısmen yaşlılara yönelik pozitif ayrımcılıkları desteklediğini,% 12,6'sı kararsız olduğunu; % 4,2 'si kısmen% 5,2'si kesinlikle yaşlılara yönelik pozitif ayrımcılıkları desteklemediğini;

Türkiyeli öğrencilerin % 33,4'ü kesinlikle, % 21,7'si kısmen yaşlılara yönelik pozitif ayrımcılıkları desteklediğini,% 20,6'sı kararsız olduğunu; % 9,1'i kısmen, % 15,1'i kesinlikle yaşlılara yönelik pozitif ayrımcılıkları desteklemediğini düşünmektedirler.

Tablo 52. Yaşlanmaktan korkuyorum. / Hangi ülkede yaşıyorsunuz?

Ülke		Yaşlanmaktan korkuyorum.					
		Kesinlikle Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Polonya	Kişi	59	83	37	59	48	286
	%	20,6%	29,0%	12,9%	20,6%	16,8%	100,0%
Türkiye	Kişi	80	81	106	42	74	383
	%	20,9%	21,1%	27,7%	11,0%	19,3%	100,0%
Toplam	Kişi	139	164	143	101	122	669
	%	20,8%	24,5%	21,4%	15,1%	18,2%	100,0%

Ankete katılan Polonyalı öğrencilerin % 20,6'sı kesinlikle ,% 29,0'ı kısmen yaşlanmaktan korktuğunu,% 12,9'u kararsız olduğunu; % 20,6'sı kısmen%16,8'i kesinlikle yaşlanmaktan korkmadığını;

Türkiyeli öğrencilerin % 20,9'u kesinlikle, % 21,1'i kısmen yaşlanmaktan korktuğunu ,% 27,7'si kararsız olduğunu; % 11,0'ı kısmen, % 19,3'ü kesinlikle yaşlanmaktan korkmadığını düşünmektedirler.

Tablo 53. Yaşlılar teknolojik aletleri kullanmakta başarılı değillerdir. / Hangi ülkede yaşıyorsunuz?

Ülke		Yaşlılar teknolojik aletleri kullanmakta başarılı değillerdir.					
		Kesinlikle Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Polonya	Kişi	65	78	39	59	45	286
	%	22,7%	27,3%	13,6%	20,6%	15,7%	100,0%
Türkiye	Kişi	86	127	77	52	41	383
	%	22,5%	33,2%	20,1%	13,6%	10,7%	100,0%
Toplam	Kişi	151	205	116	111	86	669
	%	22,6%	30,6%	17,3%	16,6%	12,9%	100,0%

Ankete katılan Polonyalı öğrencilerin % 22,7'si kesinlikle ,% 27,3'ü kısmen yaşlıların teknolojik aletleri kullanmakta başarılı olduğunu,% 13,6'sı kararsız olduğunu; % 20,6'sı kısmen% 15,7'si kesinlikle yaşlıların teknolojik aletleri kullanmakta başarılı olmadığını;

Türkiyeli öğrencilerin % 22,5'i kesinlikle, % 33,2'si kısmen yaşlıların teknolojik aletleri kullanmakta başarılı olduğunu,% 20,1'i kararsız olduğunu; % 13,6'sı kısmen, % 10,7'si kesinlikle yaşlıların teknolojik aletleri kullanmakta başarılı olmadığını düşünmektedirler.

Tablo 54. Yaşlılarla iletişim kurmakta zorlanıyorum. / Hangi ülkede yaşıyorsunuz?

Ülke		Yaşlılarla iletişim kurmakta zorlanıyorum.					
		Kesinlikle Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum	Toplam
Polonya	Kişi	1	49	40	138	58	286
	%	0,3%	17,1%	14,0%	48,3%	20,3%	100,0%
Türkiye	Kişi	20	59	52	103	149	383
	%	5,2%	15,4%	13,6%	26,9%	38,9%	100,0%
Toplam	Kişi	21	108	92	241	207	669
	%	3,1%	16,1%	13,8%	36,0%	30,9%	100,0%

Ankete katılan Polonyalı öğrencilerin % 0,3'ü kesinlikle ,% 17,1'i kısmen yaşlılarla iletişim kurmakta zorlandığını ,% 14,0'ı kararsız olduğunu; % 48,3'ü kısmen%20,3'ü kesinlikle yaşlılarla iletişim kurmakta zorlanmadığını;

Türkiyeli öğrencilerin % 5,2'si kesinlikle, % 15,4'ü kısmen yaşlılarla iletişim kurmakta zorlandığını ,% 13,6'sı kararsız olduğunu; % 26,9'u kısmen, % 38,9'u kesinlikle yaşlılarla iletişim kurmakta zorlanmadığını düşünmektedirler.

SONUÇ

*Bulgular açısından sonuçlar:

1.Frekans Sonuçları

*%59,9'u ebeveyn, kardeş, dede ve nine birlikte yaşamaktadır.

*%11,4'ünün yaşadığı evde 65 ve üstü yaşlı birey vardır, % 88,6' sının yaşadığı evinde yaşlı birey yoktur.

*%76,4'ü yaşlıların aile yanında yaşaması gerektiğini belirtmiştir.

*%82'8'i yaşlıların bilgi ve tecrübe sahibi kişiler olduğunu düşünmektedir.

*%59,9'u yaşlılarla birlikte çalışmayı düşünmektedir.

*%91,8'i yaşlılara saygı gösterdiğini ve onlara yardım etmeyi sevdiğini belirtmiştir.

*%78,6'sı yaşlıların becerilerini geliştirmek için eğitim almalarını desteklemektedir.

*%62,5'i yaşlılık döneminde anne ve babasıyla birlikte yaşamayı düşünmektedir.

*%58,9'u yaşlıların emeklilik sonrası çalışmasını destekleyen politikaları onaylamaktadır.

*%79,1'i yaşlıların, maddi ve manevi desteğe ihtiyaç duyan kimseler olduğunu düşünmektedir.

*%62,5'i yaşlıların toplumda etkin olması gerektiğini düşünmektedir.

*%58,2'si yaşlılığın yalnızlık ve ölüm korkusunu getirdiğini düşünmektedir.

*%28,7'si yaşlıların baskıcı ve kuralcı kişiler olduğunu düşünmektedir.

*%20,5'i yaşlıların huysuz ve tahammülsüz kişiler olduğunu düşünmektedir.

*%32,1'ine göre toplumla uyum sorunu yaşamak, yaşlılığın göstergelerinden biridir.

*%57,1'ine göre çağın gereklerine ayak uyduramamak, yaşlıyı dezavantajlı kılar.

*%64,9'u yaşlılara yönelik pozitif ayrımcılıkları desteklemektedir.

2. Karşılaştırmalı sonuçlar

*Polonya’da evde yaşlının bulunma durumu 6,6%,Türkiye’de 14,9% dur.

*Polonya’da aile ile yaşlının birlikte yaşama durumu 63,3%, Türkiye’de 86,2 %’dir.

*Polonya’da gençlerin yaşlandıklarında anne ve babasıyla yaşamak isteme durumu %35,7,Türkiye’de ise %82,5’tir.

*Yaşlıların toplumda uyum sorunu yaşadıklarını düşünme durumu Polonya’da %35,6,Türkiye’de % 29,5’tir.

*Yaşlılara yönelik pozitif ayrımcılıkları destekleme durumu Polonya’da %78, Türkiye’de % 55’1’dir.

* Yaşlanmaktan korkma durumu Polonya’da %49,6, Türkiye’de % 42’dir.

*Yaşlılarla iletişim kurmakta zorlanma durumu Polonya’da % 17’4, Türkiye’de % 20,6’dır.

3.Hipotez Açısından Sonuç

Yaşlılara yönelik sosyal politikaların üniversite gençliğindeki yansımaları ve sosyal ilişkilere etkisi Polonya’da ve Türkiye’de farklılıklar göstermektedir. Türkiye’de ve Polonya’da üniversite öğrencilerinin yaşlılara bakış açıları, yaşlıların sosyal dışlanmasını önlemeye yönelik uygulanan politikalar bağlamında değerlendirildiğinde politikaların etkin olmadığı anlaşılmaktadır.

4.Genel Sonuç ve Öneriler

Yaşlılığı değerlendirirken yaşlılığın bir sorun olarak değil, insan yaşamındaki olağan bir durum olarak kabul görmesi dışlanma sorununun çözümünde atılacak ilk adımdır. Yaşlıların dışlanma sorununa neden olan dinamiklerin kapsamlı olarak etüt edilmesi, siyasal, ekonomik, sosyal köklerinin belirlenmesi sorunun çözümünde zaruridir. Sosyal politikaların oluşturulma sürecinde bu metoda sadık kalınmaması problemi geçici olarak çözmeyi amaçlayan gündelik uygulamaların ortaya çıkmasına sebebiyet vermektedir. Sorunun çözülmemesi ve sürekli ileriye atılması sorunun daha da büyümesine neden olmaktadır. Yaşlılık dönemine giren bireyin toplumdan soyutlanması ve iş yaşamından

uzaklaşması daha az insanla etkileşim kurmasına sebebiyet vermektedir. Kuşaklararası iletişimin azalması gençler ve yaşlılar arasındaki ilişki ağlarının zarar görmesine yol açmaktadır. Araştırmamızın sonuçlarına göre hem Türk hem de yabancı öğrencilerin neredeyse yarısı yaşlanmaktan korkmaktadır. Ayrıca evde bir yaşlıyla yaşama durumu Polonya’da %6,6, Türkiye’de ise %14,9’dur. Açıkça görülmektedir ki yaşlılarla birlikte yaşama konusunda iki ülkede de oranlar çok düşük seviyededir. Anket sonuçlarına göre yaşlılara saygı gösterme, yardım etme, iletişim kurma gibi konularda olumlu yanıtlar yüksek oranda olmasına rağmen pratikte yaşlılarla yaşamaya olumsuz bakılmaktadır. Ankete katılan öğrencilerin %76,4’ü yaşlıların aile yanında yaşaması gerektiğini belirtmesine rağmen yaşlıyla yaşama durumunun düşük oranda olması düşündürücüdür. Bu durum yaşlıların sosyal dışlanmasını önleyici politikaların yetersiz olduğunu ve geliştirilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır. Yaşlılara yönelik pozitif ayrımcılıkları destekleme durumunun Türk öğrencilerde düşük seviyede kalması, pozitif ayrımcılık kavramının yanlış anlaşılmasından veya bilinmemesinden dolayı olabileceği ihtimali göz önünde bulundurulduğunda gençlere bu konuda eğitim verilmesinin zaruri olduğu da bir gerçektir. Genç ve yaşlı arasındaki etkileşimin artırılması, karşılıklı var olan olumsuz algıların ve varsayımların ortadan kaldırılması kuşaklar arası dayanışmanın artmasına ve yaşlıların sosyal dışlanmasının önlenmesine ciddi katkı yapacaktır.

***Öneriler**

- 1.Yaşlıların iş hayatına katılabilmesini kolaylaştırmak için işverenleri teşvik edici politikaların oluşturulmalıdır.
- 2.Yaşlılara, yeni meslekler öğrenebilmeleri için kurslar açmak ve öğrendikleri meslekleri icra edebilecekleri işletmelere girebilmelerini kolaylaştırıcı tedbirler alınmalıdır.
- 3.İş hayatında gençlerin ve yaşlıların birlikte çalışmaları teşvik edilmelidir.
- 4.Yaşlılık aylığının artırılması ve aydan aya verilmesi gerekmektedir.
- 5.Gençlere yaşlılarla ve yaşlılık olgusuyla ilgili eğitici seminerler ve dersler verilmelidir.

- 6.**Yaşlıların sosyal ve kültürel aktivitelerden daha fazla yararlanması sağlanmalı ve yaşlılardan tiyatro, sinema, spor müsabakaları vb. faaliyetler için bilet ücreti devlet tarafından karşılanmalıdır.
- 7.**Yaşlıların yaşam kalitesi artırılmalı ve böylelikle ortalama yaşam beklentisi artırılmalıdır.
- 8.**Yaşlılara teknolojik aletleri kullanma konusunda eğitimler verilmelidir.
- 9.**Mahallelerde gençlerin ve yaşlıların sohbet edebileceği, yaşlıların bilgi ve tecrübelerini toplumun diğer kesimlerine aktarabileceği sohbet evleri kurulmalıdır.
- 10.**Yerel yönetimlerde yaşlıların da katılabileceği satranç, şarkı söyleme, şiir okuma/yazma gibi yarışmaların yapılması sağlanmalıdır.
- 11.**Yaşlıların yeni yerler görmesi ve yeni insanlarla tanışabilmesi için yerel yönetimler aracılığıyla gezi organizasyonları yapılmalıdır.
- 12.**Gençlerin huzurevlerini ziyaret etmeleri teşvik edilmelidir.
- 13.**Yerel yönetimler tarafından yaşlılara doğum günlerinde, evlilik yıl dönümlerinde vb. mutlu olacakları hediyeler verilmelidir.
- 14.**Meslek kurslarında emekli yaşlıların sahip oldukları meslek ile ilgili dersler verebilmesi için gerekli düzenlemeler yapılmalı ve yaşlıların mesleki kurslarda öğretmenlik yapabilmeleri için teşvik politikaları oluşturulmalıdır.
- 15.**Yaşlılara yönelik psikolojik destekler artmalı, aile hekimi uygulamasına benzer olarak yaşlılara hizmet verecek psikologlar görevlendirilmelidir.
- 16.**Yaşlıları kendi yaşam alanlarında destekleyici politikalar ve uygulamalar geliştirilmelidir.
- 17.**Evlilik ve çocuk yardımı gibi yaşlı ebeveynleriyle beraber yaşayan ailelere de yaşlı desteği verilmelidir.

KAYNAKÇA

AKÇAY, Cengiz; (2011), *Yaşlılık, Kavramlar, Kuramlar ve Yaşlılığa Hazırlık*, 2.Baskı, Kriter Yayınevi, İstanbul.

ANKARA ÜNİVERSİTESİ YAŞLILIK ÇALIŞMALARI UYGULAMA VE ARAŞTIRMA MERKEZİ; (2013), *AYNA-Aktif Yaşam İçin Nesiller Arası Etkileşim Modeli Projesi*, <http://yasam.ankara.edu.tr/event-items/ayna-aktif-yasam-icin-nesiller-arasi-etkilesim-modeli-projesi/>, 23.07.2017.

ALPTEKİN, Duygu; (2011),“Gerontososyoloji Ekseninde Yaşlılık Sürecinin Sosyo-Ekonomik Boyutları”, *Yardım ve Dayanışma Dergisi*, Cilt:2, Sayı:3, s.7-17.

ASOS; (2014), Long-term Senior Policy in Poland, <https://das.mpips.gov.pl/source/Long-term%20Senior%20Policy.pdf> , 23.07.2017.

ARSLAN, Nurcan; (2013), *Derin Yaşamak*, Sokak Kitapları Yayıncılık, 2.baskı, İstanbul.

AYDIN, Murat; (2009), *Sosyal Politika ve Yerel Yönetimler*, Yedirenk Yayınevi, İstanbul.

BAHAR, Aynur ve SAVAŞ, Haluk A.; (2009), “Yaşlılık ve Yaşlılara Sunulan Sosyal Hizmetler”, *Fırat Sağlık Hizmetleri Dergisi*, Cilt:4, Sayı:12, s.85-98.

BAŞTÜRK, Şenol; (2014),”Göçmenlere Yönelik Sosyal Politikalar”, Editörler: TOKOL,A., Y. Alper, *Sosyal Politika*, 5.baskı, Dora Yayıncılık, Bursa.

BOZKIR SERDAR, Aysu; (2014),”Sosyal Politika Kavramı, Tarihsel Gelişimi ve Türkiye’de Sosyal Politika”, Editörler: TOKOL,A., Y. Alper, *Sosyal Politika*, 5.baskı, Dora Yayıncılık, Bursa.

ÇAKIR, Özlem; (2002),”Sosyal Dışlanma”, *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:4, Sayı:3, s.83-104.

ÇELİK, Aziz; (2014), *Avrupa Birliği Sosyal Politikası ve Türkiye*, Kitap Yayınevi, İstanbul.

DANIŞ, Mehmet Zafer; (2015), *Yaşlıların Evde Bakım Gereksinimleri ve Evde Bakıma İlişkin Düşünceleri (Başarılı Yaşlanma ve Yaşlı Bakım Modelleri)*, Nar Yayınevi, 2.baskı, İstanbul.

DEDEOĞLU, Saniye; (2011),“Türkiye’de Göçmenlerin Sosyal Dışlanması: İstanbul Hazır-Giyim Sanayinde Çalışan Azerbaycanlı Göçmen Kadınlar Örneği”, *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, Cilt: 66, Sayı:1, s.27-48.

DEMİRBİLEK, Sevdâ; (2007),”Yaşlılık ve Emeklilik İlişkisinin Sosyolojik Boyutu”, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, Cilt:10, Sayı: 1-2, s.132-145.

DPT(Devlet Planlama Teşkilatı); (2006), *Dokuzuncu Beş Yıllık Kalkınma Planı* (2007 – 2013), <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalkinma%20Planlar/Attachments/1/plan9.pdf>, 22.07.2017.

DPT(Devlet Planlama Teşkilatı); (2000), *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı* (2001- 2005), <http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/Kalkinma%20Planlar/Attachments/2/plan8.pdf>, 22.07.2017.

DURAK, Mithat; (2004), *Yaşadığı ortamda yaşlıya hizmet modeli*, Ankara: Ankara Büyükşehir Belediyesi, Yaşlılara Hizmet Merkezi Yayınları.

DURAL, Baran ve CON, Gülçin; (2011),“Türkiye’de Sosyal Devlet Ve Yaşlı Hakları Üzerine Bir İnceleme”, *Sosyal Haklar Uluslararası Sempozyumu*, s.483-496.

DURUSOY ÖZTEPE, Nagihan, Ç. Ünlütürk Ulutaş; (2013),”Bir Sosyal Dışlanma Biçimi Olarak Türkiye’de Refah Hizmetlerinden Dışlanma”, *International Conference on Eurasian Economies 2013*, s.308-313.

ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ; (2013),“Türkiye’de Yaşlıların Durumu ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı Uygulama Programı”, eyh.aile.gov.tr/data/544f6b29369dc328a057d006/blob.docx, 22.07.2017.

ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ; (2017), “Yaşlı Destek Programı 2017 Yılı Projesi Uygulama Usul Ve Esasları”,

http://eyh.aile.gov.tr/data/5971bb2b290eac2ceccdecac/2017_yades_uygulamausulveesa_slari.pdf , 21.07.2017.

ENGELLİ VE YAŞLI HİZMETLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ; (2012),“Türkiye’de Yaşlıların Durumu Ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı Uygulama Programı”, eyh.aile.gov.tr/data/544f6b29369dc328a057d006/blob.docx, 22.07.2017.

ERSÖZ, Halis Yunus; (2011), *Sosyal Politikada Yerelleşme*, İTO Yayınları, İstanbul

GEÇGİN, Ercan; (2009),”Ankara-Polatlı Örneğinde Sosyal Dışlanma Açısından Mevsimlik Tarım İşçiliği”, *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt:1, Sayı: 1, s.3-35.

GÖRGÜN BARAN, Aylin; (2013),”Genç ve Gençlik: Sosyolojik Bakış”, *Gençlik Araştırmaları Dergisi*, Cilt:1, Sayı:1, s.8-25.

GÖRGÜN BARAN, Aylin ve ÇOBAN, Sevgi; (2012),”18-24 Mart Yaşlılara Saygı Haftası Kuşaklararası Dayanışma Ve Aktif Yaşlanma Sempozyumu Bildirileri”, s.189-204, Ankara.

GÖRGÜN BARAN, Aylin; (2005), *Yaşlı ve aile ilişkileri araştırması: Ankara örneği*, 1.baskı, Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğü Yayınları, Ankara.

GÖRGÜN BARAN, Aylin; (2003),”Yaşlılık Sosyolojisi”, Editör: KALINKARA, Velittin, *Yaşlılık “Disiplinler Arası Yaklaşım, Sorunlar, Çözümler”*, Odak Yayınevi, Ankara.

GÜLTEN, Ulaş; (2010), *Avrupa Birliği Üyesi Ülkelerde Kaçak İşgücü Göçü Ve Türkiye*, Yayınlanmayan Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

GÜNDOĞAN, Naci; (1999), " Genç işsizliği ve Avrupa Birliği'ne Üye Ülkelerde Uygulanan Genç İstihdamı Politikaları ", *Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, Cilt:54, Sayı:1. s.63-79.

HABLEMİTOĞLU, Şengül ve Emine Özmete; (2010), **Yaşlı Refahı: Yaşlılar İçin Sosyal Hizmet**, Kilit Yayınları, Ankara.

ILLIC, Ivan,(1995),*Sağlığın Gaspsı*, Çev: Süha Sertabiboğlu, Ayrıntı Yayınları, İstanbul.

İŞİK EROL, Sevgi; (2013),“Gençlere Yönelik Aktif İstihdam Politikaları: Japonya, Kore, Çin ve Türkiye Örnekleri”, *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, Cilt: 24, Sayı: 6, s.15-43.

İŞİK EROL, Sevgi; (2012),”İşsizliğin Sosyal Dışlanma Üzerindeki Etkisi”, *TÜHİS İş Hukuku ve İktisat Dergisi*, Cilt: 24 Sayı: 3-4-5, s.46-70

İÇLİ, Gönül; (2008),“Yaşlılar ve yetişkin çocuklar Yaşlılar ve yetişkin çocuklar”, *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, s.29-38.

KALE, Nesrin; (1990), “Türkiye’deki Gençlik Sorunlarının Kaynakları ve Bu Sorunların Çözüm Yolları”, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt:23, Sayı:2, s.783-805.

KALINKARA, Velittin; (2011), *Temel Gerontoloji Yaşlılık Bilimi*, Nobel Akademik Yayıncılık, Ankara.

KALKINMA BAKANLIĞI; (2014), “Yaşlanma T. C. Kalkınma Bakanlığı Özel İhtisas Komisyonu Raporu”,

<http://www.kalkinma.gov.tr/Lists/zel%20htisas%20Komisyonu%20Raporlar/Attachments/248/Ya%C5%9Flanma%20%C3%96zel%20%C4%B0htisas%20Komisyonu%20Raporu.pdf> , 17.07.2017.

KARATAŞOĞLU, Soner ve İSLAMOĞLU, Emel; (2016), “Gelir Seviyesi ile Sosyal Dışlanma İlişkisi Üzerine Bir Araştırma”, *Çalışma İlişkileri Dergisi*, Cilt: 7, Sayı: 1, s.12-41.

KAYALI, Güliz Seda; (2015), *Genç İşsizliği*, Türk Metal Yayınları, Ankara.

KESGİN, Bedrettin; (2016),“Sosyal Hizmetin Yerelleşmesi Ve Sosyal Hizmette Yerel Yönetimlerin Artan Rolü”, *MCBÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt:14, Sayı:4, s.319-340.

KONAK, Akın, ÇİĞDEM Yasemin; (2005),”Yaşlılık Olgusu: Sivas Huzurevi Örneği”, *Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 29, No 1, s.23-63.

KURT, Gökhan, BEYAZTAŞ, Fatma Yücel, ERKOL Zerrin; (2010),“Yaşlıların Sorunları Ve Yaşam Memnuniyeti”, *Adli Tıp Dergisi*, Cilt/Sayı 24(2), s.32-39.

MURAT, Sedat ve Levent Şahin; (2011), **AB’ye Uyum Sürecinde Genç İşsizliği**, İTO Yayınları, İstanbul.

MEGEP; (2011), *Aile ve Tüketici Hizmetleri Yaşlılık Süreci*, Ankara.

MEGEP; (2008), *Yaşlı ve Hasta Hizmetleri: Sağlıklı Yaşlanma*, Ankara.

OECD (Organisation for Economic Co-operation and Development); (2017a), “Labour Force Participation Rate” <https://data.oecd.org/emp/labour-force-participation-rate.htm>, 25.07.2017.

OECD(Organisation for Economic Co-operation and Development); (2017b), “Elderly population”,<https://data.oecd.org/pop/elderly-population.htm>, 25.07.2017.

OĞUZ, M. Tarık; (2007), *Yaşlılarda Görülen Biyolojik ve Sosyal Değişimler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ÖZHASAR, Bayram; (2013), *Yoksul Hanelerde Sosyal Dışlanmanın Boyutları: Aydın İli Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

PEROVIC, Bojana, (2016), “Defining Youth In Contemporary National Legal And Policy Frameworks Across Europe”, <http://pjp-eu.coe.int/documents/1017981/1668203/Analytical+paper+Youth+Age+Bojana+Perovi+c+4.4.16.pdf/eb59c5e2-45d8-4e70-b672-f8de0a5ca08c> , 14.07.2017.

PICCHI, Aimee; (2017), “World's 8 Richest Men Are Worth As Much As 3.6 Billion People”, <http://www.cbsnews.com/news/worlds-8-richest-men-are-worth-as-much-as-3-6-billion-people-davos-world-economic-forum/> , 22.07.2017.

SAPANCALI, Faruk; (2005),”AB’nde Sosyal Dışlanma Sorunu ve Mücadele Yöntemleri”, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, s.51-105.

SGK(Sosyal Güvenlik Kurumu); (2015), *Yıllık İstatistikleri*, 22.07.2017.

<http://mopact.group.shef.ac.uk/wpcontent/uploads/2013/10/Country-report-Poland.pdf>

, 23.07.2017.

SOSYAL HİZMETLER KANUNU; (1983),

<http://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.2828.pdf> , 20.07.2017.

SOSYAL SEKTÖRLER VE KOORDİNASYON GENEL MÜDÜRLÜĞÜ; (2007),

“Türkiye’de Yaşlıların Durumu Ve Yaşlanma Ulusal Eylem Planı”,

[http://www.oka.org.tr/Documents/TurkiyedeYaslilarinDurumuveYaslanmaEylemPlani.](http://www.oka.org.tr/Documents/TurkiyedeYaslilarinDurumuveYaslanmaEylemPlani.pdf)

[pdf](http://www.oka.org.tr/Documents/TurkiyedeYaslilarinDurumuveYaslanmaEylemPlani.pdf) 18.07.2017 .

STYCZYŃSKA, Izabela; (2012), Conceptual Framework of the Active Ageing Policies in Employment in Poland,

ŞAHİN, Hasan; (2015), *Yaşlılık Algısı ve Yaşlılara Sunulan Kurumsal Hizmetler Farkındalığı Üzerine Bir İnceleme: Erzurum İli Örneğinde*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

ŞAHİN, Musa; (2016), “Toplumsal Yaşlanma ve Yaşlıların Sosyal Sorunları”, Editörler: GÜNGÖR, F., ve A. Ali Rıza, *Yaşlılarla Sosyal Hizmet*, Anadolu Üniversitesi Basımevi, Eskişehir.

ŞAHİN, Musa ve Recep Uğurcan Şahin; (2016), **Yalova’da Toplumsal Yaşlanma ve Yaşlılık Profili**, Kitabı Yayınları, İstanbul.

ŞAHİN, Musa; (2011), “Küreselleşen Yaşlılık ve Yaşlı Bakım Üzerine Eleştirel Bir Yaklaşım”, *Ufuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt: 1, Sayı: 1, s.83-88.

ŞAHİN, Tijen; (2009), *Sosyal Dışlanma ve Yoksulluk İlişkisi*, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Genel Müdürlüğü, Ankara.

ŞENKAL, Abdulkadir ve SARIİPEK, Doğa Başar; (2007),”Avrupa Birliği’nin Karşılaştırmalı Refah Modelleri ve Sosyal Politikada Devletin Değişen Rolü”, *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı: 14, s.146-175

ŞENOCAK, Hasan; (2009),“Sosyal Güvenlik Sistemini Oluşturan Bileşenlerin Tarihi Süreç Işığında Değerlendirilmesi”, *Sosyal Siyaset Konferansları*, Sayı: 56, s.409-468.

TALAS, Cahit; (1991),“Sosyal Politika”, Editörler: KELEŞ, R., J. Nowak., İ. Tomanbay, *Türkiye’de ve Almanya’da Sosyal Hizmetler*, Selvi Yayınları, Ankara.

TARTANOĞLU, Şafak; (2010),“Sosyal Dışlanma: Küreselleşme Perspektifinden Bir Kavramsallaştırma Çabası”, *Sosyoloji Konferansları Dergisi*, Sayı: 42, s.1-13.

TOPATEŞ, Hakan; (2009),”Araçsallaştırılmış Bir Kavram Olarak Sosyal Dışlanma”, *Çalışma ve Toplum Dergisi*, s.115-130.

ULUOCAK, Şeref., C. Aslan, G. Gökulu ve Olgun BİLİR; (2013) *Çanakkale Yaşlı Atlası*, Çanakkale Belediyesi Yayını, Çanakkale.

URBANIAK, Bogusława ve WIKTOROWICZ, Justyna; (2014),”Support For Economic Activity Of People Aged 50+ In Poland: The Best Solutions Of The Government’s Programme Solidarity Of Generations”,
<http://dspace.uni.lodz.pl:8080/xmlui/bitstream/handle/11089/8391/cer-2014-0005.pdf?sequence=1&isAllowed=y>, 23.07.2017.

WHITESIDE, Carolyn Dockray; (1965), *Disengagement Theory of Aging Applied to Four Cultures*, Yayınlanmamış Yüksek Lisan Tezi, Oklahoma State University.

WORLD BANK; (2017a), <http://data.worldbank.org/indicator/SP.POP.TOTL>, 25.06.2017

WORLD BANK; (2017b), “Life Expectancy At Birth, Total (Years)”,
<http://data.worldbank.org/indicator/SP.DYN.LE00.IN?locations=TR>, 25.06.2017

YAHYAOĞLU, Recai; (2013), *Yaşlanma ve Zaman Algısı*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

YILDIRIM, Kazım; (2007), *Sosyal Hizmet*, 1.baskı, Sakarya Yayıncılık, İstanbul.

YILDIRIM, Neşide ve Kazım Yıldırım; (2008), **Sosyal Hizmete Giriş**, Sakarya Yayıncılık, 1. Baskı, Sakarya

YILDIZ, Recep; (2016),“Yaşlılık Üzerine Teorik Yaklaşımlar”, Editörler: GÜNGÖR, F., ve A. Ali Rıza, *Yaşlılarla Sosyal Hizmet*, Anadolu Üniversitesi Basımevi, Eskişehir.

YILDIZ KÖKENEK, Yeliz; (2012),”Normal Yaşlılık ve Yaşlanma Psikolojisi”, Editörler: EKŞİOĞLU, Ravza Nur., A. Hatice Kübra ., Y. Nurullah ve K.B. Işın, *Yaşlıya Psikolojik Destek Kitabı*, İBB Basımevi, İstanbul.

YILMAZER, Asuman; (2013), “Dünyada ve Türkiye’de Yaşlılarda Demografik Değişiklikler” Editör: ALTINDIŞ, Mustafa, *Yaşlılarda Güncel Sağlık Sorunları ve Bakım*, İstanbul Medikal Yayıncılık, s. 1-11.

EKLER

Ek 1: Anket Örneği

Saygıdeğer Katılımcı,

Bu anket üniversiteli gençlerin yaşlılara yönelik algısını ölçmek amacıyla tarafımdan hazırlanmıştır. Elde edilen veriler bilimsel amaç dışında kullanılmayacak, üçüncü kişilerle paylaşılmayacaktır. Katkılarınız için teşekkür ederim.

Recep Uğurcan ŞAHİN

1-Cinsiyetiniz?

1()Erkek 2()Kadın

2-Yaşadığınız yer/bölge?

1() Kent 2() Kırsal

3-Hangi fakültede eğitim görmektesiniz?

1()İktisadi ve İdari Bilimler 2() Mühendislik 3() Hukuk 4() İlahiyat 5()Meslek Yüksek Okulu
6() Sanat ve Tasarım 7() Yabancı Diller Yüksekokulu

4-Herhangi bir işte çalışıyor musunuz?

1()Çalışıyorum 2()Çalışmıyorum 3() Çalışıyordum fakat bıraktım

5-Aile ortamınızda kimlerle yaşıyorsunuz?

1() Ebeveynimle/Ebeveynlerimle yaşıyorum
2() Ebeveynim/Ebeveynlerim ve Kardeşlerimle
3() Ebeveynlerim, Kardeşlerim ve Aile büyüklerimle (Babaanne, Dede, Anneanne vb.)
4() Arkadaşımla/Arkadaşlarımla yaşıyorum
5() Yalnız yaşıyorum
6() Akrabalarım ile yaşıyorum

6- Ailenizin ortalama gelir durumu

1() Asgari ücretin(1400 TL) altında 2() 1401 TL- 5000 TL 3() 5001 TL- 10000 TL
4() 10001 TL- 20000 TL 5() 20001 TL- 50000 TL 6() 50001 TL ve üstü

7-Yaşadığınız evde yaşlı birey(65 yaş ve üstü Anne-Baba dâhil) var mı?

1() Var 2() Yok

8- Bence Yaşlı bireyler;

1() Aile yanında yaşamalılar 2() Huzurevlerinde yaşamalılar 3() Yalnız yaşamalılar
4() Birkaç yaşlı beraber yaşamalı 5()Diğer (Lütfen Belirtiniz).....

	Kesinlikle Katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Kararsızım	Kısmen Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
9.Yaşlıların bilgi ve tecrübe sahibi kişiler olduğunu düşünüyorum.					
10.Yaşlılarla iletişim kurmakta zorlanıyorum.					
11.Yaşlılarla iletişim kurmayı gereksiz görüyorum.					
12.İş hayatına girdiğimde, iş arkadaşlarım içinde yaşlıların olmasından memnuniyet duyarım.					
13.Yaşlılara sunulan sosyal yardım ve sosyal hizmetler hakkında bilgi sahibiyim.					
14.Yaşlılar evde oturmalıdır.					
15.İsteyen yaşlıların, yeni beceriler edinmeleri için devlet tarafından eğitimler verilmesini onaylarım.					
16.Yaşlı öğretim elemanlarının üniversitede ders vermelerini uygun bulmuyorum.					
17.Anne ve Babamın, yaşlandıkları zaman benimle beraber yaşamalarını isterim.					
18.Devletin, emekli olsalar bile talepte bulunan yaşlıların istihdam edilmelerini teşvik edici politikalarını onaylarım.					
19.Yaşlılar, maddi ve manevi desteğe ihtiyaç duyan kimselerdir.					
20.Yaşlılar yol göstericidirler. Ailede veya toplumda önemli kararların alınmasında rol üstlenmelidirler.					
21.Yaşlılık beraberinde yalnızlık ve ölüm korkusunu getirir.					
22.Yaşlılar baskıcı ve kuralcı kişilerdir.					
23.Yaşlılar huysuz ve tahammülsüz kişilerdir.					
24.Toplumla uyum sorunu yaşamak, yaşlılığın göstergelerinden biridir.					
25.Çağın gereklerine ayak uyduramamak, yaşlıyı dezavantajlı kılar.					
26.Yaşlılar, maddi açıdan ülke için bir yüküdür.					
27.Yaşlılara yönelik pozitif ayrımcılıkları destekliyorum.					
28.Yaşlanmaktan korkuyorum.					
29.Yaşlılar teknolojik aletleri kullanmakta başarılı değillerdir.					

ÖZGEÇMİŞ

01.09.1992’de İstanbul’da doğan Recep Uğurcan ŞAHİN, İlköğretimi Kütahya Fuat Paşa İlköğretim okulunda, liseyi Yalova Lisesinde bitirdi. 2014 yılında Yalova Üniversitesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri bölümünden mezun oldu. 2015 yılının Şubat ayında Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Sosyal Politika tezli yüksek lisans programına başladı.

